JAGUAR

ÖDÖN VON HORVÁTH

TANRISIZ GENÇLİK

Ödön von Horváth, 1901'de Macar bir diplomatın oğlu olarak, o zamanlarda Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun toprağı olan, bugün ise Hırvatistan sınırları içinde kalan Fiume'de (Rijeka) doğdu. İlkokula 1908'de Budapeşte'de başladı. Babası soyluluk unvanı alarak Münih'e tayin edilse de Ödön, ailesinin yanında kalarak ilköğrenimini Budapeşte'de, ortaöğrenimini ise Bratislava ve Viyana'da, -anadili olmayan- Almanca okuyarak tamamladı. Üniversite eğitimi için gittiği Münih'ten diplomasız bir şekilde ayrıldı ve Berlin'e yerleşti. Sonrasında Bavyera'da ve Murnau'da yaşadı. Oldukça verimli geçirdiği gençlik yıllllarında yazdığı oyunlar edebî çevrelerden övgü, Nazi yanlısı basından ise yergi aldı. 1924'te katıldığı Alman İnsan Hakları Derneği adına çalışmalarda bulundu. 1931'de Kleist Ödülü'ne layık görüldü. 1933'te Nazi baskısının artması nedeniyle Viyana'ya yerleşti. Fakat Avusturya'nın Nazi Almanya'sıyla birleşmesi üzerine 1938'de ilk önce Budapeşte'ye, daha sonra ise Paris'e kaçtı. Daha ilk eserlerinde bile işlediği faşizmin, öngördüğü biçimde yoğunlaşan baskısını konu alan *Tanrısız Gençlik* [Jugend ohne Gott] romanı 1937'de Amsterdam'da yayımlandı. 1939'da, *Tanrısız Gençlik*'in film uyarlaması için bir görüşmeye giderken Champs-Elysees'de fırtınadan korunmak için sığındığı bir ağaca yıldırım çarptı ve kopan dal parçasının üzerine düşmesi sonucu henüz otuz sekiz yaşında hayatını kaybetti.

Oktay Değirmenci, 1984 yılında İskenderun'da doğdu. Almanya'da Darmstadt T.U.'da Sosyoloji okudu. İstanbul Üniversitesi Almanca Mütercim-Tercümanlık ve Felsefe bölümlerini bitirdi. Krisztina Kehl-Bodrogi, Antje Herden, Peter Handke gibi yazarların eserlerini Türkçeye kazandıran Değirmenci, şimdilerde Robert Seethaler'in 2017'de Jaguar Kitap tarafından yayımlanacak romanı *Der Trafikant*'ın çevirisi üzerine çalışmaktadır.

Tanrısız Gençlik / Ödön von Horváth

Kitabın Özgün Adı
Jugend ohne Gott

© Ödön von Horváth, 1937
© Jaguar Kitap, 2016

1. Baskı: Temmuz 2016
ISBN: 978-605-6663-71-0

Almanca Aslından Çeviren
© Oktay Değirmenci

Editör
Ferhat Özkan

Sayfa Tasarım
Hakan Güngör

Baskı-Cilt
Ana Basın Yayın San. Tic. A.Ş.
Sertifika No: 20699

Bu kitabın yayın hakları Jaguar Kitap'a aittir. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

JAGUAR KİTAP

Prof. Dr. Cemil Bilsel Cad. Sayan Han No: 8/22 Eminönü/İstanbul
Tel: 0 212 522 94 22
www.jaguarkitap.com
iletisim@jaguarkitap.com
Sertifika No: 27215

TANRISIZ GENÇLİK

ÖDÖN VON HORVÁTH

Almanca Aslından Çeviren
Oktay Değirmenci

Bu çeviriyi sevgili hocam Veysel Atayman'ın
(26.08.1941-21.02.2016) anısına ithaf ediyorum.

Oktay Değirmenci

Zenciler*

25 Mart

Masanın üstünde çiçekler duruyor. Ne sevimli. İyi yürekli ev sahibemin bir hediyesi, çünkü bugün doğum günüm.

Ne var ki masa bana gerekli ve çiçekleri kenara itiyorum, ihtiyar annemin ve babamın yazdığı mektubu da. Annem şöyle yazmış: "Otuz dördüncü yaş gününde sevgili evladım, senin için her şeyin en iyisini diliyorum. Her şeye kadir olan Tanrı'm sana şans, sağlık ve mutluluk versin!" Ve babam şöyle demiş: "Otuz dördüncü yaş gününde, sevgili oğlum, sana esenlikler diliyorum. Her şeye kadir olan Tanrı'm sana şans, mutluluk ve sağlık versin!"

---

* Burckhard Grabe, *Tanrısız Gençlik* romanı üzerine incelemesinde romanı oluşturan 44 bölümün mikro ve makro kompozisyonlarla iç içe geçmiş olduğunu tespit eder: "Mikro-kompozisyon, şu anlama gelmektedir: Horváth, her bölümü kendi içinde sonlandırır, bölümün başı ile sonunu bağlar (intra-strüktürel bölüm kompozisyonu), bunun yanı sıra art arda gelen bölümleri birbirine bağlar (inter-strüktürel). 'Makro-kompozisyon' ise şu anlama gelir: Birbirlerini doğrudan takip etmeyen bölümler arasında başlıklar, motifler, alıntılar yoluyla ilişki kurulur." (Grabe, S. 106)

İntra-strüktürel bir denklik, örneğin "Zenciler" başlığıyla başlayan ve "Zenciler, muhtemelen..." kelimeleriyle son bulan ilk bölümde görülür. Bkz.: Grabe, Burckhard: "Ja, es kommen katle Zeiten." Beobachtungen zur poetischen [Sprache] Horváths in Jugend ohne Gott. Materialien. Hrsg. v. Traugott Krischke. Frankfurt/M. 1984. S. 92 - 115.

Kitaptaki dipnotların bazıları için, kitabın *Jugend ohne Gott,* Suhrkamp Verlag, 1999 baskısından yararlanılmıştır. (y.n.)

İnsanın şansa her zaman ihtiyacı olur, diye düşünüyorum; ayrıca sağlıklısın da, çok şükür! Tahtaya vuruyorum. Ama mutlu? Hayır, mutlu değilim aslında. Eh, ama sonuçta kim mutlu ki? Masaya oturuyor, kırmızı bir mürekkep şişesinin mantarını açıyorum, bunu yaparken parmaklarıma mürekkep bulaşıyor ve bu duruma kızıyorum. İnsanın parmaklarına bulaşması imkânsız bir mürekkep türü şimdiye dek icat edilmeliydi!

Hayır, gerçekten mutlu değilim.

Böyle aptalca düşünme, diye kızıyorum kendime. Emeklilik hakkı olan sağlam bir işin var ve bu, dünyanın yarın dönmeye devam edip etmeyeceğini kimsenin bilmediği bu zamanlarda az şey değil hani! İnsanlar senin yerinde olsa, kim bilir keyiften nasıl dört köşe olurlardı? Öğretmen olmak isteyip de gerçekten öğretmen olabilenlerin oranını bir düşün! Bir şehir lisesinin öğretmen kadrosunda olduğun ve ekonomik kaygıların olmadan yaşlanıp bunayabileceğin için Tanrı'ya şükret! Üstelik yüz yaşına kadar bile yaşayabilirsin, hatta belki de memleketin en yaşlısı sen olacaksın! O zaman doğum gününde gazetelere çıkacaksın ve fotoğrafının altında şöyle yazacak: "O hâlâ dipdinç." Ve bunların hepsi emekli maaşıyla birlikte! İyi düşün ve günaha girme!

Günaha girmiyor ve çalışmaya başlıyorum.

Yirmi altı mavi defter duruyor yanımda, ortalama on dört yaş civarlarında yirmi altı oğlan dünkü coğrafya dersinde bir kompozisyon yazmıştı, zira ben tarih ve coğrafya okutuyorum.

Dışarıda güneş hâlâ parlıyor, parkta hava fevkalade olmalı! Fakat meslek ödevdir, defterleri kontrol ediyor ve kimin işe yarayıp yaramayacağını yazıyorum.

Kompozisyonun, eğitim müfettişliği tarafından tayin edilen konusu şöyleydi: "Neden sömürgelerimiz olmak zorunda?"* Sahi neden? Şimdi, gelin çocukları dinleyelim!

İlk öğrencinin soyadı B ile başlıyor: Bauer. Adı Franz. Bu sınıfta soyadı A ile başlayan kimse yok, ama buna karşılık soyadı B ile başlayan tam beş öğrenci var. Az rastlanır bir durum, toplam 26 öğrenci arasında bu kadar çok B! Fakat B'lerden ikisi ikiz, sıra dışılık buradan kaynaklanıyor. Not defterimdeki isim listesine göz gezdiriyor ve B'yi sadece S'nin zar zor yakalayabildiğini tespit ediyorum: Doğru, dört öğrencinin soyadı S ile başlıyor, M ile başlayan üç, E, G, L ve R ile başlayan ikişer soyadı var; bununla birlikte F, H, N, T, W, Z ile başlayan bir soyadı varken, oğlanlardan hiç birinin soyadı A, C, D, I, O, P, Q, U, V, X, Y ile başlamıyor.

Evet, Franz Bauer, neden sömürgelere ihtiyacımız var?

"Sömürgelere ihtiyacımız var," diye yazıyor, "çünkü çok fazla hammadde gereksinimimiz var, çünkü hammadde olmaksızın gelişmiş endüstrimizi gereğine uygun bir şekilde çalıştıramazdık. Böyle bir durumun, memleket işçisinin yine işsiz kalması gibi hoş olmayan bir sonucu olurdu." Çok doğru sevgili Bauer! "Gerçi mesele işçiler değil." Öyleyse ne Bauer?

---

* "Neden sömürgelerimiz olmak zorunda?": Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi'nin (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, NSDAP) 25.02.1920 tarihli parti programında şöyle denilmekteydi: "3) Halkımızın beslenmesi ve nüfus fazlamızın yerleşmesi için ülke ve toprak (koloniler) talep ediyoruz." Bayernli lise mezunları daha 1926'da bu konuyu işlemişlerdi: "Kolonilerimizin iadesi ulusal bir taleptir." (Selbmann, S.128). "İlkokullarda verilen eğitim ve dersler" için yönetmelikte ise şöyle emrediliyordu: "Yeryüzü alanlarının araştırılmasında Almanların oranı, halkımızın tüm dünyadaki sömürgecilikle ilgili performansı ve koloni alanları konusundaki haklı talebimiz özellikle vurgulanmalıdır." Almanlar, 1680'den itibaren Afrika'da koloni düzeni kurmaya başlamıştı. (y.n.)

"Mesele daha ziyade halkın bütünü, nihayetinde işçi de en nihayetinde halkın bir parçasıdır."*

Öyle veya böyle, şüphesiz fevkalade bir keşif diye geçiyor aklımdan ve bir anda, taş devrinden kalma bilgeliklerin, ilk kez formüle edilmiş özdeyişler gibi ne kadar sık servis edildiği geliyor aklıma yine. Yoksa bu hep böyle miydi?

Bilmiyorum.

Şu anda sadece, yine yirmi altı kompozisyon, hatalı ön kabullerle yanlış çıkarımlara varan yirmi altı kompozisyon okumak zorunda olduğumu biliyorum. "Hatalı" ve "yanlış" birbirlerini ortadan kaldırsalardı ne güzel olurdu, gelgelelim bunu yapmıyorlar. Kol kola girip ağır ağır uzaklaşıyor ve kof laflar şakıyorlar.

Bir kamu memuru olarak bu şirin şarkılara en küçük bir eleştiride bulunmaktan dahi kaçınacağım! Her ne kadar acı olsa da, çoğunluğa karşı tekliğin elinden ne gelir ki? En fazla içten içe kızabilir. Ve ben artık kızmak istemiyorum!

Çabuk kontrol et, daha sinemaya gitmek istiyorsun!

Bakalım şu N neler yazmış?

"Bütün zenciler sinsi, korkak ve tembeldir."**

Çok aptalca! Demek ki bunu çizeceğim!

Ve yazının kenarına kırmızı mürekkeple tam da "Saçma bir genelleme!" yazmak üzereyken birden kalakalıyorum.

---

* Hitler'in Nürnberg'de, 09.09.1936 tarihinde NSDAP'nin İmparatorluk 8. Parti Kongresi sırasında sunduğu bildiri şu şekildedir: "Nasyonal Sosyalist devlet yönetimi öyle bağımsız ve bütün ekonomik koşulların üzerinde duran öyle bir yönetimdir ki, bu yönetimin gözünde 'işçi ve işveren' ifadeleri hiçbir önemi olmayan mefhumlardır. Ulusun yüksek çıkarları önünde/karşısında ne işveren ne de işçi söz konusudur, aksine burada yalnızca bütün bir halkın görevlendirdiği kişiler vardır." (y.n.)

** "Zenci"; dışlanmışlar (yabancılar), ırksal açıdan temiz olmayanlar, aykırı düşüncelere sahip olanlar ve Yahudilerle eş anlamlı olarak kullanılır. (y.n.)

Dur bakalım, zenciler üzerine bu cümleyi son zamanlarda başka bir yerde daha duymamış mıydım? İyi ama nerede? Doğru ya: Bu cümle lokantadaki radyonun hoparlöründen çınlamış ve neredeyse iştahımı kaçırmıştı.

Böylece cümleyi bırakıyorum, çünkü "Radyo"da* birinin söylediği bir şeyi, hiçbir öğretmen yanlış diye çizemez.

Ve okul defterlerini okumayı sürdürürken, sürekli radyoyu işitiyorum: Radyo hışırdıyor, uluyor, havlıyor, tehdit ediyor, cırtlak sesler çıkarıyor, gazeteler Radyo'da yankılanan bu sözleri basıyor ve çocukcağızlar bunları olduğu gibi defterlerine geçiriyorlar.

Şimdi T harfini geçiyorum ve hemen ardından Z geliyor. Peki W nerede? Acaba onun defterini başka bir yere mi koydum? Hayır, W dün hastaydı ya... Pazar günü stadyumda zatürreye yakalanmıştı, doğru, hatta babası durumu bana

* Radyo: Nasyonal Sosyalistler, radyo yayınını mükemmel bir propaganda aracına dönüştürmüşlerdi. İmparatorluğun Halkı Aydınlatma ve Propaganda Bakanı Joseph Goebbels (1897-1945), 25.03.1933 tarihindeki konuşmasında şöyle bir açıklama yapmıştır: "Radyo yayınını, en modern ve en önemli kitle etkileme aracı; kuzeyde ve batıda, güneyde ve doğuda yaşayan tüm Alman halklarını birleştirmenin bir aracı olarak görüyorum."

"Nasyonal Sosyalist Alman Radyo Dinleyicileri İmparatorluk Birliği Başkanı" ve sonraki "İmparatorluk Radyo Yayın Direktörü" Eugen Hadamovsky şöyle bir konuşma yapmıştır: "Ve radyo yayınının, hayata gözlerini yeni açan bizim radyo yayınımızın bu esaslı yükselişi korumak, bunu ülkede yaşayanlara aktarmak ve onları bu yükselişe katılmaya çağırmaktan başka bir görevi yoktur."

20.08.1933'te Berlin Radyo Fuarı'nda, 28 Alman radyo üreticisi tarafından Propaganda Bakanlığı'nın teşvikiyle standart bir kalitede üretilen, 76 mark fiyatındaki (normal radyoların fiyatı 200 ila 400 mark arasında değişiyordu) *Volksempfänger* (İng: People's Receiver/ Halkın Alıcısı) adlı bir radyo tanıtıldı. *Volksempfänger*, yalnızca orta uzunluktaki radyo dalgalarını alacak şekilde üretildiği için, yurt dışı yayınlarını (kısa dalga) alma ihtimali söz konusu değildi. 1934'e gelindiğinde *Volksempfänger*, üretilen tüm radyoların %44'ünü oluşturuyordu. Duvar ilanlarında yer alan bir reklam sloganı şöyleydi: "Bütün Almanya Führer'i *Volksempfänger* ile dinliyor." (y.n.)

derhal yazılı olarak bildirmişti. Zavallı W! Fakat bardaktan boşanırcasına buz gibi yağmur yağarken neden stadyuma gidersin ki?

Aslında bu soruyu sen kendine de sorabilirsin, diye geçiyor aklımdan, çünkü pazar günü sen de stadyumdaydın ve her iki takımın da sergilediği futbol hiç de iyi olmamasına rağmen bitiş düdüğü çalıncaya dek sadakatle bekledin. Evet, hatta oyun kelimenin tam anlamıyla can sıkıcıydı. O halde, neden kaldın?

Ve seninle birlikte otuz bin seyirci?

Neden?

Sağ açık, rakip takımın sol orta saha oyuncusuna çalım atıp orta yaptığında; santrafor, topu boş alana doğru önüne açtığında ve kaleci topa atladığında; sol defans, savunma alanını terk edip kanattan ilerleyen oyuna destek verdiğinde; defans, topu kale çizgisinden çıkardığında, birisi sportmenliğe aykırı ya da centilmence bir hareket yaptığında, hakem iyi ya da kötü, taraflı ya da tarafsız olduğunda, işte o anlarda seyirciler için dünyada futboldan başka hiçbir şey var olmaz. Güneş doğmuş, yağmur ya da kar yağmış, o anda her şeyi unutmuştur seyirci.

Hangi "her şeyi"?

Gülümsüyorum: Zencileri, muhtemelen...

Yağmur Yağıyor

Ertesi sabah liseye gelip öğretmenler odasına doğru merdivenleri çıkarken korkunç bir gürültü işittim. Hızla yukarı çıktım ve beş oğlanın, tam olarak söylemek gerekirse E, G, R, H ve T'nin, bir oğlanı yani F'yi dövdüklerini gördüm.

"Ne yaptığınızı sanıyorsunuz," diye bağırdım. "Hâlâ ilkokul öğrencileri gibi boğuşmak zorunda olduğunuzu düşünüyorsanız, hiç değilse teke tek boğuşun, fakat beşe karşı bir, bu korkaklık, alçaklıktır!"

Saldırıya uğrayan F dâhil çocuklar hiçbir şey anlamamış gibi boş boş suratıma baktılar. F'nin yakası yırtılmıştı. "Çocuk size ne yaptı ki," diye sormaya devam ettim, gelgelelim bizim kahramanlar konuşmaya yanaşmadılar, dayak yiyenden de çıt çıkmadı. F'nin beş oğlana hiçbir şey yapmamış olduğunu ancak yavaş yavaş ortaya çıkarabildim. Tam aksine: Diğer beş çocuk F'nin tereyağlı ekmeğini çalmışlar, hem de yemek için değil, sırf çocuğun bir ekmeği olmasın diye. Ekmeği pencereden avluya atmışlar.

Aşağı bakıyorum. Ekmek orada, gri renkli zeminin üzerinde duruyor. Yağmur hâlâ yağıyor ve ekmek çiğ çiğ parlıyor.

Ve şöyle düşünüyorum: Belki de ötekilerin ekmeği yoktu ve F'nin bir ekmeği olması onları kızdırmıştır. Fakat hayır,

hepsinin ekmeği vardı, hatta G'nin iki tane. Ve tekrar soruyorum: "O halde bunu neden yaptınız?" Bunu kendileri de bilmiyorlar. Önümde duruyor ve şaşkın şaşkın sırıtıyorlar. İnsanoğlu gerçekten çiğ süt emmiş olmalı, hatta *Kutsal Kitap*'ta bile yazıyor bu. *Yağmurlar dinip de tufanın suları çekildiğinde Tanrı şöyle dedi: "Bundan böyle insanlar yüzünden yeryüzünü cezalandırmayacağım, zira insan yüreğindeki eğilimler daha çocukluğundan itibaren kötüdür."* Tanrı sözünü tuttu mu? Bunu henüz bilmiyorum. Ama ekmeği avluya neden attıklarını artık sormuyorum. En eski çağlardan, binlerce ve binlerce yıldan, insani maneviyatın gelişmeye başladığı günden beri giderek daha güçlü bir şekilde yazılı olmayan, güzel, mertçe bir yasanın ortaya çıktığını acaba daha önce hiç duymamışlar mıydı, sadece bunu öğrenmeye çalışıyorum: Eğer dövüşecekseniz, o halde teke tek dövüşün! Daima mert kalın! Derken beşliye yeniden dönüyor ve soruyorum: "Bu yaptığınızdan utanmıyor musunuz?"

Utanmıyorlar. Galiba başka bir dil konuşuyorum. Şaşkın şaşkın bana bakıyorlar, sadece dayak yiyen gülümsüyor. Benimle alay ediyor.

"Kapatın pencereyi," diyorum, "yoksa içeri yağmur girecek."

Pencereyi kapıyorlar.

Nasıl bir nesil olacak bunlar? Güçlü, gözü pek bir nesil mi yoksa büsbütün çiğ, kaba saba bir nesil mi?

Başka tek söz söylemiyor ve öğretmenler odasına gidiyorum. Merdivenlerde duruyor ve kulak kabartıyorum: Acaba yine boğuşuyorlar mı? Hayır, çıt yok. Tavrıma hayret ediyorlar.

Zengin Pleplер*

Saat ondan on bire kadar coğrafya dersim vardı. Bu derste, dün kontrol ettiğim, hani şu sömürgelerle ilgili kompozisyon ödevlerini öğrencilere tekrar dağıtmam gerekiyordu. Daha önce de söylediğim gibi, yönetmelik gereği, kompozisyonların içeriğine hiçbir itiraz getirilemez.

Bu nedenle, ödevleri dağıtırken sadece dil kullanımı, imla kuralları ve biçim üzerine bir şeyler söyledim. Söz gelişi B'lerden birine yazıyı kâğıdın sol kenarına taşırmaması gerektiğini, R'ye satır başlarına büyük harfle başlandığını ve Z'ye "sömürge"nin *sömirge* şeklinde yazılmadığını söyledim. Sadece N'ye defterini geri verirken tutamadım kendimi: "Sen," dedim, "biz beyazların kültür ve medeniyet bakımından zencilere üstün olduğumuzu yazıyorsun; doğru da olabilir bu. Fakat yaşayıp yaşamamalarının kararının zencilere ait olmadığını söyleyemezsin. En nihayetinde zenciler de insan."

Oğlan bir an için bana dik dik baktı ve ardından yüzüne rahatsız edici bir ifade yerleşti. Yoksa bana mı öyle gelmişti?

* Plep: Eski Roma'da ikinci sınıf yurttaş; avam takımı, alt sınıf, ayak takımı, serseriler. Bunların arasından zenginleşen tüccarlar da oldu. Bugünün orta sınıf/burjuvaları için eskiye gönderme yaparak olumsuz anlamda da kullanılır. (y.n.)

Çocuk, üzerinde iyi bir not olan defterini aldı, hafifçe eğilerek beni saygıyla selamladı ve yeniden sırasına oturdu.

Yanılmamış olduğumu çok geçmeden anlayacaktım.

N'nin babası hemen ertesi gün, öğrencilerin ebeveynleriyle iletişim kurma amacıyla haftada bir gerçekleştirmek zorunda olduğum görüşme saatine geldi. Veliler, çocuklarının ilerleme kaydedip etmedikleri ve çeşitli, genellikle de gerçekten önemsiz eğitim sorunlarıyla ilgili bilgi alırlardı. Bunlar laf dinleyen, uslu şehir sakinleri, memurlar, subaylar, tüccarlardı. Hiç işçi yoktu aralarında.

Bazı babaların, kendi çocuklarının yaptığı çoğu ödevin içeriği konusunda benimle aynı görüşte oldukları hissine kapılırdım. Ne var ki sadece birbirimize bakar, hiç gülmez ve havadan sudan konuşurduk. Babaların çoğu benden yaşlıydı, hatta bir tanesi tam bir ihtiyardı. En genci, çok değil daha hemen hemen iki hafta önce yirmi sekizine basmıştı. Adam daha on yedi yaşındayken bir fabrikatörün kızını baştan çıkarmıştı, anasının gözü. Toplantılara geldiğinde, daima spor arabasıyla girer okulun bahçesine. Karısı aşağıda arabada bekler ve ben kadını yukarıdan görebilirim. Yalnızca şapkasını, kollarını, bacaklarını. Ama kadın yine de hoşuma gider. Senin de çoktan bir çocuğun olabilirdi, diye düşünürüm sonra, fakat hemen kendime hâkim olurum, dünyaya bir çocuk getirmek mi? Sırf savaşın birinde vurulsun diye mi!

Şimdi N'nin babası önümde duruyordu. Adamın kendine güvenen bir yürüyüşü vardı ve kendinden emin bir şekilde gözlerimin içine baktı. "Ben Otto N'nin babasıyım." "Sizi tanıdığıma memnun oldum Bay N," diye karşılık verdim, âdet olduğu üzere oturmasını rica ettim eğilerek, gelgelelim adam oturmadı. "Öğretmen Bey," diye başladı adam, "burada

bulunuşumun nedeni, muhtemelen sizin için ağır sonuçlar doğurabilecek çok ciddi bir konu ile ilgili. Dün öğleden sonra oğlum Otto büyük bir öfkeyle bana, sizin hiç duyulmadık ifadelerde bulunduğunuzu iletti."

"Benim mi?"

"Evet sizin!"

"Ne zaman?"

"Dünkü coğrafya dersinde. Öğrenciler sömürgecilik üzerine bir kompozisyon yazmışlar ve o derste siz oğlum Otto'ya şöyle demişsiniz: 'Zenciler de insandır.' Ne demek istediğimi biliyorsunuzdur herhalde!"

"Hayır."

Ne demek istediğini gerçekten bilmiyordum. Adam inceleyen gözlerle bana baktı. Tanrı'm, bu adam aptal olmalı, diye geçirdim aklımdan.

"Burada bulunuşumun nedeni," diye tekrardan konuşmaya başladı adam ağır ağır ve vurgulu, "şahsının en küçük yaşlardan beri adalet için çabalamasında yatmaktadır. Bu nedenle size soruyorum: Zenciler üzerine söylenen söz konusu şüpheli ifade, sizin ağzınızdan bu biçimde ve bu bağlamda gerçekten çıktı mı, yoksa çıkmadı mı?"

"Evet," dedim ve gülümsemekten kendimi alamadım: "Demek burada bulunuşunuz boşuna değilmiş..."

"Üzgünüm ama," diyerek kabaca sözümü kesti adam, "şakadan hiç hoşlanmam! Belli ki zenciler hakkında bu tarz bir ifadenin ne manaya geldiğinin henüz farkında değilsiniz! Vatana ihanettir bu! Sakın beni boş sözlerinizle aldatmaya kalkışmayın! Sizin şu *hümanist* zırvalıklarınızın hangi gizli yollar ve sinsi hilelerle günahsız çocuk ruhlarını zehirlemeye niyetlendiğini inanın çok iyi biliyorum!"

Ama artık sabrım taştı!

"Affedersiniz ama," diye öfkeyle haykırdım, "bütün insanların insan olduğu *İncil*'de bile yazılı!"

"*İncil* yazıldığı sırada daha bugünkü anlamda sömürgeler yoktu," diye kendinden emin bir tavırla bana ders veriyor fırıncı ustası. "İnsan, *İncil*'i mecazi manasıyla anlamalı, temsilî ya da hiç! Bayım, Âdem ile Havva'nın kanlı canlı yaşadığına inanıyor musunuz ki? Yoksa onlar sadece temsilî karakterler miydi? Gördünüz mü! Tanrı'yı bahane olarak kullanamayacaksınız, buna engel olacağım!"

"Hiçbir şey yapamazsınız," dedim ve onu nazikçe odayı terk etmeye zorladım. Adamı kapı dışarı ettim. "Phillippi'de tekrar görüşeceğiz."* diye suratıma çemkirdi ve gözden kayboldu.

İki gün sonra Philippi'deydim.

Müdür beni çağırtmıştı. "Dinleyin," dedi müdür, "müfettişlikten bir yazı geldi. Fırıncı N. adında biri sizden şikâyetçi oldu; bazı ifadelerde bulunmuşsunuz... Şimdi, bu gibi şikâyetlerin neden yapıldığını iyi bilirim, bana açıklama yapmak zorunda değilsiniz! Fakat sevgili meslektaşım, böyle bir şeyin bir daha tekrarlanmaması konusunda sizi uyarmakla yükümlüyüm. 5679 u/33 sayılı gizli genelgeyi** unutuyorsunuz!

---

* "Philippi'de tekrar görüşeceğiz:" Horváth, bu cümleyi William Shakespeare'in *Julius Caesar*'ında geçtiği şekliyle alıntılamıştır. Bu ifade ile kastedilen; asıl çatışmanın (hesaplaşmanın) kısa bir zaman sonra yapılacağıdır. (y.n.)

** 5679 u/33 sayılı gizli genelge: İmparatorluk İçişleri Bakanı Wilhelm Frick'in (1877-1946) 09.05.1933 tarihinde Bakanlar Konferansı sırasında *Alman Okullarının Mücadele Hedefi* üzerine yaptığı konuşmasındaki ifadeler şu şekildedir: "Alman ulusunun savunulması, gençliğin güçlendirilip dayanıklılaştırılmasından sorumlu İmparatorluk komisyonunun arazi spor kurslarıyla çabaladığı gibi fikrî ve bedensel bir askerîleştirmeyi şart koşmaktadır. Bu, savunma hizmetinin en yüksek vatani görev ve onur meselesi olduğunu Alman ulusunun yeniden öğrenmesi anlamına gelmektedir. Şayet askerîleştirme süreciyle insanların bütün doğasının, bütün kişiliğinin kökten yakalanması isteniyorsa, bu sürece okullarda başlaması gerekir. Okul,

Herhangi bir şekilde gençlerin askerî becerilerini olumsuz etkileyebilecek şeyleri onlardan uzak tutmak zorundayız. Bu da demektir ki: Onları manevi olarak savaşa hazırlamak durumundayız. Nokta!"

Müdüre baktım, gülümsüyordu ve kafamdan geçenleri anlamış gibiydi. Derken yerinden kalktı ve bir ileri bir geri yürümeye başladı. Hoş, ihtiyar bir adam, diye düşündüm.

"Savaş borazanını çaldığıma," dedi bir anda, "şaşırıyorsunuz, ve bunda da sonuna kadar haklısınız! Şuna bak hele, nasıl bir insan bu böyle, diye düşünüyorsunuzdur kesin. Daha birkaç yıl öncesine kadar en ateşli barış bildirilerini imzalıyordu, fakat bugün? Bugünse savaşa hazırlanıyor!"

"Bunu zorunluluk altında yaptığınızı biliyorum," diyerek onu teselli etmeye çalıştım.

Müdür söylediklerime kulak kesildi, önümde durdu ve dikkatle bana baktı. "Genç adam," dedi ciddiyetle, "şunu unutmayın ki, zorunluluk diye bir şey yoktur. Dönemin anlayışına pekâlâ karşı çıkabilir ve kendimi bir fırıncı ustası tarafından hapse attırabilir, görevimden pekâlâ ayrılabilirdim, ama bunu yapmak istemiyorum, evet, istemiyorum! Çünkü emekli maaşımı tam alabilmek için gerekli yaş sınırına ulaşmak istiyorum."

Ne parlak fikir, diye düşündüm.

"Benim bir kinik* olduğumu düşünüyorsunuz," diye devam etti, şimdi bir baba gibi bakıyordu yüzüme. "Oh, hayır! Bizler,

---

gerekli ön hazırlığı yapmak durumundadır. Bu bağlamda okullar, yeni yetişen gençliğin zihnine savunma fikrinin tohumlarını ekmekle mükelleftir." (y.n.)

* Kinik; kinizm felsefesini benimseyen kimse. Kinizm (sinizm), Sofist Gorgias'ın ve daha sonra da Sokrates'in öğrencisi olan Antisthenes'in öğretisidir. Ayrıca kinizm, başkalarının acılarına karşı duyarsız kalma ve Almancada belli bağlam ve durumlarda çelişkili tavır anlamlarına da gelir. (y.n.)

insanlığın daha yüksek ufuklara ulaşması için çabalayan bizler, bir şeyi unuttuk: Zamanı, içinde yaşadığımız zamanı. Sevgili meslektaşım, benim gibi görmüş geçirmiş bir insan, giderek şeylerin özünü daha iyi kavrar."

Senin için bunları söylemesi kolay, diye tekrardan düşünmeye başladım, sen o güzelim savaş öncesi dönemi de gördün nasıl olsa. Ama ben? Ben ise ancak "savaşın son yılında sevdim ilk kez" ve hiç sorma, neyi ya da kimi diye.

"Plebyen bir dünyada* yaşıyoruz," diyerek hüzünlü bir şekilde başını salladı müdür. "Sadece İsa'dan önce 287 yılındaki eski Roma'yı bir düşünün. Patrisyenlerle plepler arasındaki mücadele henüz nihayete ermemişti, fakat plepler en önemli devlet kademelerini çoktan ele geçirmiş bulunuyordu."**

"Müsaade ederseniz, Müdür Bey," diyerek karşı çıkmaya cesaret ettim, "bildiğim kadarıyla bizde fakir plepler değil, sadece ve yalnızca para hükmetmektedir." Müdür bana yine hayretle baktı ve gizlice gülümsedi: "Bu doğru. Fakat hemen şimdi size tarih bilgisinden kötü not vereceğim, Sayın Tarih Profesörü! Zira zengin plepler de olduğunu tamamen unutuyorsunuz. Hatırlıyor musunuz?"

---

* Plepyen dünya: Antik Roma'da plepler, ayrıcalıklı patrisiler (*patrici*) yanında yer alan büyük halk kitlelerine dâhillerdi. Hukuki açıdan eşit, fakat politik açıdan kamusal hayatın dışında, devlet içinde kendi devletlerini kurdular. Bu devletin, özellikle "Halk Tribünleri" gibi kendilerine has memurları vardı. Burada, "plepyen dünya" ile kuşkusuz Nazi dönemi kast edilir. Adolf Hitler ile bağlantı "Baş Plep'in doğum günü" ifadesiyle kurulur. (y.n.)

** Patrisiler (Latince, *patres* [babalar, atalar] kökünden gelir) başlangıçta politik iktidarı tekellerinde bulunduran doğuştan soylulardı. M.Ö. 336'da Roma'da bir plep ilk kez konsül oldu. Bu tarihten itibaren plepler, devlet memurluklarına giderek daha fazla giriş imkânı buldular. M.Ö. 300 yılından itibaren de rahiplik görevini icra imkânına kavuştular. M.Ö. 287'de eşit politik haklar elde ettiler. (y.n.)

Hatırlıyorum. Elbette! Zengin plepler* halkı terk etmiş ve az da olsa çöküşe geçmiş patrisilerle optimates** olarak adlandırılan aristokratik hizbi oluşturmuşlardı.

"Bunu bir daha sakın unutmayın!"

"Unutmam."

---

* Zengin plepler: Bununla ilk elde zenginlikleri sayesinde iktidarın kilit noktalarına yerleşen Romalı pleplerin bir bölümü kastedilir. Metaforik anlamda ise belli bir sosyal sınıfın yükselerek saygınlık ve nüfuz kazanmasına işaret edilir. (y.n.)

** Optimates, -"en iyi adamlar", "Rahipler" veya "en iyi erkekler" olarak da bilinirler- senato aristokrasisinin bir parçasıydı. Bunlar, senato yönetimini tanıyorlardı ve buna dayanarak kendilerini tutucu, devlet yönetimini elinde tutan tabakadan sayıyorlardı. (Yazarın dipnotu)

Ekmek

Bir sonraki ders saatinde, hani zenciler üzerine birkaç söz söylediğim sınıfa adım atar atmaz bir şeylerin yolunda gitmediğini hemen anlıyorum. Acaba beyler sandalyeme mürekkep mi sürmüşlerdi? Hayır. Öyleyse bana ne diye öyle hınzırca bakıyorlar?

Derken bir tanesi elini kaldırıyor. Ne var? Bana doğru geliyor, hafifçe eğilerek beni selamladıktan sonra bir kâğıt uzatıyor ve dönüp yeniden yerine oturuyor.

Bu da nesi?

Mektubu açıp göz gezdiriyor, onları azarlamak istiyor, ancak kendime hâkim oluyor ve sanki mektubu dikkatlice okuyormuş gibi yapıyorum. Evet, hepsi imzalamışlar, yirmi beşi birden, W hâlâ hasta.

"Artık," diye yazıyor mektupta, "sizden ders almak istemiyoruz, çünkü yaşananlardan sonra aşağıda imzaları bulunan bizler, size artık güvenmiyor ve başka bir öğretmen talep ediyoruz."

Mektubu imzalayanlara göz gezdiriyorum teker teker. Onlarsa susuyor ve yüzüme bakmıyorlar. Heyecanımı bastırıp önemsiz bir şeymiş gibi soruyorum:

"Bunu kim yazdı?"

Kimseden çıt çıkmıyor.

"Haydi, böyle korkak olmayın!"

Kimse kımıldamıyor.

"Peki öyleyse," diyor ve ayağa kalkıyorum, "bunu kimin yazdığı beni artık ilgilendirmiyor, sonuçta hepiniz imzalamışsınız. İyi, bana güveni olmayan bir sınıfa ders vermeye benim de hiç hevesim yok zaten. Fakat inanın bana, bütün iyi niyetimle ben..." Duralıyorum, çünkü içlerinden birinin sıranın altında bir şeyler karaladığını fark ediyorum bir anda.

"Ne yazıyorsun orada?"

Oğlan yazdığını saklamak istiyor.

"Ver onu bakayım!"

Kâğıdı çocuğun elinden alıyorum, o ise alaycı alaycı gülümsüyor. Ağzımdan çıkan her kelimeyi stenografi* yöntemi ile kâğıda geçirmiş.

"Demek beni ispiyonlamak istiyorsunuz?"

Sırıtıyorlar.

Sırıtın, sırıtın, sizi umursamıyorum. Tanrı biliyor ya, burada kaybedecek bir şeyim yok artık. Sizinle başkası uğraşsın!

Müdüre gidiyor, olayı anlatıyor ve beni başka bir sınıfa vermesini rica ediyorum. Müdür gülümsüyor: "Ötekilerin daha iyi olduğunu mu sanıyorsunuz?" Ardından sınıfa kadar bana eşlik ediyor. Müdür, çocuklara bağırıp çağırıyor, küfrediyor, onları azarlıyor. Fevkalade bir oyuncu! Bu yaptıkları küstahlık, alçaklık diyerek kükrüyor; hödüklerin başka bir öğretmen talep etme hakkı olamazmış, ne düşünüyorlarmış, yoksa akıllarını mı kaçırmışlarmış, vs! Sonra beni yine yalnız bırakıyor.

Şimdi orada, karşımda oturuyorlar. Benden nefret ediyorlar. Beni, varlığımı ve her şeyi mahvetmek istiyorlar, sırf

* Stenografi: Semboller ve kısaltmalar yardımıyla konuşmaları hızlı bir şekilde yazıya geçirme sistemi. (y.n.)

bir zencinin de insan olduğu gerçeğine katlanamadıkları için. Siz insan değilsiniz, hayır!

Ama bekleyin, dostlarım! Sizin yüzünüzden disiplin cezası almayacağım başıma. Bu nedenle işimden olmam şöyle dursun yiyecek hiçbir şeyim olmasın istiyorsunuz, değil mi? Kıyafetlerim, ayakkabılarım olmasın? Başımın üstünde bir çatı olmasın? Böyle olması hoşunuza gider mi! Ama yok, şu andan itibaren size sadece sizden başka insan olmadığını anlatacağım, bunu ta ki zenciler gelip sizi tavuk gibi kızartana kadar anlatacağım size! Çünkü siz başka türlüsünü istemiyorsunuz!

Salgın

O akşam uyumak istemiyordum. O stenogram durmadan gözümün önüne geliyordu. Evet, beni yok etmek istiyorlar.

Kızılderili olsalardı, beni işkence kazığına bağlar ve kafa derimi yüzerlerdi, hem de büyük bir vicdan rahatlığıyla yaparlardı bunu.

Haklı olduklarına inanmışlar bir kere.

Korkunç bir çete gibiler!

Yoksa onları anlamıyor muyum? Otuz dördüne varan yaşımla, artık biraz ihtiyar mı sayılırım acaba? Aramızdaki uçurum, nesillerin arasında normalde olduğundan çok daha mı derin?

Aradaki bu uzaklığın artık aşılamaz olduğuna inanıyorum.

Bu oğlanların benim için kutsal olan her şeyi reddetmeleri, o kadar da kötü değil gerçi. Kötü olan, bunları nasıl reddettikleri, başka bir ifadeyle: Ne olduklarını bilmeden. Ama en kötüsü de, onların bu şeyleri hiç öğrenmek istememeleri!

Düşünmenin her türlüsünden nefret ediyorlar.

İnsanları umursamıyorlar, onlardan vazgeçmişler. Makine olmak istiyorlar: Vidalar, çarklar, pistonlar, zincirler. Fakat makinelerden ziyade mühimmat olmayı tercih ederlerdi: Bombalar, şarapneller, mermiler. Herhangi bir savaş

meydanında telef olmayı ne çok isterlerdi! Bir şehit anıtının üzerinde adlarının yazması, ergenliklerini süsleyen tek hayal.

Fakat bir dakika! Ölmeye her an gönüllü ve hazır olma hali, büyük bir erdem değil mi?

Kesinlikle, mücadele haklı bir dava uğruna veriliyorsa eğer...

Burada mesele nedir?

"Kendi güruhunun* çıkarına olan doğrudur, haklıdır," diyor Radyo. Bize yaramayan şey kötüdür, haksızdır. Demek her şey serbest; cinayet, hırsızlık, kundaklama, yalancı tanıklık... Evet, hatta sadece serbest de değil, kendi güruhları çıkarına işlendiği sürece bunlar bir cürüm bile sayılmıyor.

Bu ne böyle?

Canilerin zihniyeti.

Eski Roma'da zengin plepler, vergi yükünün hafifletilmesi talebini halkın kabul ettirebileceğini gördüklerinde diktatörlüğün kalesine geri çekildiler. Ve servetini kullanarak borçlu plepleri kurtarmak isteyen Patrisi Manlius Capitolinus'u** devlete ihanetle suçlayıp Tarpeya kayalıklarından*** aşağı attılar.

İnsani bir topluluk var olalı beri kendi varlığını devam ettirme amacıyla cinayet işlemekten vazgeçmedi. Gelgelelim bu cinayetler gizlendi, örtbas edildi, bunlardan utanıldı.

Bugünse bu cinayetlerle gurur duyuluyor.

Salgın bir hastalık bu.

---

* Almancası "Eigene Sipschaft" olan ifade, Nazi döneminde kullanılan yaygın bir deyiştir ve halk, ırk anlamlarına da gelir. (y.n.)

** M.Ö. 392 yılında Roma konsülü olarak görev yapan Capitolinus, 385 yılında plepler lehine genel bir borç affı çıkarmak istedi, patrisilerin bunun üzerine açtığı davada yargılanan Capitolinus idama mahkûm edildi. (y.n.)

*** Roma'daki Capitol tepesinin batı yamacı. (y.n.)

Dost düşman hepimize bulaştı. Ruhlarımız kapkara urlarla doldu, yakında ölecekler.

Sonra yaşamaya devam edeceğiz ama yine de ölü olacağız.

Benim de ruhum epeydir zayıf. Gazetede ötekilerden birinin öldüğü yazdığında şöyle düşünüyorum: "Yetmez! Yetmez!"

Daha bugün de şöyle düşünmemiş miydim: "Hepiniz geberin!"

Hayır, artık düşünmeye devam etmek istemiyorum! Şimdi ellerimi yıkayacak* ve kafeye gideceğim. Orada satranç oynayacak biri daima bulunur! Şimdi sadece odamdan dışarı çıkmak istiyorum.

Temiz havaya!

Ev sahibemden doğum günüm için aldığım çiçekler solmuş. Çöpe gidiyorlar. Yarın pazar.

Kafede tanıdığım kimse yok. Hiç kimse.

Şimdi ne yapmalı?

Sinemaya gidiyorum.

*Haftaya Bakış*** programında zengin plepleri görüyorum; kendi anıtlarının örtüsünü indiriyor, ilk temel atma törenlerini gerçekleştiriyor, muhafız birliklerinin resmigeçidini selamlıyorlar. Ardından en büyük kedileri alt eden farecik ve onun da ardından aziz ilkenin zaferi adına birçoklarının vurulduğu heyecanlı bir kriminal hikâye gösteriliyor.

Sinemadan ayrılıyorum, gece olmuş.

---

* *Zebur*'da (73: 13) geçen "Ellerimi günahsız bir şekilde yıkıyorum" ("Suçsuzluğunu açıklamak" anlamında) ve *Matta İncili*'nde (27: 25) geçen, Pilatus'a ait söze gönderme. (y.n.)

** Haftaya Bakış: 1940-45 yılları arasında tek bir merkez tarafından hazırlanan ve Alman İmparatorluğu'ndaki sinemalarda eş zamanlı olarak gösterime giren haftalık haber programı. Genellikle, imparatorluğu ve kolonilerini tanıtan belgesel film ile sinema filmi arasında gösterilen haber programı, savaşın aktüel durumu hakkında bilgi verme ve Nazi propagandasını yayma işlevi taşıyordu. (y.n.)

Fakat eve gitmiyorum. Odamdan korkuyorum.

Karşıda bir bar var, şayet ucuzsa orada bir şeyler içeceğim.

Bar pahalı değil.

İçeri giriyorum. Genç bir kadın bana eşlik etmek istiyor.

"Yalnız mısınız," diye soruyor.

"Evet," diyerek gülümsüyorum, "ne yazık ki..."

"Size eşlik edebilir miyim?"

"Hayır."

Kız, gücenerek uzaklaşıyor. Sizi kırmak istememiştim, hanımefendi. Bana darılmayın, ama ben yalnızım.

Balıkların Dönemi*

Altıncı kadehi içmiştim ki, düşünmeye başladım, diğer bütün silahları etkisiz hale getirebilecek bir silah icat edilmeliydi, yani âdeta silahın zıttı bir silah... Ah, ben bir mucit** olsaydım, neler icat etmezdim ki! Dünya ne kadar mutlu olurdu!

Ne var ki ben bir mucit değilim, acaba ben dünyanın aydınlığına gözümü açmamış olsaydım dünya ne kaybederdi? Ve o zaman odamda kim kalırdı acaba?

---

* Balıkların Dönemi: Bu düşünce, bütün çağları dönemlerinde baskın olan burçlar tarafından karakterize edilmiş gören klasik Babil astrolojisine dayanır. *Dünya Çağlarının Mitosu* [*Der Mythos von den Weltzeitaltern,* (Jena 1922)] adlı çalışmanın sahibi Hans Künkel'e göre balıkların çağı yaklaşık olarak M.Ö. 150 yılında başlamış ve 1950 civarında son bulmuştur. Bunu kova çağı takip etmiştir.

Balık, gizli bir işaret ve kelime sembolü olarak "Kurtarıcı"yı (İsa) temsil eder. Balık; baskı altında tutulan erken dönem Hıristiyanlar tarafından imanın göstergesi olarak kullanılmıştır. Bu Hıristiyan geleneğinin aksine balık figürü, romanda duygusuzluk ve kinizm için bir şifre olarak kullanılır. Romanda amatör bir astrolog olarak Julius Caesar, balıkların dönemiyle birlikte soğuk zamanların başlayacağı ön görüsünde bulunur. Caesar, duygusal açıdan soğuk, tüm insani niteliklerinden arındırılmış bir neslin yetişmekte olduğunu öngörmektedir; düşünsel idealleri ve insani değerleri olmayan bir gençlik. Böylelikle balıkların dönemi Nasyonal Sosyalist dönemin de sembolü haline gelir. (y.n.)

** Mucit: Horváth'da sıklıkla karşılaşılan otobiyografik kökenli bir motiftir. Yazarın babası da "icat"larla meşgul olmuştur. (y.n.)

Böyle aptalca sorular sorma, sarhoşsun! Sonuçta buradasın işte. Doğmamış olsaydın hiçbir şekilde bilemeyeceğin şey, yani odanın var olup olmadığı, seni ne ilgilendirir? Acaba güneş bu duruma ne derdi? Belki de o zaman yatağın hâlâ bir ağaç olurdu! Gördün mü bak! Cinsellik konusunda yaşadığı aydınlanmayı henüz sindirememiş toy bir okul çocuğu gibi metafizik saçmalıklarla uğraştığın için kendinden utan, seni yaşlı eşek. Gizli, insana kapalı alanlarda soru sorma, sen iyisi mi yedinci kadehini yudumla!

İçtikçe içiyorum. Bayanlar ve baylar, ben barışı sevmiyorum! Hepimize ölüm diliyorum! Ama sıradan bir ölüm değil, aksine acı dolu bir ölüm... İşkence uygulamaya yeniden sokulmalı, evet evet: İşkence! İnsanı günahlarını itiraf etmeye ne kadar zorlasak azdır, zira insan kötüdür!

Sekizinci kadehten sonra piyanisti başımla dostane bir şekilde selamladım, yaptığı müziği altıncı kadehe kadar hiç beğenmemiş olmama rağmen. Yanımda, meğer bana iki defa seslenmiş olan bir adamın durduğunu hiç fark etmemişim. Dediğine göre, ancak üçüncü seslenişinde bakmışım ona.

Onu hemen tanıdım.

Bu bizim Julius Caesar'dı.*

Eskiden saygı duyulan bir öğretmendi, kız lisesinde klasik filoloji okuturdu, ta ki uğursuz bir meseleye adı karışana kadar. Reşit olmayan bir kızla yatmış ve tutuklanmıştı. Uzun süre boyunca onu gören olmadı, sonra bir ara, elinde bir dolu ıvır zıvırla kapı kapı dolaşarak satıcılık yaptığını duydum. Caesar, göze batacak kadar büyük, minyatür bir

* Julius Caesar: Caesar'ın düşünceleri özellikle Sigmund Freud'un yazıları ve Otto Weininger'in (1880-1903) *Cinsiyet ve Karakter* (1903) adlı araştırmasından etkilenmiştir. Bu figüre rol model teşkil etmiş olması muhtemel kişinin, Horváth'ın erkek kardeşi Lajos'un verdiği bilgiye göre, ilkokul öğretmeni Ludwig Köhler olduğu iddia edilir. (y.n.)

kuru kafa şeklinde bir kravat iğnesi takardı. Kuru kafanın içerisinde, cebinde duran pile kabloyla bağlanmış bir ampul vardı. Bir düğmeye bastığında kuru kafanın göz çukurları kırmızı renkte ışıldardı. Bunlar onun klasik şakalarıydı. Karaya oturmuş bir varoluş.

Nasıl olup da aniden yanıma gelip oturduğunu ve hararetli bir tartışmaya daldığımızı artık hatırlamıyorum. Evet, çok sarhoştum ve konuşmalarımızdan sadece birkaç kesit hatırlıyorum.

Julius Caesar şöyle diyor: "Sizin ağzınızda geveleyip durduğunuz şeyler, sevgili meslektaşım, bir yığın boş laftan ibaret! Artık hayattan beklentisi kalmamış ve bu nedenle de nesillerin değişim ve dönüşümlerini özgür bir bakış açısıyla ve tarafsız olarak kavrayabilen biriyle bir konuşma yapmanızın vakti geldi çattı! Şimdi, Adam Riese'ya göre* siz ve ben iki kuşağız, ve sizin sınıfınızdaki o haşarı çocuklar da bir kuşak, yani bu hesaba göre birlikte üç kuşağız. Ben altmış, siz tahmini otuz ve o haşarılar aşağı yukarı on dört yaşındalar. Şunu unutmayın! Bir insanın bütün bir yaşamı boyunca benimseyeceği genel tutum açısından belirleyici olan şey, o insanın ergenlik deneyimleridir, özellikle de erkek cinsi için."

"Canımı sıkmayın," dedim.

"Canınızı sıksam da, beni dinleyin, aksi takdirde zıvanadan çıkarım! Şimdi, benim kuşağımın ergenlik döneminin en büyük ve tek genel problemi kadındı. Anlayacağınız, elde edemediğimiz kadınlar. O dönemler bugün olduğundan farklıydı. Bunun sonucu olarak bizim o günlerdeki en karakteristik deneyimimiz, bütün eski moda yan etkileri, yani;

* Adam Riese (1492-1599): Alman matematikçi. Almanya'da pratik hesaplama sanatı üzerine ilk kitabı yazmıştır. "Nach Adam Riese" (Adam Riese'a göre) bazen biraz iğneleyici bir şekilde, sıkça kullanılan bir deyimdir. (y.n.)

öyle olmadığı yazık ki sonradan ortaya çıkan, sağlığa zararlı sonuçlar doğurduğu şeklindeki tamamen saçma korkusu vesaire ile birlikte, kendi kendini tatmindi. Başka deyişle: Biz kadın meselesinde çuvalladık ve kendimizi dünya savaşının* içinde bulduk. Şimdi, sizin ergenlik döneminize gelince, meslektaşım, o zamanlar savaş en olgun dönemini yaşıyordu. Çok az erkek vardı ve kadınlar daha istekli olmuşlardı. Kadınları elde etmek için çabalamanız gerekmedi sizin, cinsel yönden aç kalmış kadın dünyası ilkbahar uyanışını yaşayan sizlere saldırdı. Sizin nesil için kadın artık o kutsal kadın değildi, bundan dolayıdır ki sizin gibiler asla tam anlamıyla tatmin olamadı, ruhlarınızın en derin köşesinde saf, ulu, yaklaşılmaz olana değin... Başka deyişle: Kendi kendinizi tatmine özlem duyuyorsunuz. Bu sefer ise kadınlar çuvalladı ve kendilerini erkeksileşmenin içinde buldular.

"Dostum, siz bir erotomansınız."

"Neden?"

"Çünkü siz bütün yaradılışı cinsel açıdan gözlemliyorsunuz. Gerçi bu sizin neslinizin bir karakteristiği, özellikle de sizin yaşınızda... Ama sürekli yatakta yatmasanız iyi edersiniz! Ayağa kalkın, perdeyi açın, bırakın içeri ışık girsin ve benimle dışarı bakın!"

"Dışarıda ne görüyoruz peki?"

"Güzel olan hiçbir şey, ancak yine de..."

"Bana kalırsa siz maske takmış bir romantiksiniz! Rica ederim, sözümü bir daha kesmeyin! Oturun! Şimdi üçüncü nesle geliyoruz, yani bugün on dört yaşında olanlara: Onlar için kadın artık problem bile değil, çünkü artık hakiki kadın diye bir şey kalmadı, yalnızca tahsil yapan, kürek çeken, jimnastik yapan, uygun adım yürüyen mahlûklar var! Kadınların gittikçe cazibesizleştikleri dikkatinizi çekti mi?"

* Birinci Dünya Savaşı. (y.n.)

"Siz tek yanlı düşünen bir insansınız!"

"Sırt çantası taşıyan bir Venüs kimi aşka getirebilir ki? Beni değil! Ah, bugünkü gençliğin şanssızlığı artık doğru dürüst bir ergenlik yaşayamamasında... Erotik, politik, ahlaki vesaire, hepsi birbirine karıştırılıp çorba edildi, hepsi tek bir kaba kondu! Ve bunun dışında çok fazla yenilgi zafer olarak kutlandı, gençliğin en içten duyguları çok kere korkuluğun biri için kullanıldı. Gerçi diğer yandan aynı gençliğin rahatı gayet yerinde: Sonuçta yalnızca radyoda duydukları saçmalıkları aynen yazmaları gerekiyor, ve bu şekilde de en yüksek notu alıyorlar. Ama tek tük de olsa onlara benzemeyen gençler hâlâ var, çok şükür!"

"Nasıl yani?"

Caesar, korkuyla etrafına bakındı, bana doğru iyice eğildi ve sessizce şöyle dedi: "Oğlu yüksek liseye giden bir hanım tanıyorum. Çocuğun adı Robert ve on beş yaşında. Kısa bir süre önce gizli gizli öyle bir kitap okuyordu ki... Hayır, erotik değil, nihilist bir kitap. Kitabın adı şöyleydi: *İnsan Yaşamının Onuru Üzerine** ve bu kitap birinci dereceden yasaklı."

Birbirimize baktık ve içtik.

"Demek, içlerinden bazılarının gizlice münferit okumalar yaptığını düşünüyorsunuz?"

"Düşünmüyor, bunu biliyorum. Sözünü ettiğim kadının evinde bazı bazı gizli bir toplantı olur, kadın genellikle körkütük sarhoştur, yani ne olup bittiğini anlamaz. Oğlanlar her şeyi okurlar. Ama yalnızca alay etmek için gırgırına okurlar. Bunlar aptallığın cennetinde yaşarlar, tek idealleriyse alaydır. Duygusuz, soğuk dönemler geliyor, balıkların dönemi."

"Balıklar mı?"

---

* Muhtemelen İtalyan hümanist filozofu Giavanni Pico della Mirandola'nın (1463-1494) *İnsan Yaşamının Onuru Üzerine* adlı kitabına gönderme. (y.n.)

"Gerçi ben yalnızca amatör bir astrologum*, fakat yeryüzü balık burcuna giriyor. Bu dönemde insanların ruhları âdeta bir balığın yüzü gibi donuklaşacak." Julius Caesar'la yaptığım konuşmadan aklımda kalanların hepsi bu. Bir de sadece onun, ben konuştuğum sırada dikkatimi dağıtmak için sık sık kuru kafasını yakıp söndürdüğünü biliyorum. Ama dikkatimi dağıtmasına izin vermedim, zil zurna sarhoş olmama rağmen.

Derken, tanımadığım bir odada uyanıyorum. Başka bir yatakta yatıyorum. Ortalık zifiri karanlık ve birinin sakin soluğunu işitiyorum. Bu bir kadın... Şimdi anladım. Kadın uyuyor. Sarışın mı, esmer mi, kumral mı yoksa kızıl mısın? Ben hatırlamıyorum. Nasıl görünüyorsun? Işığı açayım mı? Hayır. Sadece uyumaya devam et.

Dikkatlice ayağa kalkıyor ve pencereye yanaşıyorum.

Hâlâ gece. Hiçbir şey görmüyorum. Ne bir sokak, ne bir ev. Gördüğüm tek şey sis. Ve uzaktaki bir sokak lambasının ışığı düşüyor sisin üzerine, ve sis su gibi görünüyor. Sanki pencerem denizin altındaymış gibi.

Dışarı bakmıyorum artık.

Yoksa balıklar pencereye yüzer ve içeri bakarlar.

---

* Amatör astrolog: Astroloji, doğaüstü olaylara karşı yoğun bir ilgisi olan Horváth'ın birçok eserinde görülür. Klaus Mann (1906-1949) bununla ilgili olarak şöyle yazmıştır: "Horváth, tuhaf, ürkütücü olana âşıktı; fakat bütünüyle oyun tekniği, estetik, edebî tarz anlamında değil; tuhaf, ürkütücü, demonik olan daha ziyade onun içindeydi." (y.n.)

Kaleci

Sabah eve geldiğimde, ev sahibem beni kapıda karşıladı. Pek telaşlıydı. "İçeride bir adam var," dedi, "neredeyse yirmi dakikadır sizi bekliyor, onu salona buyur ettim. Geceyi nerede geçirdiniz?"

"Tanıdıkların yanında. Şehir dışında oturuyorlar, ayrıca son treni kaçırdım, bu nedenle de dışarıda geceledim."

Salona adım attım.

Orada, piyanonun yanında ufak tefek, kendi halinde bir adam duruyordu. Müzik albümünün sayfalarını karıştırıyordu, onu ilk bakışta tanıyamadım. Gözleri kızarmış ve şişmişti. Geceyi uyumadan geçirmiş, diye düşündüm. Yoksa ağlamış mıydı? "Ben W'nin babasıyım," dedi, "Öğretmen Bey, bana yardım etmelisiniz, korkunç bir şey oldu! Oğlum ölüyor!"

"Ne?"

"Evet, çok kötü üşüttüğünü biliyorsunuz, bundan sekiz gün önce stadyumda maç izlerken, ve doktor yalnızca bir mucizenin onu kurtarabileceğini söylüyor, ama mucize diye bir şey yoktur. Annesinin olup bitenden henüz haberi yok, ona söylemeye cesaret edemedim. Oğlumun bilinci ancak ara sıra yerine geliyor, bunun dışında devamlı ateşler içinde sayıklayıp duruyor, fakat bilinci yerinde olduğunda da birini görmek istediğini söylüyor sürekli..."

"Beni mi?"

"Hayır, sizi değil, kaleciyi görmek istiyor, oğlumun dediğine göre geçen pazar çok iyi bir oyun çıkaran futbolcuyu. Bu adamı görmek oğlumun tek ideali! Ve düşündüm ki, belki siz bu kaleciyi nerede bulabileceğimi biliyorsunuzdur, belki de ondan rica edilirse gelir."

"Kalecinin nerede oturduğunu biliyorum," dedim, "ve onunla konuşacağım. Şimdi siz evinize dönün, kaleciyi alıp geleceğim!"

Adam gitti.

Hızla üstümü değiştirdim ve ben de çıktım. Kaleciye. Yakınımda oturuyor. Kalecinin kız kardeşinin işlettiği, spor malzemeleri satan dükkânı biliyorum.

Pazar günü olduğu için dükkân kapalıydı. Ama kaleci aynı binada oturuyordu, üçüncü katta.

O sırada kahvaltı ediyordu. Odanın her yanı başarı ödülleriyle doluydu. Kaleci hemen o anda gelmeye hazırdı. Hatta kahvaltısını öylece bıraktı ve merdivenleri benden önce indi. Bize bir taksi durdurdu ve taksinin parasını ödememe izin vermedi.

Evin kapısında çocuğun babası karşıladı bizi. Daha da ufalmışa benziyordu. "Çocuk kendinde değil," dedi kısık sesle, "ve doktor da yanında, ama buyurun içeri girin, baylar! Bay Kaleci, size minnettarım!"

Oda yarı karanlıktı, ve köşede geniş bir yatak duruyordu. Orada yatıyordu çocuk. Yüzü kıpkırmızıydı, ve onun sınıfın en ufağı olduğu geldi aklıma. Annesi de ufaktı.

İri kaleci mahcup bir şekilde duruyordu. Sonuçta burada onun en büyük hayranı yatıyordu. Ona tezahürat yapan, maç sırasında en fazla bağıran, onun biyografisini bilen, ondan imza isteyen, onun koruduğu kalenin arkasında

mutlulukla oturan ve kendisininse korumaları aracılığıyla başından savdığı binlerce hayranından biri. Kaleci sessizce yatağın kenarına oturdu ve çocuğa baktı.

Çocuğun annesi yatağın üzerine eğildi. "Heinrich," dedi kadın, "kaleci burada."

"Ne güzel," diyerek gülümsedi çocuk.

"Ben geldim," dedi kaleci, "çünkü beni görmek istemişsin."

"İngiltere'ye karşı ne zaman oynuyorsunuz," diye sordu çocuk.

"Bunu ancak tanrılar bilir," dedi kaleci. "Federasyonda bunun üzerine tartışıyorlar, ve en yetkili resmî spor dairesi* İngiltere'yle durmadan yazışıyor! Karşılaşma tarihiyle ilgili sorunlar var. Sanırım daha öncesinde İskoçya'ya karşı oynayacağız."

"İskoçlar'a karşı oynamak daha kolay..."

"Sen ne diyorsun! İskoçlar her açıdan ve çok sert şut çekebilirler."

"Anlat, anlat!"

Ve kaleci anlattı. Nam salmış zaferlerden ve hak edilmemiş mağlubiyetlerden, katı hakemlerden ve satılmış çizgi hakemlerinden söz etti. Ayağa kalktı, iki sandalye alıp bunları kale direği olarak kullandı ve bir zamanlar arka arkaya iki penaltıyı nasıl kurtarmış olduğunu canlandırdı. Sonra, Lizbon'daki bir maçta tehlikeyi hiçe sayarak yaptığı bir kurtarış sırasında yaralanan alnını gösterdi. Ve oralarda kutsal mabedini** koruduğu uzak ülkelerden bahsetti; Bedevilerin tüfekleriyle birlikte seyircilerin arasında oturduğu

* En yetkili resmî spor dairesi: Nasyonal Sosyalizm, hümanist eğitim ilkesini reddedip, bedensel sağlamlaştırmaya mutlak öncelik vererek politik eğitim konsepti için gerekli ön koşulu, zemini bu kurum ile sağlamaya çalışmaktaydı. (y.n.)

** Futboldaki "kale" anlamında. (y.n.)

Afrika'dan, ve saha zeminin yazık ki taş olduğu güzel Malta Adası'ndan...

Ve kaleci anlatırken ufaklık derin uykuya daldı. Yüzünde mutlu bir gülümsemeyle, hareketsiz ve huzurlu... Cenaze töreni bir çarşamba günü öğleden sonra saat bir buçukta yapıldı. Mart güneşi parlıyordu, Paskalya artık çok uzak değildi.

Açık mezarın çevresinde duruyorduk. Tabut mezara çoktan konmuştu.

Müdür, neredeyse bütün öğretmen kadrosuyla birlikte oradaydı, yalnızca fizik öğretmeni eksikti, tuhaf bir adam. Papaz mezar duasını okudu, çocuğun anne babası ve akrabaları kıpırdamadan duruyorlardı. Ve merhumun okul arkadaşları yarım daire şeklinde tam karşımızdalardı, bütün sınıf, yirmi beşi birden.

Mezarın yanında çiçekler vardı. Güzel bir çelengin üzerinde duran sarı yeşil bir şeridin üstüne şöyle yazılmıştı: "Son kez elveda, Kaleci."

Ve Papaz, açan ve dökülen* çiçekten bahsederken, N'yi fark ettim.

L, H ve F'nin arkasında duruyordu.

Onu gözlemledim. Yüzünde hiçbir kıpırdanma yoktu.

Şimdi o da bana bakıyordu.

O senin can düşmanın, diye bir hisse kapıldım. Seni bir şeytan olarak görüyor. Hele bir büyüsün, görürsün sen! O zaman her şeyi yakıp yıkacak, hatta hatıralarının yıkıntılarını bile.

Mezarda şu anda senin olmanı diliyor. Ve o mezarını da yok edecek, ki böylece kimse senin bir zamanlar yaşamış olduğunu bilmesin.

---

* *Eski Ahit*'te yer alan, Yahudi halkının ilahilerinden biri. (y.n.)

Oğlanın ne düşündüğünü bildiğini ona fark ettirmemelisin, diye geçiyor bir anda aklımdan. Düşüncelerini, ideallerini kendine sakla, N'nin ardından da birileri gelecek, başka nesiller... Benden çok daha uzun yaşarsın dostum N, ama benim ideallerimden daha uzun yaşayabileceğini düşünme! Ve böyle böyle düşünürken, N'den başka birinin daha gözünü bana diktiğini hissettim. Bu kişi T'ydi.

Kibirli, alaycı bir tarzda sessiz sessiz gülümsüyor.

Acaba düşüncelerimi mi okudu?

Hâlâ gülümsüyordu, tuhaf bir şekilde gözünü ayırmadan.

Açık renkli, yuvarlak iki göz bana bakıyor. Fersiz, parıltısız.

Balık?

Topyekûn Savaş*

Eğitim müfettişliği, üç sene önce bir genelge yayınlayarak geleneksel Paskalya tatilini bir bakıma iptal etti. Zira tüm orta dereceli okullara gelen emre göre, bu okulların Paskalya kutlamasını müteakip çadırlı kamp alanına** yerleşmeleri gerekiyordu. "Çadırlı kamptan anlaşılan, askerlik öncesi eğitimdi. Öğrenciler sınıflar halinde on gün süreyle, emirde yer alan tabirle hür doğaya çıkmak ve orada, sınıf öğretmeninin denetimi altında tıpkı askerler gibi çadırlarda konaklamak zorunda. Emekli çavuşlar tarafından eğitilen çocuklar, askerî eğitim almak, uygun adım yürümek ve on

* Topyekûn savaş: 1935'de Genelkurmay Şefi Erich von Ludendorf'un (1865-1937) bir kitabı bu başlık altında yayımlandı; daha sonra Goebbels, 18.02.1943 tarihinde bu kavramı kullanarak Berlin Spor Sarayı'nda, orada bulunanların sevinç çığlıkları eşliğinde "topyekûn savaş" ilan etti. Ayrıca, hepsinde askerî kavramların kullanıldığı 8, 9, 11 ve 14. bölümlerin başlıkları arasında ("Topyekün Savaş", "Uygun Adım Yürüyen Venüs", "Kayıp Uçak" ve "Romalı Yüzbaşı") makro kompozisyon açısından eşdeğerlik ilişkisi bulunmaktadır. (y.n.)

** Çadırlı kamp alanı: 1934'te Murnau'dan 10 km. uzaklıkta Riegsee ile Aidling arasında kurulan, 320 çadırda 6000 genç erkek çocuğunun kaldığı ve 04.08.1934'ten 28.08.1934'e kadar süren dağ kampı, Horváth'ın romanına model teşkil etmiştir. *Murnauer Tagblatt*, bu kampı şöyle nitelemiştir: "Almanya'nın en büyük ve muazzam çadırlı kampı Aidling bölgesinde!" (y.n.)

dört yaşından itibaren de ateş etmek zorundaydılar. Elbette çocuklar bunları şevkle yapıyordu, ayrıca biz öğretmenler de durumdan memnunduk, çünkü Kızılderilicilik oynamak bizim de hoşumuza gidiyordu.

Bu vesileyle ücra bir köyün sakinleri, Paskalya'nın salıya denk gelen gününde devasa bir otobüsü ağır ağır ilerlerken görebildiler. Şoför, sanki itfaiye aracı geliyormuşçasına korna çalıyordu, kazlar ve tavuklar korkuyla sağa sola kaçışıyor, köpekler havlıyor ve bunların hepsi bir anda oluyordu. "Oğlanlar geldi! Şehirli oğlanlar!" Sabah sekizde lisenin önünden hareket etmiştik, ve şimdi, belediye binasının önünde durduğumuzda saat iki buçuktu.

Belediye Başkanı bizi memnuniyetle karşılıyor, Jandarma Komutanı selam duruyor. Köyün öğretmeni aralarında elbette, ve Papaz da, aceleyle yanımıza doğru geliyor; gecikmişti, hafif toplu, sevimli bir adam.

Belediye Başkanı bana haritanın üzerinde kamp alanımızın yerini gösteriyor. Hafif tempo yürüyüşle rahat bir saat uzaklıkta. "Uzman Çavuş oraya çoktan gitti," diyor Komutan, "iki istihkâm eri çadır bezlerini bir istihkâm kamyonuna yüklediler, hem de sabahın köründe!"

Çocuklar otobüsten inip çantalarını alırken, ben hâlâ haritaya bakıyorum: Köy, çok uzaklardaki denizden 761 metre yüksekte yer alıyor, yüksek dağlara epey yaklaşmış bulunuyoruz; sıra sıra iki bin metrelik dağlar. Fakat tepelerinden kar eksik olmayan, çok yüksek, koyu renkli dağlar ancak bunlardan sonra başlıyor. "Bu nedir," diye soruyorum Belediye Başkanı'na ve harita üzerinde, köyün batı yakasında yer alan bir yapı topluluğuna işaret ediyorum. "Bu bizim fabrikamız," diyor Başkan, "bölgedeki en büyük kereste fabrikası, fakat ne yazık ki geçtiğimiz sene kapatıldı,"

diye ekliyor ve gülümsüyor. "Şu anda yığınla işsizimiz var, zor zamanlar..." Öğretmen konuşmanın arasına dalıyor ve kereste fabrikasının bir holdinge ait olduğunu izah ediyor bana, bu arada ben onun hissedarlardan ve şirket yöneticilerinden haz etmediğini anlıyorum. Ben de haz etmiyorum. Öğretmen anlatmaya devam ediyor; köy çok fakirmiş, köyün yarısı üç kuruş maaşla eve iş alıyormuş ve çocukların üçte biri yeterli beslenemiyormuş.

"Öyle, öyle," diye gülümsüyor Jandarma Komutanı, "üstüne üstlük bunların hepsi güzelim doğanın kucağında!"

Kamp alanına doğru yola çıkmadan önce Papaz beni kenara çekiyor ve şöyle konuşuyor: "Dinleyin pek muhterem Öğretmen Bey, yalnızca küçük bir noktaya dikkatinizi çekmek istiyorum: Sizin kamp alanınıza bir buçuk saat mesafede bir şato var, devlet bu şatoya el koydu, ve şu anda oraya kızlar yerleştirilmiş durumda, aşağı yukarı sizin oğlanların yaşında kızlar. Ayrıca kızlar da bütün gün ve gece geç saatlere kadar sağda solda yürüyüp duruyorlar, biraz dikkat edin de bana şikâyet gelmesin." Papaz gülümsüyor.

"Dikkat edeceğim."

"Beni yanlış anlamayın," diyor Papaz, "ama insan otuz beş yılını günah çıkarma kürsüsünde geçirince bir buçuk saatlik mesafe bile işkillenmesine yetiyor." Papaz gülüyor. "Bir gün evime gelin, Öğretmen Bey, birinci sınıf bir şarap geçti elime!"

Saat üçte uygun adım yola koyuluyoruz. Önce derin bir vadinin içinden, sonra sağa bir yamaçtan yukarı. Kıvrımlı yamaç yollarında ilerliyoruz. Arkamızda kalan vadiye bakıyoruz. Etraf reçine kokuyor, uzunca bir orman. Nihayet orman seyrekleşiyor: çayır önümüzde duruyor; kamp alanımız. Dağlara daha da yaklaşmıştık.

Uzman Çavuş ve iki istihkâm eri çadır bezlerinin üzerine oturmuş iskambil oynuyorlardı. Geldiğimizi görür görmez hızla ayağa fırlıyorlar. Uzman Çavuş tekmil vererek bana kendisini tanıtıyor. Aşağı yukarı elli yaşlarında, yedek asker statüsünde bir adam... Sıradan bir gözlüğü var, adil bir insan olduğu kesin.

Artık işe koyulma vakti geldi. Uzman Çavuş ve istihkâm erleri çocuklara nasıl çadır kurulduğunu gösteriyor, ben de onlara yardım ediyorum. Kampın ortasına kare şeklinde boş bir alan bırakıyor ve oraya bayrağımızı dikiyoruz. Üç saat sonunda çadırkent kuruluyor.

İstihkâm erleri selam duruyor ve köye iniyorlar.

Bayrak direğinin yanında büyükçe bir sandık duruyor: İçinde tüfekler var. Hedefler kuruluyor: düşman üniforması giydirilmiş tahtadan askerler. Akşam oluyor, ateş yakıyor ve yemek pişiriyoruz. Yemek hoşumuza gidiyor ve asker şarkıları söylüyoruz. Çavuş sert bir içki yudumluyor ve sesi kısılıyor. Şimdi, dağ rüzgârı esiyor.

"Rüzgâr karlı dağlardan geliyor," diyor çocuklar ve öksürüyorlar.

Ölen W'yi düşünüyorum.

Evet, sen sınıfın en ufağıydın, ve en dost canlısı. Sanırım, zencilere karşı bir şeyler yazmayacak tek kişi sen olurdun. Bu yüzden gitmek zorundaydın. Neredesin şimdi?

Bir melek mi aldı seni tıpkı masalda olduğu gibi?

Melek, tüm merhum futbolcuların oynadığı yere kadar sana eşlik mi ediyor? Kalecinin, özellikle de biri topa uçtuğunda düdüğünü öttüren hakemin de bir melek olduğu yere... Çünkü göklerde bu ofsayt sayılır. Oturduğun yer iyi mi? Tabii iyidir! Seni daima kale arkasına gönderen o uğursuz stat görevlileri şimdi bir sürü devin arkasında oturup oyuna

bakamazken, bunların dışında kalan herkes tribünde, ilk sırada ortada oturur orada.

Gece oluyor.

Uyumaya gidiyoruz. "Yarın iş ciddiye binecek," diyor Uzman Çavuş.

Çavuş benimle aynı çadırda kalıyor.

Horluyor.

Saate bakmak için el fenerimi bir kez daha yakıyorum, ve bu sırada yanımda, çadırın duvarında koyu kırmızı bir leke fark ediyorum. Bu da ne böyle?

Ve düşünüyorum ki, yarın iş ciddiyete binecek. Evet, ciddiyete. Bayrak direğinin yanında bir sandığın içinde savaş duruyor. Evet, savaş.

Savaş alanında duruyoruz.

Ve o iki istihkam erini düşünüyorum, hâlâ komuta etmek zorunda olan yedek uzman çavuşu ve atış eğitimi için kullanılan tahtadan askerleri. Müdür geliyor aklıma, N ve babası, Philippi'nin yanındaki fırıncı ustası; ve kereste fabrikasını düşünüyorum, artık çalışmayan fabrikayı, buna rağmen eskisinden daha fazla kazanan hissedarları, gülümseyen jandarma komutanını, şarap içen Papaz'ı, yaşamamaları gereken zencileri, yaşayamayan ev işçilerini, eğitim müfettişliğini ve yeteri kadar beslenemeyen çocukları. Ve balıkları.

Hepimiz savaş alanında duruyoruz. Fakat cephe nerede?

Gece rüzgârı esiyor, Çavuş horluyor.

Bu koyu kırmızı leke de neyin nesi?

Kan mı?

Uygun Adım Yürüyen Venüs*

Güneş doğuyor, kalkıyoruz. Derede yıkanıyor ve çay demliyoruz. Çavuş, kahvaltıdan sonra çocukları boy hizasına göre arka arkaya iki sıra halinde diziyor. Çocuklar sağdan sayıyorlar, Çavuş çocukları grup ve takımlara ayırıyor. "Bugün atış yapılmayacak," diyor, "bugün öncelikle biraz askerî eğitim yapılacak!" Sıraların ip gibi dümdüz olup olmadığını iyice kontrol ediyor. Bir gözünü kısıyor: "Biraz öne, bir parça geri... Özellikle arkadan üçüncü sıradaki, bir kilometre önde duruyor o!"

Üçüncü sırada Z duruyor. Hizaya gelmemek için nasıl da direniyor, diye şaşıyorum, ve aniden N'nin sesini duyuyorum. Z'yi azarlıyor: "Bu tarafa, aptal!"

"Sakın ha!" diyor Çavuş. "Kabalaşmak yok! Askerlere küfür edilen zamanlar geride kaldı, bugün askere hakaret etmek yok artık, bunu iyi belle, anlaşıldı mı?"

N susuyor. Suratı kızarıyor ve bana kaçamak bir bakış atıyor. Seni şimdi şuracıkta boğabilirdi hani, diye geçiyor içimden, ne de olsa burada küçük düşen kişi o. Buna seviniyor, fakat gülmüyorum.

* Venüs'ün "uyuyan" ya da "hareketsiz" şekilde resmedilmiş sayısız tasvirine ironik gönderme. (y.n.)

"Alay! İleri, marş!" diye komut veriyor Çavuş ve alay uzaklaşıyor. Önde uzun boylular, arkada kısalar. Biraz sonra ormanda kayboluyorlar.

İki oğlan benimle birlikte kampta kalıyor, bir M ve bir de B.

Patates soyuyor ve çorba kaynatıyorlar. Dilsiz bir tutkuyla soyuyorlar patatesleri.

"Öğretmenim," diye sesleniyor M bir anda. "Şuraya bakın, karşıdan bir grup geliyor!" O yöne dönüyorum: Yaklaşık yirmi kız çocuğu, uygun adımda bize doğru yaklaşıyor, ağır sırt çantaları taşıyorlar, bununla birlikte yeteri kadar yakınlaştıklarında marş söylediklerini işitiyoruz. Tiz sesleriyle askerî marş cırlıyorlar. B yüksek sesle gülüyor. Şimdi bizim kampı fark ediyor ve duruyorlar. Başlarındaki kadın lider, kızlara bir şeyler söylüyor ve tek başına bize doğru geliyor. Aramızda aşağı yukarı iki yüz metre var. Ben de ona doğru yürüyorum.

Tanışıyoruz, kadın büyük bir il merkezinde öğretmenmiş; kızlar da onun öğrencileri. Şu anda bir şatoda kalıyorlarmış, demek bunlar Papaz'ın kendilerine karşı beni uyardığı o kızlar.

Meslektaşıma kızlarının yanına kadar eşlik ediyorum, kızlar bana dik dik bakıyorlar, tıpkı çayırdaki inekler gibi. Yok yok, Papaz Efendi hiç kaygılanmasın, itiraf etmeliyim ki bu yaratıkların biraz bile olsun insanı çeken bir tarafı yok!

Terli, kirli ve bakımsız halleriyle onlara bakanlara hiç de iç açıcı bir manzara sunmuyorlar.

Kadın öğretmen düşüncelerimi okumuşa benziyor, en azından düşünce okuma konusunda hâlâ kadınlığını koruyor demek, ve bana şöyle bir açıklama yapıyor: "Ne değersiz takılara ne de süse püse önem veririz biz, performans ilkesine gösteriş ilkesinden daha fazla değer atfederiz."

Onunla bazı ilkelerin değersizliği üzerine tartışmak istemiyorum, sadece "Anladım," diyorum ve bu zavallı hayvancağızların yanında N bile hâlâ insan sayılır diye düşünüyorum.

"Bizler Amazonlar* gibiyiz," diye söze devam ediyor kadın öğretmen. Fakat Amazonlar sadece bir efsane, oysa ne yazık ki sizler gerçeksiniz. Havva'nın yanlış yönlendirilmiş bir dolu kızı!

Julius Caesar geliyor aklıma.

Sırt çantası taşıyan bir Venüs onu aşka getiremezdi.

Beni de getiremez. Uygun adım yola koyulmadan önce, kadın öğretmen bana kızlarının bugün öğleden önce kayıp uçağı arayacaklarından bahsediyor. "Neden, bir uçak mı düştü? Hayır, "Kayıp-uçağı-aramak" genç kızlar için yeni bir askerî spor oyunuymuş sadece. Büyük beyaz bir karton çalılıkların arasına bir yere saklanıyor, kızlar avcı hattında çalılıkların arasına dağılıp kartonu arıyorlar. "Bu oyun bir savaş durumu için düşünüldü," diye açıklayıcı bir tarzda ekliyor kadın. "Şayet bir uçak düşecek olursa, anında müdahale edebilelim diye. Elbette cephe gerisinde, çünkü kadınlar ne yazık ki cepheye gidemiyor."

Ne yazık!

Ardından askerî düzende yollarına devam ediyorlar. Arkalarından bakıyorum: Çok fazla uygun adım yürümekten kısacık bacakları daha da kısalmış. Ve kalınlaşmışlar.

Durmayın devam edin, geleceğin anneleri!

---

* Yunan mitolojisinde erkek düşmanı ve savaşçı bir kadın halkının üyeleri. (y.n.)

Yabani Ot

Gökyüzü yumuşak, yeryüzü solgun. Dünya, *Nisan* adlı sulu boya bir tablo.

Kampın etrafından dolanıyor ve sonra bir patikayı takip ediyorum. Orada, şu tepenin arkasında ne var acaba?

Yol büyük bir kavis çizerek çalılıkların etrafından dolanıyor. Hava sakin, tıpkı ebedi istirahat gibi. Ne bir tınlama ne bir vızıltı. Böceklerin çoğu hâlâ uyuyor.

Tepenin ardında, bir çukurluğun içinde tek başına bir çiftlik evi duruyor. Görünürde insan yok. Köpek de çekip gitmişe benziyor. Tam inmek istiyorum ki, istemsizce duralıyorum, birden dar yolun yanındaki çiftliği çepeçevre saran çitin ardında üç kişi olduğunu fark ediyorum çünkü. Bunlar orada gizlenen çocuklar; iki oğlan ve bir kız. Oğlanlar olsa olsa on üç yaşındalar; kız ise onlardan belki iki yaş daha büyük. Yalın ayaklar. Orada ne arıyorlar, neden gizleniyorlar? Bekliyorum. Şimdi oğlanlardan biri ayağa kalkıyor ve çiftliğe doğru yürüyor, aniden korkuyla sıçrıyor ve kendini hızla tekrardan çitin arkasına atıyor. Bir arabanın çıkardığı tıkırtıları işitiyorum. Kocaman atlarıyla kereste taşıyan bir at arabası geçiyor ağır ağır. Araba gözden kaybolduğunda oğlan yeniden çiftliğe yöneliyor, kapıya kadar yaklaşıyor

ve kapıya vuruyor. Bir çekiçle vurmuş olmalı diye düşünüyorum, öyle yüksek bir ses çıkıyor ki... Oğlan ve diğer ikisi kulak kabartıyorlar. Kız vücudunu gererek uzanıyor ve çitin üzerinden bakıyor. Uzun boylu zayıf bir kız, diye geçiyor aklımdan. Şimdi oğlan kapıyı bir daha çalıyor, bu kez daha sesli. O anda kapı açılıyor ve ihtiyar bir çiftçi kadın görünüyor kapıda, kadın bastonuna dayana dayana, iki büklüm yürüyor. İhtiyar kadın sanki çevreyi kokluyormuş gibi etrafına bakınıyor. Oğlan hiç ses çıkarmıyor. İhtiyar aniden sesleniyor: "Kim var orada?" Oğlan önünde durduğu halde neden bağırıyor ki? Şimdi yeniden sesleniyor: "Kim var orada?" Bastonuyla çevresini yoklaya yoklaya oğlanın yanından geçiyor, onu görmemişe benziyor. Kadın kör mü ki? Kız açık kapıyı işaret ediyor, bir emir gibi görünüyor bu, ve oğlan parmak uçlarında usulca evin içine giriyor. İhtiyar duruyor ve etrafa kulak kabartıyor. Evet, kadın kör. Şimdi evin içinden tabak kırılmasına benzer bir şangırtı geliyor. Kör kadın, müthiş bir korkuyla irkiliyor ve bağırıp çağırıyor: "İmdat! İmdat!" O anda kız ihtiyarın üzerine atılıyor ve ağzını kapıyor, oğlan elinde bütün bir ekmek ve bir vazoyla evin kapısında beliriyor. Kız, ihtiyar kadının bastonuna vuruyor, baston kadının elinden düşüyor. Ben aşağıya koşuyorum. Kör kadın sendeliyor, yalpalıyor ve yere düşüyor, çocuklar ortadan kayboluyor.

Ben ihtiyarla ilgileniyorum, kadın ağlayıp sızlıyor. Bir çiftçi aceleyle yanımıza koşuyor, çığlığı duymuş ve bana yardım ediyor. Kadını eve alıyoruz, ve ben çiftçiye gördüklerimi anlatıyorum. Adam pek şaşırmıyor: "Evet evet, çocuklar, eve girebilmek için yaşlı kadının dışarı çıkmasını sağladılar değil mi, hep aynı serseriler, bir türlü yakalanamıyorlar ki... Kargalar gibi çalıyorlar, tam bir soygun çetesi!"

"Çocuklar mı?"

Evet anlamında başını sallıyor çiftçi. "Karşıdan, kızların kaldığı şatodan da bir şeyler çaldılar. Daha kısa bir süre önce ipte asılı çamaşırların yarısını götürdüler. Aman dikkat edin de sizin kampı da ziyaret etmesinler!"

"Yok, yok! Biz zaten dikkat ediyoruz!"

"Bunlardan her şey beklenir. Bunlar yabani otlar ve yok edilmeleri gerek!"

Kayıp Uçak

Kampa geri dönüyorum. Kör kadın sakinleşmiş ve bana teşekkür etmişti. Ne için? Onu yerde yatar vaziyette bırakmamış olmam gayet doğal değil mi? Çiğleşmiş bir topluluk, şu çocuklar!

Aniden duruyorum, çünkü kendimi çok tuhaf hissediyorum. Çalınan ekmek şöyle dursun, bu kaba harekete bile hiç öfkelenmiyor, sadece ayıplıyorum. Bu olay beni neden kızdırmadı ki? Çalanlar, yiyecek bir lokma ekmeği olmayan zavallı çocuklar olduğu için mi? Hayır, bu yüzden değil.

Yol büyük bir kavis çiziyor, ve ben yolu keserek doğruca gidiyorum. Bunu çekinmeden yapabilirim, ne de olsa çok iyi bir yön duygusuna sahibim ve kampı bulacağımdan eminim.

Çalılıkların arasından geçiyorum. Yabani ot burada duruyor ve büyüyor. Sürekli kızı düşünüyorum, vücudunu gererek çitin üzerinden nasıl baktığını. Kız, soyguncuların elebaşı mı? Onun gözlerini görmek isterdim. Hayır, ben bir aziz değilim!

Çalılık giderek sıklaşıyor.

Orada ne var öyle?

Beyaz bir karton. Kırmızı harflerle şöyle yazılmış üzerine: "Uçak". Ah, kayıp uçak! Onu henüz bulamamışlar.

Demek buraya düştün? Bir hava muharebesi miydi yoksa

uçaksavar atışı mı? Şimdi buradasın, paramparça, yanmış, küle dönmüş bir halde. Karton, karton!

Yoksa hâlâ yaşıyor musun? Ağır yaralısın da seni bulamıyorlar mı? Dost musun yoksa düşman mısın? Ne için ölüyorsun şimdi, kayıp uçak? Karton, karton!

Ve o anda bir ses işitiyorum: "Kimse bunu değiştiremez." Bu bir kadının sesi. Hüzünlü ve sıcak.

Çalılığın içinden geliyor.

Dikkatle dalları aralıyorum.

Şatodan gelen iki kız oturuyor orada. Kısa ve kalın bacaklı olanlar. Biri elinde bir tarak tutuyor, diğeri ağlıyor.

"Kayıp pilot beni ne ilgilendirir ki," diyor kız hıçkırıklar içinde. "Ne diye ormanda dolanıp durayım? Bacaklarımın nasıl şiştiğine bak, artık yürümek istemiyorum! Bana kalırsa kayıp pilot gebersin gitsin, ben de yaşamak istiyorum! Ama hayır, ben kaçacağım Annie, kaçacağım! Artık şatoda uyumak istemiyorum, orası bir ıslah evi! Yıkanmak, saçlarımı taramak ve fırçalamak istiyorum!"

"Sakin ol," diye onu teselli ediyor Annie ve yağlı saçlarını şefkatle tarayarak onları ağlamaktan şişmiş yüzünden sıyırıyor. "Biz zavallı kızlar ne yapabiliriz ki? Öğretmen de daha kısa süre önce gizli gizli ağlamıştı. Annem erkeklerin çıldırdığını ve durmadan yasalar çıkardıklarını söylüyor hep."

Kulak kesiliyorum. Erkekler mi?

Şimdi, Annie kız arkadaşını alnından öpüyor, ve ben kendimden utanıyorum. Bugün onlarla alay etmek için ne kadar da acele etmiştim!

Evet, belki de Annie'nin annesi haklıdır. Erkekler çıldırdı, ve çıldırmamış olanlarınsa azgın manyaklara deli gömleği giydirmeye cesaretleri yok.

Evet, kadın haklı.

Ben de korkağın biriyim.

Yuvaya Dön!

Kampa giriyorum. Patatesler soyulmuş, çorbadan buharlar tütüyor. Alay geri dönmüş. Çocuklar neşeli, yalnızca Çavuş baş ağrısından yakınıyor. Kendisini biraz zorlamış, fakat bunu itiraf etmek istemiyor. Aniden soruyor: "Öğretmen Bey, sizce ben kaç yaşındayım?"

"Yaklaşık elli."

"Altmış üç," diyerek gülümsüyor gururu okşanmış şekilde. Dünya Savaşı'na bile emekli asker olarak katılmıştım. Savaş deneyimlerini anlatmaya başlayacak diye korkuyorum, neyse ki korktuğum başıma gelmiyor. "İyisi mi savaş üzerine konuşmayalım," diyor, "üç yetişkin oğlum var." Derin düşüncelere dalmış şekilde dağları seyrediyor ve *Aspirin*'ini yutuyor. Sonuçta o da bir insan.

Ona soygun çetesinden bahsediyorum. Ayağa fırlıyor ve derhal çocukları topluyor. Alaya bir konuşma yapıyor: Bu gece nöbetçiler dikilecekmiş, iki saatte bir nöbet değişimi yapılmak üzere doğuda, batıda, güneyde ve kuzeyde toplam dört nöbetçi, çünkü kamp savunulmak zorundaymış, hem de canla başla, son adama kadar!

Oğlanlar coşkuyla haykırıyorlar: "Yaşasın!"

"Tuhaf," diyor Çavuş, "artık başım ağrımıyor." Öğle

yemeğinden sonra köye iniyorum. Belediye Başkanı'yla halletmem gereken bazı konular var: Birkaç formalite ve gıda akışı meselesi, çünkü yemek olmadan eğitim yapılamaz.

Başkan'ın yanında Papaz'a rastlıyorum, ve o beni bir türlü bırakmıyor, onunla o muhteşem şarabını denemeye evine gitmeliymişim. İçki içmeyi severim, ve Papaz da samimi bir insan doğrusu.

Köyün içinden geçiyoruz, çiftçiler Papaz'ı selamlıyor. Beni en kısa yoldan Papaz Konutu'na* götürüyor. Şimdi yan yollardan birine sapıyoruz. Çiftçiler burada son buluyor. "Burada ev işçileri kalıyor," diyor Papaz ve bakışlarını gökyüzüne kaldırıyor.

Gri evler birbirilerine çok yakın duruyor. Açık pencerelerde beyaz, ihtiyar suratlı bir sürü çocuk oturuyor ve renkli kuklalar boyuyorlar. Evlerin içi karanlık. "Elektrikten tasarruf ediyorlar," diyor Papaz ve ekliyor: "Beni selamlamazlar, çünkü beyinleri yıkanmış." Papaz, bir anda daha hızlı yürümeye başlıyor. Şikâyet etmeden ona ayak uyduruyorum.

Çocuklar kocaman gözlerle bana bakıyorlar, tuhaf derecede hareketsiz şekilde... Hayır, bunlar balık falan değiller, alay değil, nefret bu. Ve nefretin ardındaki zifirî karanlık odalarda matem oturuyor. Elektrikten tasarruf ediyorlar, çünkü elektrikleri yok. Papaz konutu kilisenin yanında yer alıyor. Kilise keskin hatlara sahip, kaskatı bir yapı, Papaz Konutu ise sakin, huzur veren görüntüsüyle duruyor orada. Kilisenin etrafında mezarlık var, Papaz Konutu'nun çevresindeyse

* Murnau yakınlarında yer alan Aidling'teki Papaz Konutu, muhtemelen Horváth'a model teşkil etmiştir. Papaz konutlarının kilisenin yanında olması olağandışı bir durumdur. Fakat daha olağandışı olan Papaz Konutu'nun bir çiftliği andırması ve çevresini saran bahçede gerçekten de romandaki gibi sebze ve meyve yetiştiriliyor olmasıdır. Yirmili ve otuzlu yıllarda Aidling köy yolunun sonunda derme çatma kulübelerde gündelikçiler yaşıyordu. (y.n.)

bahçe. Kilise kulesinde çanlar çalıyor, Papaz Konutu'nun bacasından mavi duman yükseliyor. Ölüm bahçesinde mavi çiçekler açıyor, Papaz'ın bahçesinde sebze yetişiyor. Orada haçlar duruyor, burada bahçe süsü olarak kullanılan cüce heykelcikler. Ve hareketsiz bir ceylan. Ve bir mantar.

Papaz Konutu'nun içi tertemiz. Bir toz zerresi bile yok odada. Yandaki mezarlıkta her şey toz içinde.

Papaz beni en güzel odasına götürüyor. "Oturun, ben şarabı getiriyorum!"

Adam kilere gidiyor, ben yalnız kalıyorum.

Oturmuyorum.

Duvarda bir tablo asılı.

Resmi tanıyorum.

Aynı tablo ailemin evinde de asılı.

Ailem çok dindardır.

Savaş zamanıydı, Tanrı'yı terk ettim.*

Ergenlik çağındaki bir adamdan çok fazla şey, Tanrı'nın bir dünya savaşına müsaade etmesini anlaması istenmişti.

Hâlâ tabloyu inceliyorum.

Tanrı çarmıhta asılı duruyor. Ölüyordu. Meryem ağlıyor ve Yahya onu teselli ediyor. Bir şimşek karanlık gökyüzünü ikiye bölüyor. Ve sağda ön planda bir savaşçı duruyor, başında miğfer üstünde zırhıyla; Romalı yüzbaşı.

Ve bu şekilde tabloyu incelerken, baba evini özlüyorum.

Yeniden çocuk olmak istiyorum.

Fırtınalı havada pencereden bakmak.

Bulutlar yere yaklaştığında, gök gürlediğinde, dolu yağdığında.

Gün karardığında.

---

* İncil'de geçen ifadenin ("Tanrı'm, Tanrı'm, beni neden terk ettin?") ters çevrilmiş hali. (y.n.)

Ve ilk aşkım geliyor aklıma. Onu yeniden görmek istemiyorum.

Yuvaya dön!

Ve o bank geliyor aklıma, üzerinde oturup düşündüğüm: ne olmak istiyorsun diye? Öğretmen mi yoksa doktor mu?

Doktor olmaktansa öğretmen olmak istedim. Hastaları iyileştirmektense, sağlıklı olanlara bir şeyler katmak, daha güzel bir geleceğin inşasına ufacık bir katkıda bulunmak.

Bulutlar çekiliyor, şimdi kar geliyor.

Yuvaya dön!

Yuvaya, doğduğun yere. Dünyada ne arıyorsun hâlâ?

Mesleğim beni mutlu etmiyor artık.

Yuvaya dön!

İnsanlığın İdeallerini Ararken*

Papaz'ın şarabının tadı güneşe benziyor; buna karşın kekin tadı buhura. Odanın bir köşesinde oturuyoruz.

Papaz bana evini gezdirdi.

Aşçısı şişman bir kadın. İyi yemek pişiriyordur kesin.

"Ben fazla yemem," diyor Papaz bir anda.

Düşüncelerimi mi okudu acaba?

"Buna karşın çok içerim," dedi ve güldü.

Ben pek gülemiyorum. Şarap hem lezzetli hem de değil. Konuşuyor ve duralıyorum, sık sık tutuklaşıyorum. Ama neden?

"Aklınızı meşgul eden şeyi biliyorum," diyor Papaz, "çocukları düşünüyorsunuz; pencerelerde oturup kuklaları boyayan ve beni selamlamayan o çocukları."

Evet, çocukları da düşünüyorum.

"Gördüğüm kadarıyla düşüncelerinizi tahmin edebilmem sizi şaşırtıyor, ama bunu yapmak benim için zor değil, zira köyün öğretmeni de her yerde sadece o çocukları görür. Onunla her karşılaştığımızda tartışırız. Demem o ki insan benimle her şeyi konuşabilir, ben kimseyi dinlemeyen ya da kızan o

* Horvarth, romanın ilk taslaklarını yazarken başlık olarak bu ifadeyi düşünmüştür. (y.n.)

papazlardan değilim, Aziz İgnatius'a* katılıyorum. İgnatius şöyle der: *Ben her insanla onun kapısından girerim, ki daha sonra onu kendi kapımdan uğurlayabileyim.*"**

Hafifçe gülümsüyor ve susuyorum.

Papaz bardağını dikip bitiriyor.

Bekleyen gözlerle ona bakıyorum. Ne olduğunu hâlâ anlamıyorum.

"Yoksulluğun nedeni," diye devam ediyor Papaz, "şarabın tadının hoşuma gitmesi değil, kereste fabrikasının artık çalışmaması. Bizim öğretmen bu noktada, aceleye getirilmiş teknik gelişimin farklı üretim ilişkileri ve tamamen yeni bir tür mülkiyet kontrolü gerektirdiğini düşünüyor. Haklı da. Bana neden öyle şaşırmış gibi bakıyorsunuz?"

"Açık konuşabilir miyim?"

"Sadece açık konuşun!"

"Kilisenin daima zenginlerin tarafını tuttuğunu düşünüyorum."

"Bu doğru. Çünkü bunu yapmak zorunda."

"Zorunda mı?"

"Zenginlerin yönetmediği bir devlet biliyor musunuz?"***

---

* Aziz İgnatius: Katolik tarikat kurucusu, Bask (İspanya) kökenli Loyalalı İgnatius (1491-1556). İgnatius'un 1548 yılında yayımlanan *Exercitia Spritualia* (Ruhani Egzersizler) aslı çalışması 1534 yılında kurulmuş olan "Societas Jesu/İsa Topluluğu" (Cizvitler'e) temel oluşturmuştur. (y.n.)

** "Ben her insanla onun kapısından girerim": Loyalayı İgnatius'un 1541'in Eylül ayının başında din adamları Salmeron ve Broet'e Roma'dan yazdığı, "İsa'nın hizmetinde insanlarla ilişki kurmanın usulü üzerine" konulu mektubundan alıntı. (y.n.)

*** "Bir devlet biliyor musunuz": Papaz'ın devlet tasarımının temelinde Aristoteles'in (384 –M.Ö. 322) *Nikomakhos'a Etik* ve *Politika*'sı yatmaktadır. B. Kranzbühler konuyla ilgili şöyle yazar: "*Nikomakhos'a Etik*'ten hayattaki "en yüksek İyi'nin" mutluluk (eudaimonia) olduğu düşüncesi alınmıştır; böyle bir mutluluğa her şeyden önce Aristoteles etiğinin taleplerine uygun yaşayarak ve diğerleriyle birlikte devlet

Sonuçta 'zengin olmak' sadece 'para sahibi olmak' anlamına gelmez. Ve eğer artık kereste fabrikası hissedarları yoksa o zaman başkaları yönetecektir ülkeyi, zengin olmak için insanın illaki hisse senetlerine ihtiyacı yoktur. Her zaman bazı insanların diğerlerine kıyasla daha fazlasına sahip olduğu değerler olacaktır. Yakada daha fazla yıldız, kolda daha fazla çizgi, göğüste daha fazla madalya, görülebilenler ya da görülemeyenler, zira zengin ve fakir daima olacaktır, tıpkı aptalın ve akıllının olması gibi. Ve kiliseye, Öğretmen Bey, ne yazık ki bir devletin nasıl yönetilmesi gerektiğini belirlemesi için yetki, güç verilmemiştir. Gelgelelim her zaman, ne yazık ki yalnızca zenginler tarafından yönetilen devletin yanında durmak kilisenin görevidir."

"Görevi mi?"

"İnsan doğası gereği toplumsal bir varlık olduğundan aile, cemaat ve devlet içerisindeki bir bağa muhtaçtır. Devlet, tek görevi imkân dâhilinde dünyevi mutluluğu, huzuru tesis etmesi gereken, tamamıyla insan aklının ürünü bir kurumdur. Devlet doğa gereği zorunludur ve Tanrı iradesinin sonucudur, bu nedenle devlete itaat vicdani ödevdir."

"Söz gelimi bugünkü devletin imkân dâhilinde dünyevi mutluluğu tesis ettiğini iddia etmiyorsunuzdur herhalde?"

"Hiçbir şekilde bunu iddia etmiyorum, çünkü insani topluluğun tamamı bencillik, riya ve kaba kuvvet üzerine kuruludur. Ne der Pascal?* 'Hakikati arzularız ve içimizde yalnızca belirsizlik buluruz. Mutluluğu ararız ve yalnızca

---

içerisinde ulaşılabilir. *Politika*'da insanın içinde doğasından kaynaklanan beraberlik dürtüsü olduğu söylenir, yine *Politika*'ya göre devlet, aile ve köy topluluğundan daha yüksek bir beraberlik türüdür ve bu devletin amacı fiziksel ve etik hayatın devamlılığını, güvenliğini ve mükemmelleşmesini yani *eudaimonia*'yı sağlamaktır." (y.n.)

* Pascal: Öğretmen ile Papaz arasındaki sohbet büyük oranda *Düşünceler*'den (Pensées) etkilenmiştir. (y.n.)

sefalet ve ölüm buluruz.' Sıradan bir köy papazının Pascal'dan alıntı yapmasına şaşırıyorsunuz; fakat şaşırmamalısınız, ne de olsa ben sıradan bir köy papazı değilim, sadece bir süreliğine buraya tayin edildim. Alışıldık ifadeyle söylemek gerekirse, bir anlamda sürüldüm."

Papaz gülümsüyor: "Ah, hayatında hiç günah işlememiş birinden pek nadir bir aziz, hayatında hiç aptallık etmemiş birinden pek nadir bir bilge çıkar! Ayrıca da hayatın bu küçük budalalıkları olmasaydı, hiç birimiz dünyada olmazdık."

Papaz sessizce gülüyor, fakat ben ona katılmıyorum.

Bardağını yine dikip bitiriyor.

Birden soruyorum: "Eğer devlet düzeni Tanrı iradesinin ürünüyse..."

"Yanlış!" diye sözümü kesiyor. "Devlet düzeni değil, aksine devletin kendisidir doğa gereği zorunlu, dolayısıyla Tanrı iradesinin ürünü olan."*

"Sonuçta ikisi de bir ve aynı şey!"

"Hayır, bu ikisi bir ve aynı şey değil. Tanrı doğayı yarattı, o halde doğa gereği zorunlu olan, Tanrı iradesinin ürünüdür. Fakat doğanın yaratılmasının ortaya çıkardığı sonuçlar, yani devlet düzeni, tamamen özgür insan iradesinin bir ürünüdür. Yani yalnızca devlettir Tanrı iradesinin ürünü olan, devlet düzeninin pratikteki görünümleri değil."

"Peki, ya bir devlet yok olursa?"

"Bir devlet asla yok olmaz, en fazla, başka bir toplumsal yapıya yer vermek için kendi toplumsal yapısını dağıtır. Devletin kendisi daima mevcut kalır, onu oluşturan halk ölse bile. Zira ölenin ardından bir başka halk gelir."

---

* "Devletin kendisidir doğa gereği zorunlu [...] olan": Bkz. Paulus'un Romalılara mektubu 13: 1: "Her kişi baştaki otoritelerin boyunduruğu altına girsin, zira Tanrı'dan olmayan otorite yoktur, mevcut olanlar da Tanrı tarafından kurulmuştur." (y.n.)

"Şu halde bir devlet düzeninin çöküşü doğa gereği zorunlu değil midir yani?"

Papaz gülümsüyor: "Bazen böyle bir çöküşü bizzat Tanrı ister."

"O zaman Kilise neden bir devletin toplumsal yapısı çöktüğünde zenginlerin tarafını tutar hep? Yani bizim zamanımızda, Kilise neden pencerelerde oturan çocukların değil de daima kereste fabrikasının hissedarlarının yanında yer alıyor?"

"Çünkü zenginler daima kazanır."

Kendimi tutamıyorum: "Ne harika bir ahlak!"

Papaz sakinliğini koruyor: "Doğru düşünmek ahlakın ilkesidir." Bardağını yine boşaltıyor. "Evet, zenginler her zaman kazanacaktır, çünkü onlar daha acımasız, daha alçak ve daha vicdansız olanlardır. Bir devenin iğne deliğinden geçmesi, bir zenginin cennete gitmesinden daha kolaydır diye *Kutsal Kitap*'ta dahi yazılı."

"Peki ya Kilise? Kilise iğne deliğinden geçebilecek mi?"

"Hayır," diyor Papaz ve yine gülümsüyor, "işin doğrusu bu pek mümkün değil. Çünkü Kilise iğne deliğinin kendisidir."

Bu papaz muazzam derecede akıllı, diye düşünüyorum, ama yine de haksız. O haksız! Ve şöyle diyorum: "O halde Kilise zenginlere hizmet ediyor ve yoksullar için mücadele etmeyi düşünmüyor..."

"Kilise yoksullar için de mücadele ediyor," diye sözümü kesiyor, "ama başka bir cephede."

"Göksel bir cephede, değil mi?"

"İnsan orada da şehit düşebilir."

"Kim mesela?"

"İsa."

"İyi ama o Tanrı'nın kendisiydi ya! Peki, sonra ne oldu?"

Papaz kadehime şarap dolduruyor ve düşünceli bir şekilde önüne bakıyor. "Günümüzde birçok ülkede Kilise'nin durumunun kötü olması iyi," diyor alçak bir sesle. "Kilise için iyi."

"Olabilir," diye kısa bir cevap veriyor ve heyecanlanmış olduğumu fark ediyorum. "Fakat yeniden penceredeki şu çocuklara dönelim! Sokaktan geçerken şöyle dediniz: 'Beni selamlamazlar, çünkü beyinleri yıkanmış.' Siz akıllı bir insansınız, çocukların beyinlerinin yıkanmamış olduğunu, aksine sadece zıkkımlanacakları bir lokma ekmekleri olmadığını bilmeniz gerekir!"

Papaz kocaman gözlerle bana bakıyor.

"Onların kışkırtılmış olduklarını söyledim," dedi yavaşça, "çünkü Tanrı'ya artık inanmıyorlar."

"Bunu onlardan nasıl bekleyebilirsiniz!"

"Tanrı bütün sokaklardan geçer."

"Nasıl olur da Tanrı o sokaktan geçer, o çocukları görür de, onlara yardım etmez?"

Papaz susuyor. Yavaşça şarabını içip bitiriyor. Ardından bana yine kocaman gözlerle bakıyor: "Tanrı dünyadaki en korkunç şeydir."*

Ona bakakalıyorum. Doğru mu duymuştum? En korkuncu demek ha?

Papaz ayağa kalkıp pencereye yaklaşıyor ve mezarlığa bakıyor. "Tanrı cezalandırır," dediğini duyuyorum Papaz'ın.

Nasıl gaddar bir Tanrı'dır ki bu, diye düşünüyorum, biçare çocukları cezalandırıyor!

Şimdi, Papaz bir yukarı bir aşağı yürüyor.

"İnsan Tanrı'yı unutmamalı," diyor, "her ne kadar bizi

* "Tanrı dünyadaki en korkunç şeydir.": Bu ifadenin temelinde *Eski Ahit*'teki cezalandıran Tanrı tasavvuru yatmaktadır. (y.n.)

niçin cezalandırdığını bilmesek de. Ah, özgür bir irademiz hiçbir zaman olmasaydı keşke!"

"Anladım, ilk günahı kastediyorsunuz!"

"Evet."

"Ben buna inanmıyorum."

Papaz önümde duruyor.

"O zaman Tanrı'ya da inanmıyorsunuz."

"Doğru. Tanrı'ya inanmıyorum." Sonra suskunluğu parçalıyorum "Dinleyin," diyerek, çünkü artık konuşmak zorundayım, "ben tarih okutuyorum ve İsa doğmadan önce de bir dünyanın olduğunu çok iyi biliyorum, antik dünya, Yunan dünyası, ilk günahın olmadığı bir dünya..."

"Sanırım yanılıyorsunuz," diye sözümü kesiyor ve kitaplığa yürüyor. Bir kitabın sayfalarını karıştırıyor. "Tarih okuttuğunuza göre, ilk Yunan filozofunun kim olduğunu, en eskisini kast ediyorum, size anlatmam gerekmez herhalde."

"Miletli Thales."

"Evet. Ama onun şahsiyeti hâlâ yarı efsane niteliğinde, hakkında kesin bilgilere sahip değiliz. Yunan felsefesinden elimizde kaldığını bildiğimiz ilk yazılı belge, İsa'dan önce 610 yılında doğup 547 yılında ölmüş yine Miletli bir filozof olan Anaksimandros'a ait."

Papaz, hava artık kararmaya başladığından pencerenin önüne gidiyor ve okuyor:

"Şeyler neyden meydana gelmişlerse, kadere göre yine ona dönerek onun içinde yok olmaya mecburdurlar; zira şimdi-burada varolmakla işlemiş oldukları kabahatin ceza ve kefaretini zamanın düzenine göre ödemek zorundadırlar."

Romalı Yüzbaşı*

Kampa geleli dört gün oldu. Çavuş dün çocuklara tüfeğin mekaniğini, bakımının nasıl yapıldığını ve nasıl temizlendiğini anlattı. Bugün tüm gün tüfeği temizleyecek, yarın ateş edecekler. Ahşap askerler çoktandır vurulmayı bekliyorlar.

Oğlanlar kendilerini hayli iyi hissediyorlar, Çavuş ise pek değil. Adam son dört günde on yıl yaşlandı. Önümüzdeki dört gün içindeyse olduğundan çok daha yaşlı görünecek. Ayrıca ayağını incitti, muhtemelen kas kirişlerinden birini zedelemiş, çünkü topallıyor.

Fakat acısını içine atıyor. Dün gece uykuya dalmadan önce yeniden bovling topunu yuvarlamayı, iskambil oynamayı, doğru düzgün bir yatakta yatmayı, körpe bir garson kızın poposunu çimdiklemeyi, kısacası, yeniden evde olmayı ne kadar çok istediğini anlattı bana. Ardından uykuya daldı ve horladı.

---

* "Romalı Yüzbaşı" (karşılaştırma için bkz. Markus 15: 39 ve Matta 27: 54) motifi ile ben-anlatıcının hayatları, her ne kadar ben-anlatıcı romanın sonuna doğru gözlemci rolünü terk edip eyleme geçse de akış açısından parallelik gösterir. Öğretmen, Romalı Yüzbaşı figüründe, dünyasının ve değerlerinin yok olmaya yazgılı olduğunu fark eden bir insan görür; yine bkz. *Kongre Çevresinde* ve hikâye taslağı *Der römische Hauptmann* (*Romalı Yüzbaşı*). (y.n.)

Rüyasında bir general olduğunu ve bir savaşı kazandığını görmüş. İmparator bütün madalyalarını sökmüş ve bunları Çavuş'un göğsüne takmış, ve sırtına. Ayrıca İmparatoriçe, Çavuş'un ayaklarını öpmüş.

"Bu rüyanın manası nedir," diye sormuştu Çavuş sabahın köründe.

"Muhtemelen bir dilek rüyası," demiştim ben de. Buna karşılık Çavuş, bir imparatoriçenin ayağını öpmesini hayatında hiç dilemediğini söylemişti. "Bunu karıma yazıp soracağım," demişti düşünceli bir şekilde, "onun bir rüya kitabı var. Bir baksın bakalım general, imparator, madalya, savaş, göğüs ve sırt ne manaya geliyormuş."

Çavuş bizim çadırın önünde mektubunu yazarken, bir oğlan telaş içinde yanımıza geldi, L'ydi bu.

"Ne var?"

"Soyuldum!"

"Soyuldun mu?"

"Birisi makinemi çaldı öğretmenim, fotoğraf makinemi!"

Çocuk kendini kaybetmişti.

Çavuş bana baktı. "Şimdi ne yapmalı?" sorusu yüzünden okununabiliyordu.

"Çocukları toplayalım," dedim, çünkü ben de bundan başka ne yapılabileceğini bilmiyordum. Çavuş memnun olmuş şekilde kafasını salladı, aksaya aksaya bayrağın dalgalandığı boş alana gitti ve yaşlı bir öküz gibi böğürdü: "Alay toplan!"

L'ye döndüm:

"Şüphelendiğin biri var mı?"

"Hayır."

Alay toplanmıştı. Çocukları sorguya çektim, kimse bir şey bilmiyordu. Çavuş'la birlikte L'nin kaldığı çadıra gittim. Çocuğun uyku tulumu girişin hemen yanında solda duruyordu. Hiçbir şey bulamadık.

"Hırsızın çocuklardan biri olduğunu," dedim Çavuş'a, "ihtimal dışı sayıyorum, aksi takdirde okulda da bir hırsızlık vakası yaşanmış olması gerekirdi. Ben daha ziyade, diktiğimiz nöbetçilerin görevlerini doğru düzgün yapmadıklarını, bu şekilde de hırsız çetesinin kampa sızdığını düşünüyorum."

Çavuş bana hak verdi, ve o gece nöbetçileri kontrol etmeye karar verdik. Ama nasıl? Kamptan yaklaşık yüz metre ötede bir samanlık vardı. Orada geceleyip nöbetçileri oradan gözetlemek istiyorduk. Çavuş akşam dokuzdan gece bire, bense gece birden sabah altıya kadar.

Akşam yemeğinden sonra kamptan gizlice ayrıldık. Oğlanlardan hiçbiri bizi fark etmedi. Samanların üstüne rahatça yerleştim. Çavuş gece saat birde beni uyandırıyor.

"Şu ana kadar her şey yolunda," diyerek bana rapor veriyor. Samanların üstünden iniyor ve barakanın gölgesinde pozisyonumu alıyorum. Gölgesinde mi? Evet, zira gökte dolunay var.

Parlak, harikulade bir gece.

Kampı görüyor ve nöbetçileri seçebiliyorum. Şu anda nöbet değişimi yapıyorlar.

Nöbetçiler ya duruyor ya da ileri geri birkaç adım yürüyorlar.

Doğuda, batıda, kuzeyde, güneyde... Her köşede bir kişi. Fotoğraf makinelerini bekliyorlar.

Ve ben öylece otururken, Papaz'ın ve de ailemin evinde asılı duran o resim aklıma geliyor.

Saatler geçiyor.

Ben tarih ve coğrafya dersi veriyorum.

Yeryüzünün şeklini açıklamak ve tarihini izah etmek zorundayım.

Yeryüzü hâlâ yuvarlak, ama tarihler dört köşeli oldu.

Şimdi burada oturuyor ve sigara içemiyorum, bekçileri bekliyorum çünkü.

Bu doğru: Artık mesleğim bana zevk vermiyor.

Neden o resim yine aklıma geldi acaba?

Çarmıha-gerilmiş-olan yüzünden mi? Hayır.

Onun annesi yüzünden... Hayır. Birden cevabı buluyorum: Kafasında miğferi üstünde zırhı olan savaşçı, Romalı Yüzbaşı yüzünden.

Ona ne olmuş ki?

O bir Yahudi'nin idamını yönetmişti. Ve Yahudi öldüğünde, şöyle demişti: "Doğrusu, bir insan böyle ölmez!"

Demek Tanrı'yı tanımıştı.

Buna rağmen Yüzbaşı ne yaptı? Buradan ne gibi sonuçlar çıkardı?

Sakin sakin çarmıhın altında durdu.

Bir şimşek geceyi ikiye böldü, tapınaktaki perde yırtıldı, yer sarsıldı. Yüzbaşı olduğu yerde durdu.*

Çarmıhta öldüğü sırada yeni Tanrı'yı tanımıştı Yüzbaşı, ve artık kendi dünyasının ölüme mahkûm edildiğini biliyordu.

Peki, sonra ne oldu?

Acaba Yüzbaşı bir savaşta mı öldü? Bir hiç uğruna öldüğünü biliyor muydu acaba?

Mesleği ona hâlâ zevk veriyor muydu?

Ya da yoksa yaşlanmış mıydı? Acaba emekli mi olmuştu?

Roma'da mı yaşadı yoksa hayatın daha ucuz olduğu sınır bölgelerinde bir yerde mi?

Belki orada küçük bir evi vardı. Bahçesinde bir cüce

---

* Bir şimşek geceyi ikiye böldü [...] yüzbaşı olduğu yerde durdu: Bkz. Matta 27: 51: "*O anda tapınaktaki perde yukarıdan aşağıya yırtılarak ikiye bölündü. Yer sarsıldı, kayalar yarıldı.*" Ayrıca bkz. Matta 27: 54: "İsa'yı bekleyen yüzbaşı ve beraberindeki askerler, depremi ve öbür olayları görünce dehşete kapıldılar, 'Bu gerçekten Tanrı'nın oğluydu!' dediler." (y.n.)

heykelciği olan bir ev... Ve sabah olduğunda kadın aşçısı ona, dün yine sınırın öteki tarafında yeni barbarların ortaya çıktığını anlatıyordu. Binbaşı efendilerinin Lucia'sı onları kendi gözleriyle görmüş.

Yeni barbarlar, yeni halklar.

Silahlanıyor ve silahlanıyorlar. Bekliyorlar.

Ve Romalı Yüzbaşı barbarların* her şeyi yakıp yıkacağını biliyordu. Ama bu onun umurunda bile değildi. Kendisi için her şey çoktan yıkılmıştı.

Emekli biri olarak, sakin, gürültüsüz bir hayat sürüyordu.

Büyük Roma İmparatorluğu!

Romalı Yüzbaşı çoktan anlamıştı onun yok olacağını.

* Romalılar Yunan-Roma kültürünün dışında kalan halkların hepsini "barbar" olarak tanımlardı. (y.n.)

Pislik

Şimdi ay, çadırların tam üzerinde asılı duruyor.

Saat yaklaşık iki olmalı. Ve ben düşünüyorum, şu anda kafeler mutlaka doludur hâlâ.

Acaba Julius Caesar şimdi ne yapıyordur?

Kravatındaki o kuru kafayı, şeytan onu alıp götürene dek yakıp söndürecektir!

Tuhaf: Şeytana inanıyorum, fakat sevgili Tanrı'ya inanmıyorum.

Gerçekten inanmıyor muyum?

Bunu bilmiyorum. Yo, biliyorum! Ona inanmak istemiyorum! Hayır, istemiyorum!

Bu benim özgür iradem.

Ve bana kalan tek özgürlük: İnanmak ya da inanmayabilmek.

Fakat resmî olarak "–mış gibi" yapmalıyım.

Duruma göre: Bazen evet, bazen hayır.

Papaz ne demişti?

"Papaz'ın görevi insanları ölüme hazırlamaktır, zira eğer insan ölümden artık korkmayacak olursa, yaşam onun için kolaylaşır."

Bu, onun karnını doyurmayacaktır!

"Bu acı ve çelişkiler dünyasından," demişti Papaz, "bizi kurtaracak olan yalnızca ve tek başına tanrısal inayet ve *Vahiy*'e* olan inançtır." Hep kaçamak cevaplar!

"Cezalandırılıyoruz ve bilmiyoruz niçin."

Yönetenlere sor!

Ve Papaz başka ne demişti?

"Tanrı yeryüzündeki en korkunç şeydir."

Doğru!

Kalbimden geçip giden düşünceler ne hoştu. Kafamdan çıkıyor, duygu kılığına giriyor, dans ediyor ve birbirlerine neredeyse hiç temas etmiyorlardı.

Şık bir balo. Seçkin bir çevre. Topluluk!

Çiftler ay ışığı altında dönüyordu.

Kalleşlik erdemle, yalan adaletle, acizlik güçle, riya cesaretle.

Sadece akıl katılmıyordu dansa.

Sarhoş olana kadar içmişti akıl, şimdi dünyanın haline bakıp hayıflanıyor ve durmadan, hıçkıra hıçkıra ağlıyordu: "Ben aptalım, ben aptalım!"

Bütün içtiklerini kustu.

Ancak diğerleri kusmuğun üzerinde dansa devam ettiler.

Balo müziğine kulak kabartıyorum.

Popüler bir parça çalıyor. Adı: "Pisliğin içindeki tek kişi."

Yığınlar; dile, ırka ve millete göre ayrılmış yan yana duruyor ve kimin daha büyük olduğunu tayin ediyorlar. Her biri diğeri için kokuyor, öyle ki her biri burnunu kapamak zorunda kalıyor.

---

* *Vahiy*: Yeni Ahit'in bölümlerinden biri. 22: 12-14: "İşte tez geliyorum! Vereceğim ödüller yanımdadır. Herkese yaptığının karşılığını vereceğim. [...] Alfa ve Omega, ilk ve sonuncu, başlangıç ve son Benim. Ne mutlu, kıyafetlerini (kuzunun kanıyla) yıkayanlara! Onların yaşam ağacından yemeye ve kapılardan şehre girmeye hakkı olmalı." (y.n.)

Bunların hepsi pislik! Sadece pislik!
Bunları gübre yapmalı!
Toprağı gübreleyin bunlarla, böylece bir şeyler yetişsin! Çiçekler değil, aksine ekmek!
Fakat sevmeyin birbirinizi!
Sevmeyin, zıkkımlandığınız o pisliği!

Z ve N

Az kalsın görevimi unutuyordum: Bir samanlığın önünde oturmak, sigara içmemek ve bekçileri gözetlemek.

Aşağıya bakıyorum: Oradalar, nöbet bekliyorlar.

Doğu ve batı, kuzey ve güney.

Her şey yolunda.

Fakat bir dakika! Orada bir şeyler dönüyor. Ne acaba?

Kuzeyde. Orada nöbetçi, biriyle konuşuyor. Nöbetçi kim ki?

Z.

Kiminle konuşuyor öyle?

Yoksa o şey bir çam gölgesi mi sadece?

Hayır, bu bir gölge değil, bir insan bu.

Ay ışığı şimdi bu şahsın üzerine düşüyor: Bu bir oğlan. Yabancı bir oğlan.

Ne oluyor orada?

Yabancı çocuk bizimkine bir şey veriyor sanki, ardından ortadan kayboluyor.

Z kısa bir süre kıpırdamıyor, büsbütün hareketsiz şekilde öylece duruyor orada.

Etrafı mı dinliyor?

Dikkatle çevresine bakınıyor ve sonra cebinden bir mektup çıkarıyor.

Ah, demek bir mektup aldı!

Hızla zarfı açıyor ve ay ışığında mektubu okuyor.

Mektubu derhal cebine koyuyor.

Z'ye kim yazıyor acaba? Ertesi gün oluyor, ve Çavuş dün gece şüpheli bir şey görüp görmediğimi soruyor. Hiçbir şey görmediğimi ve nöbetçilerin görevlerini yerine getirdiklerini söylüyorum.

Mektuptan söz etmiyorum, sonuçta bu mektubun çalınan fotoğraf makinesiyle bir şekilde ilgisi olup olmadığını bilmiyorum ne de olsa. Öncelikle bunu açıklığa kavuşturmak zorundayım ve ispatlanana kadar da Z'yi zan altında bırakmak istemiyorum.

Ah, mektubu bir okuyabilsem!

Kampa adım attığımızda çocuklar bizi şaşkınlıkla karşılıyor. Kamptan ne zaman ayrılmışız merak ediyorlar.

"Gece yarısı," diye yalan söylüyor Çavuş, "hem de elimizi kolumuzu sallaya sallaya, ama bekçilerinizden hiçbiri bizi giderken görmedi, daha dikkatli olmalısınız, çünkü böyle berbat bir bekçilikle bütün kampı söküp götürürler; tüfekleri, bayrağı ve burada daha ne için bulunuyorsak onların hepsini alıp götürürler de ruhunuz duymaz!"

Ardından alayı toplatıyor ve çocuklara şüpheli bir şey görüp görmediklerini soruyor.

Kimseden ses çıkmıyor.

Z'yi inceliyorum.

Hareketsiz bir şekilde orada duruyor.

Acaba mektupta ne yazıyor?

Şimdi mektubu cebinde taşıyordur, ama onu okumalıyım, okumak zorundayım.

Acaba ona doğrudan sorsam mı? Bunun bir anlamı olmazdı. Böyle bir durumda beni hemen yalanlar, sonra mektubu yırtıp yakardı ve ben mektubu asla okuyamazdım.

Hatta belki de mektubu çoktan yok etmiştir.

Ayrıca o yabancı çocuk da kimdi? Köyden bir saat uzaklıkta gecenin ikisinde ortaya çıkan bir oğlan? Yoksa bu çocuk çiftlikte, ihtiyar kör kadının yanında mı kalıyor? Fakat öyle de olsa, çocuğun kesin hırsız çetesinden olduğu benim için giderek daha açık bir hal alıyor; yabani otlardan biri olduğu. Z de mi bir yabani ot acaba? Bir suçlu mu?

Mektubu okumak zorundayım, buna mecburum, mecburum!

Mektup giderek bir saplantı halini alıyor. Pat!

Bugün ilk kez ateş ediyorlar.

Pat! Pat! Öğleden sonra R yanıma geliyor.

"Öğretmenim," diyor, "yalvarırım beni başka bir çadıra yerleştirin. Beraber kaldığım iki çocuk durmadan boğuşuyor, orada uyumak neredeyse imkânsız!"

"Bu iki çocuk hangileri?"

"N ve Z."

"Z mi?"

"Evet. Ama kavgayı hep N başlatıyor!"

"O ikisini buraya yolla bakayım!"

Çocuk gidiyor, ve N geliyor.

"Neden durmadan Z ile boğuşuyorsun?"

"Çünkü beni uyutmuyor. Beni ha bire uyandırıyor. Sık sık gecenin ortasında mum yakıyor."

"Neden?"

"Çünkü saçmalıklarını yazıyor."

"Yazıyor mu?"

"Evet."

"Ne yazıyor ki? Mektup mu?"

"Hayır. Günlük tutuyor."

"Günlük mü?"

"Evet. O tam bir aptal."

"İnsan sırf bu nedenle aptal olmaz."

Yok edici bir bakış çarpıyor bana.

"Günlük yazmak, insanın kendi *ben*ini yüceltmesinin tipik bir ifadesidir," diyor N.

"Bu doğru olabilir," diye karşılık veriyorum temkinli bir şekilde, Radyo'nun daha önce bu saçmalığı duyurup duyurmadığını şu anda hatırlayamıyorum çünkü.

"Z sırf bunun için yanında bir kutu getirdi, günlüğünü bu kutunun içinde saklıyor."

"Z'yi buraya yolla bakayım!"

N gidiyor, Z geliyor.

"Neden sürekli N ile boğuşuyorsun?"

"Çünkü o bir plep." Duralıyor ve zengin plepleri düşünüyorum.

"Evet," diyor Z, "çünkü o insanın kendisi üzerine düşünmesine katlanamıyor. Böyle bir durumda çıldırıyor. Çünkü ben bir günlük tutuyorum ve günlük bir kutunun içinde duruyor, geçenlerde kutuyu parçalamak istedi, bu nedenle onu artık sürekli gizliyorum. Gündüz uyku tulumunun içine koyuyor, geceleri elimde tutuyorum."

Ona bakıyorum.

Ve usulca soruyorum: "Peki nöbet tuttuğunda kutu nerede duruyor?"

Yüzünde ufacık bir kıpırdama olmuyor.

"Yine uyku tulumunun içinde," diye cevap veriyor.

"Ve bu deftere yaşadığın her şeyi yazıyorsun, öyle mi?"

"Evet."

"Ne duyar ve görürsen? Her şeyi?"

Z kızarıyor.

"Evet," diyor alçak sesle.

Mektubu kimin yazdığını ve içinde neler yazılmış olduğunu ona şimdi sormalı mıyım? Hayır. Günlüğü okumaya çoktan karar verdim çünkü. Z gidiyor, ve ben onun ardından bakıyorum.

Çocuk kendisi üzerine düşündüğünü söyledi.

Onun düşüncelerini okuyacağım. Z'nin günlüğünü.

Âdem ile Havva

Saat dörtten kısa bir süre sonra alay yine yürüyüşe çıktı. Hatta bu kez "mutfak personeli" de yürüyüşe katılmak zorundaydı, çünkü Çavuş; piyade siperi ve yer altı sığınağı açmak için toprağın nasıl kazıldığını, en uygun toprağın hangisi olduğunu çocukların hepsine anlatmak istiyordu. Topallamaya başladığından beri anlatmayı tercih ediyor.

Sonuç olarak kampta benden başka kimse kalmamıştı.

Alay ormanda kaybolur kaybolmaz Z'nin N ve R ile beraber kaldığı çadıra girdim.

Çadırın içinde üç uyku tulumu vardı. Soldakinin üzerinde bir mektup duruyordu. Hayır, bu aradığım mektup değildi. "Bay Otto N" yazıyordu zarfın üzerinde. "Gönderen: Bayan Elisabeth N" Doğru ya, fırıncının karısı bu! Kendime engel olamıyordum, acaba annesi yavrucuğuna ne yazmıştı?

Şöyle yazmış: "Sevgili Otto'm, gönderdiğin kartpostal için teşekkür ederim. Ben ve baban iyi olmana çok sevindik. Aynen bu şekilde devam, yalnızca çoraplarına daha fazla dikkat et ki bir daha başkasınınkilerle karışmasın! Demek iki gün sonra ateş edeceksiniz? Tanrı'm, zaman nasıl da hızla geçiyor! Baban, ilk atışlarında kendisini düşünmeni istedi, çünkü zamanında kendisi bölüğünün en iyi nişancısıymış.

İnanabiliyor musun, Mandi dün öldü. Daha dün kafesçiğinde neşe ve keyif içinde sağa sola hopluyor ve bizi mutlu etmek için şarkılar şakıyordu. Bugünse o artık yok. Bilmiyorum, bir kanarya hastalığı yayılıyor galiba. Zavallıcık minik bacaklarını havaya dikmişti, onu sobanın ateşinde yaktım. Dün yemekte kırmızı yaban mersinleriyle süslenmiş enfes bir geyik sırtı vardı. Yerken seni düşündük. Nasıl, yediğin yemekler iyi mi bari? Baban sana en içten selamlarını gönderiyor, eğer öğretmenin zenciler üzerine söylediğine benzer sözler söylüyorsa, bunu babana bildirmeye devam etmeliymişsin. Sakın korkma! Baban onun çenesini dağıtır! Seni selamlıyor ve öpüyorum canım Ottocuğum, sevgili anneciğin."

Yandaki uyku tulumunun içinde hiçbir şey yoktu. Demek burada R yatıyordu. O halde kutu üçüncünün içinde olmalıydı. Gerçekten de oradaydı.

Mavi teneke bir kutuydu ve basit bir kilidi vardı. Kilitliydi. Bir telle kutuyu açmayı denedim.

Kolayca açıldı.

Kutunun içinde mektuplar, kartpostallar ve yeşil ciltli bir defter duruyordu. "Günlüğüm" yazılıydı üzerinde altın yaldızlı harflerle. Defteri açtım. "Annenden iyi Noeller." Z'nin annesi kimdi ki? Sanırım dul kalmış bir memur karısı ya da öyle bir şeydi.

Ardından bir Noel ağacından söz eden ilk notlar geliyordu. Sayfaları çevirmeye devam ediyorum, Paskalya kutlamasını da çoktan geçtik. Başlarda her gün yazmış, sonra sadece her iki ya da üç günde bir, daha da sonra yalnızca beş ya da altı günde bir... Ve işte, mektup burada! Bu o! Buruşmuş bir zarf, üzerinde ne bir pul ne bir yazı!

Çabuk! Acaba içinde ne yazıyor?

"Bugün gelemiyorum, yarın ikide geleceğim, Eva*."

Hepsi bu.

Eva da kim?

Ama Âdem'in kim olduğunu biliyorum.

Âdem bizim Z.

Ve günlüğü okuyorum:

"Çarşamba.

Dün kampa geldik. Hepimiz çok mutluyuz. Akşam oldu, dün yazmaya fırsatım olmadı, çünkü çadır kurmaktan hepimiz yorgun düşmüştük. Bir bayrağımız da var. Uzman Çavuş ihtiyar ahmağın biri, onunla dalga geçtiğimizi anlamıyor bile. Biz Çavuş'tan daha hızlı yürüyoruz. Çok şükür ki öğretmeni neredeyse hiç görmüyoruz. O da bizimle ilgilenmiyor zaten. Yüzünde boş bir ifadeyle sürekli ortalıkta dolanıp duruyor. N de ahmağın biri. Şu anda ikinci kez bağırıyor mumu söndüreyim diye, ama söndürmüyorum, çünkü aksi halde günlük yazmam artık mümkün olmazdı ve ben hayatımın daha sonrası için bir hatıram olsun istiyorum. Bugün öğleden sonra uzunca bir yürüyüş yaptık, ta dağlara kadar. Oraya gidiş yolunda, aralarında bir sürü mağara olan kayalıklardan aştık. Çavuş aniden, yüksek bir dağ silsilesinin ardında konuşlanmış, elinde ağır makineli tüfeği olan bir düşmana karşı çalılıkların arasından avcı hattında ilerlememizi emretti. Aramızda geniş aralıklar bırakarak avcı hattında ilerledik, ne var ki çalılıklar giderek yoğunlaşıyordu ve birden sağımda ve solumda kimseyi göremediğimi fark ettim. Yolumu kaybetmiş ve takımdan kopmuştum. Aniden kendimi, içerisine doğru bir mağara oyuğu olan bir kayanın yanında buldum yine, sanırım, bir daire etrafında dönüp aynı yere gelmiştim. Ansızın önümde bir kız belirdi.

* Alm.: Havva. (y.n.)

Kumraldı ve üzerinde pembe bir bluz vardı. Kızın nereden ve niçin ortaya çıktığını anlamadım. Kim olduğumu sordu bana. Adımı söyledim. Yanında iki oğlan daha vardı, ikisi de yalın ayaktı ve elbiseleri yırtıktı. Çocuklardan biri elinde bütün bir ekmek tutuyordu, diğeri bir vazo. Bana düşmanca bakıyorlardı. Kız onlara eve gitmelerini, kendisinin sadece bana çalılıktan nasıl çıkabileceğimi göstermek istediğini söyledi. Buna çok sevinmiştim ve kız bana eşlik etti. Ona nerede oturduğunu sorduğumda "Kayaların ardında," cevabını aldım. Fakat bendeki askerî haritanın üzerinde orada ve bu bölgenin hiçbir yerinde bir ev olduğu görünmüyordu. "Harita yanlış," dedi kız. Derken çalılıkların kenarına geldik ve çok uzaktan da olsa kampı görebiliyordum artık. O anda kız durdu ve bana artık dönmesi gerektiğini ve eğer onunla burada karşılaştığımdan kimseye bahsetmezsem bana bir öpücük vereceğini söyledi. "Neden?" diye sordum. Çünkü bunu istemediğini söyledi. "Olur," dedim, ve kız yanağıma bir öpücük kondurdu. Bu sayılmaz, dedim, bir öpücük yalnızca dudaktan olursa sayılır. Kız beni dudağımdan öptü. Bunu yaparken dilini ağzıma soktu. Ona, "Seni domuz, dilinle ne yaptın böyle?" dedim. Bunun üzerine kız güldü ve beni yine aynı şekilde öptü. Onu üzerimden itekledim. O anda yerden bir taş aldı ve arkamdan fırlattı. Eğer taş başıma isabet etmiş olsaydı, şu anda ölmüş olurdum. Bunu ona söyledim. Kız, bunun kendisini rahatsız etmeyeceğini söyledi. "O zaman asılırdın," dedim. "Zaten asılacağım," diye karşılık verdi. Bir anda kendimi tuhaf hissetmeye başladım. Ona iyice yaklaşmamı söyledi. Korkak görünmek istemiyordum ve yanaştım. O anda beni kavradı ve dilini bir kez daha ağzıma soktu. Bunun üzerine sinirlendim, yerden bir dal parçası aldım ve ona vurdum. Dal, sırtına ve omzuna isabet

etti, ama kafasına gelmedi. Hiç ses çıkarmadı ve olduğu yere yığıldı. Orada, yerde yatıyordu. Çok korktum, çünkü belki de ölmüştür diye düşünüyordum. Ona doğru yaklaştım ve sopayla dürttüm. Kız hiç kıpırdamadı. Eğer ölmüşse, diye düşündüm, onu orada öylece bırakır ve hiçbir şey olmamış gibi davranırım. Tam gitmek istiyordum ki kızın numara yaptığını anladım. Çünkü arkamı döndüğümde gözlerini kırpıştırdı. Çabucak kızın yanına döndüm. Evet, ölmemişti. Çünkü daha önce çok kez ölü görmüştüm, ölüler çok farklı görünüyorlar. Daha yedi yaşındayken ölü bir polis ve dört ölü işçi görmüştüm, bir grevde ölmüşlerdi. Bekle hele sen, diye düşündüm, demek beni korkutmak istiyorsun, ama şimdi havaya zıplayacaksın. Dikkatlice eteğinin ucundan tuttum ve onu bir anda yukarı sıyırdım. Altında kilodu yoktu. Fakat buna rağmen kıpırdamadı ve ben başımdan aşağı kaynar sular döküldü sandım. Derken birden ayağa fırladı ve beni hızla kendine çekti. Bunun ne anlama geldiğini biliyordum. Seviştik. Hemen yanımızda dev bir karınca yuvası vardı. Ve sonra ona kendisiyle karşılaştığımı kimseye anlatmayacağıma dair söz verdim. Kız gitti ve ben ona adını sormayı bile unuttum.

Perşembe.

Hırsız çetesi yüzünden nöbetçiler yerleştirdik. N yine bağırıyor, mumu söndürmeliymişim. Eğer bir daha bağırırsa, o zaman ona bir tane yapıştıracağım. Ve az önce ona bir tane yapıştırdım. Karşılık vermedi. Salak R sanki ona vurmuşum gibi çığlık attı, ödlek! Neden kızla randevulaşmadım diye kendime kızıyorum. Onu yeniden görmeyi ve onunla konuşmayı çok isterdim. Bugün öğleden önce Çavuş "Yat! Kalk!" diye komut verdiğinde onu altımda hissettim. Sürekli onu düşünüyorum. Sadece dilini sevmiyorum onun.

Ama kızın dediğine göre bu sadece alışkanlık meselesiymiş. Tıpkı araba sürerken bir süre sonra insanın hızını kestirememesi gibi. Şu aşk duygusu dedikleri nasıl bir hismiş böyle! Uçma hissi buna benzese gerek. Fakat uçmak kesin daha güzeldir. Bilmiyorum, sadece şu anda yanımda uzanıyor olmasını isterdim. Ah, keşke burada olsaydı, öyle yalnızım ki... İsterse dilini ağzıma soksun, önemli değil.

Cuma.

Yarın ateş edeceğiz, nihayet! Bugün öğleden sonra N ile boğuştum, yakında geberteceğim onu. Boğuşurken R de bir darbe aldı, salak, ne diye araya giriyor ki! Ama bunlar beni ilgilendirmiyor artık, ben sürekli ve yalnızca onu düşünüyorum ve bugün her zamankinden de fazla. Çünkü dün gece gelmişti. Ansızın, nöbet tuttuğum sırada. İlk önce korktum, sonra inanılmaz derecede çok sevindim ve korktuğum için utandım. Ama o korktuğumu fark etmedi, çok şükür! Harika bir parfüm kokusu sürünmüştü. Parfümü nereden bulduğunu sordum. Köydeki eczaneden aldığını söyledi. Pahalı bir parfüm olmalı, dedim. Oh hayır, dedi, parfüme para ödemedim. Sonra beni yine sardı ve artık beraberdik. O anda bana, şimdi ne yapıyoruz, diye sordu. Sevişiyoruz, dedim. Daha çok kez sevişecek miyiz, diye sordu. Evet, dedim, daha çok kez. Acaba ahlaksız bir kız değil miymiş? Hayır, nasıl böyle bir şey söyleyebilirsin dedim! Çünkü geceleri benimle yatıyormuş. Hiçbir kız azize değildir, dedim. Aniden yanağında bir damla yaş gördüm, ay yüzünü aydınlatıyordu. Neden ağlıyorsun? Çünkü her şey öyle kötü ki, dedi. Kötü olan ne? Ve bana sordu, kendisi yolunu kaybetmiş bir ruh olsaydı dahi onu sever miydim diye. Ne demek bu? Sonra bana, ailesi olmadığını, on iki yaşındayken bir evin besleme kızı olduğunu, fakat efendisinin durmadan ona sarktığını,

kendisini savunduğunu, fakat efendisinin yüzünden evin hanımından sürekli tokat yediğini, bu nedenle kaçabilmek için evden para çaldığını, derken ıslah evine konulduğunu, fakat oradan da kaçtığını, şimdi bir mağarada yaşadığını ve karşısına çıkan her şeyi çalabileceğini söyledi. Artık kukla boyamak istemeyen dört köylü çocuğu da onunla berabermiş, ama kendisi en büyükleri olduğundan grubun lideriymiş. Fakat ben onun böyle olduğunu kimseye söyleyemezmişim, aksi halde yine ıslah evine girermiş. Kızın durumuna çok üzüldüm ve bir ruhum olduğunu hissettim bir anda. Sonra bunu ona söyledim ve o da bana, evet, bir ruhu olduğunu şimdi kendisinin de hissettiğini söyledi. Yalnız, eğer şimdi, yani benim yanımdayken, kamptan bir şeyler çalınacak olursa onu yanlış anlamamalıymışım. Onu asla yanlış anlamayacağımı, yalnızca benim bir şeyimi çalmaması gerektiğini, çünkü bizim birbirimize ait olduğumuzu söyledim. Derken ayrılmak zorundaydık, kısa süre sonra nöbeti devretmem gerekecekti çünkü. Yarın yine buluşacağız. Adını biliyorum artık. Eva.

Cumartesi.

Bugün büyük bir kargaşa yaşandı, çünkü G'nin fotoğraf makinesi çalınmıştı. Ne olacak! Babasının üç tane fabrikası var, oysa zavallı Eva bir mağarada yaşamak zorunda. Kış geldiğinde ne yapacak acaba? N yine ışıktan dolayı bağırıyor. Onu geberteceğim.

Neredeyse gecenin gelmesini bile bekleyemiyorum! Eva'yla birlikte bir çadırda yaşamak isterdim, ama kamp olmadan, tamamen yalnız! Sadece onunla! Kamp artık beni mutlu etmiyor. Hiçbir şeyin anlamı yok.

Ah Eva, her zaman senin yanında olacağım! Artık ıslah evine girmeyeceksin, girmeyeceksin, sana söz veriyorum!

Seni hep koruyacağım! N bağırıyor, yarın kutumu parçalayacakmış, hele bir cesaret etsin! Çünkü burada kimseyi alakadar etmeyen, en özel sırlarım yazılı. Kutuma kim dokunacak olursa, ölür!"

Hüküm

"Kutuma kim dokunacak olursa, ölür!"

Bu cümleyi iki kere okuyor ve gülümsüyorum.

Çocukluk!

Ve okuduklarım üzerine düşünmek istiyor, fakat bunu yapamıyorum. Ormanın kenarından trompet sesleri geliyor, acele etmek zorundayım, alay yaklaşıyor. Alelacele günlüğü yeniden kutuya koyuyor ve kilitlemek istiyorum. Teli sağa sola çevirip duruyorum. Nafile! Kutu artık kilitlenmiyor, kilidi bozmuşum. Şimdi ne yapmalı?

Birazdan burada olacaklar, oğlanlar. Kutuyu kilitlenmemiş halde uyku tulumunun içine saklıyor ve çadırı terk ediyorum. Yapacak başka bir şey kalmıyor. Şimdi alay buraya doğru geliyor.

Dördüncü sırada Z yürüyor.

Demek bir kız arkadaşın var ve adı Eva. Ve sen sevgilinin hırsızlık yaptığını biliyorsun. Fakat buna rağmen onu daima koruyacağına dair yeminler ediyorsun.

Yine gülümsüyorum. Çocukluk, zavallı çocukluk!

Şimdi, alay duruyor ve dağılıyor.

Artık senin "en mahrem sırları"nı biliyorum, diye düşünüyorum, fakat o anda artık gülümseyemiyorum. Çünkü

savcıyı görüyorum. Dosyalarını karıştırıyor. Davanın konusu hırsızlık ile hırsızlığa yardım ve yataklık. Sadece Eva değil, Âdem de hesap vermek zorunda. Z'nin derhal tutuklanması gerekirdi.

Durumu Çavuş'a anlatmak ve jandarmayı haberdar etmek istiyorum. Yoksa, Z ile önce yalnız mı konuşsam?

Z, şu anda karşıda yemek tencerelerinin yanında duruyor ve yemekte ne olduğunu anlamaya çalışıyor. Okuldan atılacak, ve kız yeniden ıslah evine konacak.

İkisi de deliğe tıkılacak.

Geleceğine elveda de, sevgili Z!

Daha önce büyük adamların da başları belaya girdi, doğa gereği zorunlu ve dolayısıyla Tanrı iradesinin ürünü olan aşk yüzünden.

Ve yine Papaz'ı duyuyorum:

"Dünyadaki en korkunç şey Tanrı'dır."

Ve berbat bir gürültü, çığlık ve patırtı işitiyorum.

Herkes çadırlardan birine doğru koşuyor.

Bu, içerisinde kutu olan çadır. Z ile N boğuşuyorlar, onları ayırmak neredeyse imkânsız.

N kıpkırmızı, ağzı kanıyor.

Z bembeyaz.

"N, Z'nin kutusunu kırıp açmış!" diyor Çavuş yüksek sesle.

"Hayır," diye haykırıyor N. "Bunu ben yapmadım, ben değil!"

"Kim o zaman," diye bağırıyor Z. "Siz söyleyin, öğretmenim, bunu başka kim yapmış olabilir ki?"

"Yalan, yalan!"

"Kutuyu o açtı, başkası değil! Kutunu parçalayacağım diye beni tehdit ettiğini biliyorsunuz!"

"Ama ben yapmadım!"

"Sessizlik!" diye kükrüyor Çavuş bir anda.

Ortalık sessizleşiyor.

Z gözünü bir an olsun N'nin üzerinden ayırmıyor.

Kutusuna kim dokunacak olursa, ölür, diye geçiyor bir anda aklımdan. Elimde olmadan gökyüzüne bakıyorum.

Ama gökyüzü yumuşak ve sakin.

Z'nin N'yi öldürebileceğini hissediyorum.

N de bunu sezmiş gibi... Süklüm püklüm bir şekilde bana dönüyor.

"Öğretmenim, başka bir çadırda kalmak istiyorum."

"Peki."

"Gerçekten günlüğü ben okumadım. Bana yardım edin, öğretmenim!"

"Sana yardım edeceğim."

Z şimdi bana bakıyor. "Yardım edemezsin" ifadesi okunuyor yüzünden.

N'nin benim yüzümden hüküm giydiğini biliyorum.

Fakat ben Z'nin soyguncularla beraber çalışıp çalışmadığını anlamak istiyordum yalnızca, çünkü onu bilip bilmeden zan altında bırakmak istememiştim, bu nedenle de kutuyu açtım.

Günlüğü okuyanın ben olduğumu neden söylemiyorum ki?

Hayır, şimdi olmaz! Burada herkesin önünde değil! Ama bunu söyleyeceğim. Kesin! Sadece herkesin önünde olmaz, utanıyorum! Yalnız kaldığımızda bunu ona söyleyeceğim. Erkek erkeğe konuşacağım onunla! Ayrıca kızla da konuşacağım bu akşam, tabii eğer buluşurlarsa. Ona bir daha buralarda gözükmemesini söyleyeceğim, ve bu aptal Z'nin aklını başına getireceğim. Bu olay burada kapanmalı! Nokta!

Suç, yırtıcı bir kuş gibi tepemizde dairelerini çiziyor. Bizi hızla kapıyor.

Fakat ben N'yi aklayacağım.

Zaten bir şey de yapmadı çocukcağız.

Ve Z'nin kusurunu bağışlayacağım. Ayrıca kızın da.

Masum olduğumu bile bile cezalandırılmama müsaade etmeyeceğim!

Evet, Tanrı korkunçtur, ama ben onun planlarını bozacağım. Özgür irademle yapacağım bunu.

Hem de nasıl bozacağım.

Hepimizi kurtaracağım.

Ve ben böyle böyle düşünürken, birisinin bana dik dik baktığını hissediyorum.

Bu kişi T.

Açık renkli, yuvarlak iki göz bana bakıyor. Fersiz, parıltısız.

"Balık!" diye geçiyor aklımdan birden bire ve ürperiyorum.

Hâlâ bana bakıyor, tıpkı küçük W'nin defnedildiği günkü gibi.

Kibirli, alaycı bir tarzda sessiz sessiz gülümsüyor. Tuhaf bir şekilde gözünü ayırmadan.

Acaba kutuyu açanın ben olduğumu biliyor mu?

Aydaki Adam*

Gün bana çok uzun gelmişti. Nihayet güneş battı.

Akşam oldu ve bu kez de geceyi bekledim. Gece oldu ve gizlice kamptan ayrıldım. Çavuş horlamaya başlamıştı bile, beni kimse görmedi. Gerçi dolunay hâlâ kampın üzerinde asılı duruyordu, ama batıdan karanlık bulutlar parça parça yaklaşıyordu. Hava sürekli zifiri karanlığa gömülüyor ve gümüş rengi ışığın yeniden gelişi her seferinde giderek daha uzun zaman alıyordu.

Orada, ormanın çadırlara neredeyse temas ettiği o yerde nöbet tutacak Z. Şimdi oradaki bir ağacın ardında oturuyorum. Onu çok net görüyorum, nöbetçiyi. G'ydi bu.

Bir aşağı bir yukarı yürüyordu.

Gökyüzünde bulutlar birbirini kovalıyor, aşağıda her şey uyuyor görünüyordu.

Yukarıda bir kasırga kıyametleri koparıyor, aşağıda hiçbir şey kımıldamıyordu.

Yalnızca arada sırada bir dal çatırdıyordu.

G o anda durdu ve gözlerini ormana dikti.

---

* *Aydaki Adam*: Francis Godwin'in (1561-1633) ay üzerinde varolan ideal bir toplum düzenini ütopik-fantastik bir biçimde tasvir ettiği *The Man in the Moone* (1629) adlı kitabına gönderme. (y.n.)

Çocuğun gözlerinin içine baktım, ama o beni göremiyordu.

Korkuyor muydu?

Ormanda hep bir hareketlilik olur, özellikle de geceleri.

Zaman akıp gitti.

Şimdi Z geliyor.

G'yi selamlıyor ve G gidiyor.

Z yalnız kalıyor.

Dikkatle çevresine bakınıyor ve sonra yukarı, aya doğru dikiyor bakışlarını.

Birden ayda bir adam olduğu geliyor aklıma, adam hilalin ucunda oturur, piposunu tüttürür ve hiçbir şeyle ilgilenmez. Yalnızca ara sıra yukarıdan üzerimize tükürür. Belki de haklıdır.

Ne yaptığını biliyor olsa gerek. Kız, yaklaşık saat iki buçukta nihayet ortaya çıkıyor, hem de öyle sessiz yapıyor ki bunu, ancak çocuğun yanında durduğunda fark ediyorum kızı. Nereden geldi ki?

Ansızın ortaya çıktı.

Şimdi çocuğa sarılıyor ve çocuk da ona.

Öpüşüyorlar.

Kızın sırtı bana dönük ve ben oğlanı göremiyorum. Kız ondan daha uzun olmalı. Şimdi oraya gidecek ve ikisiyle konuşacağım. Beni duymamaları için temkinli bir şekilde doğruluyorum. Aksi halde kızı elimden kaçırırım.

Sonuçta onunla da konuşmak istiyorum.

Hâlâ öpüşüyorlar.

O bir yabani ot ve yok edilmesi gerek, diye geçiyor bir anda aklımdan.

Sendeleyip düşen kör bir ihtiyar görüyorum.

Ve durmadan kızı düşünüyorum, vücudunu gerip de çitlerin üzerinden nasıl baktığını.

Hoş bir sırtı olmalı.

Gözlerini görmek istiyorum. Derken bir bulut geliyor ve her şey karanlığa gömülüyor.

Bulut büyük değil, çünkü etrafında gümüş rengi bir çerçeve var. Ayın yeniden parlamasıyla birlikte oraya doğru yürüyeceğim. Ay şimdi yeniden parlıyor.

Kız çıplak.

Çocuk onun önünde diz çöküyor.

Kızın vücudu kar gibi.

Bekliyorum.

Kızdan giderek daha çok hoşlanıyorum.

Git oraya! Kutuyu senin açtığını söyle! N'nin değil de senin! Git oraya, git!

Gitmiyorum.

Çocuk şimdi bir ağaç gövdesinin üzerinde oturuyor ve kız da onun dizlerinin üzerinde.

Kızın fevkalade güzellikte bacakları var.

Git oraya!

Evet, derhal! Ve yeni bulutlar geliyor, daha siyah, daha büyük. Bunların etrafında gümüş rengi çerçeveler yok ve yeryüzünü örtüyorlar. Gökyüzü kayboldu, hiçbir şey göremiyorum artık.

Kulak kabartıyorum, fakat ormanın içinde ilerleyen ayak sesleri işitiyorum yalnızca.

Soluğumu tutuyorum.

Kim bu yürüyen?

Yoksa yukarıdaki fırtına mı bu sadece?

Artık kendimi bile göremiyorum.

Neredesiniz, Âdem ile Havva?

Ekmeğinizi alın teri dökerek* kazanmalıydınız, ama bu aklınıza gelmiyor. Eva bir fotoğraf makinesi çalıyor ve Âdem'se bekçilik yapacağına, buna gözlerini yumuyor.

---

* "Yaratılmış olduğun toprağa dönünceye dek, ekmeğini alın teri dökerek kazanacaksın." Yaratılış, 3: 19. (y.n.)

Kutuyu açanın ben olduğumu Z'ye yarın söyleyeceğim, yarın sabah erkenden. Yarın hiçbir şeyin beni engellemesine izin vermeyeceğim!

Hatta sevgili Tanrı bana bin tane çıplak kız yollasa bile!

Gece gittikçe karanlıklaşıyor.

Zifiri karanlık ve sessizlik beni sıkıca tutmuş bırakmıyorlar.

Şimdi dönmek istiyorum.

Dikkatle etrafımı yokluyorum. İleri doğru uzatmış olduğum elimle bir ağaca dokunuyorum. Onun etrafından dolanıyorum.

Çevremi yoklamaya devam ediyorum. O anda, dehşet içinde sıçrıyorum!

Bu da neydi?

Yüreğim ağzıma geliyor.

Bağırmak istiyorum, avaz avaz... Ama kendimi tutuyorum.

Bu da neydi?

Yo, bu bir ağaç değildi!

İleri doğru uzatmış olduğum elimle bir yüze dokundum.

Titriyorum.

Orada, önümde kim duruyor öyle?

Yola devam etmeye cesaret edemiyorum.

Kim var orada?

Yoksa yanıldım mı?

Hayır, onu çok açık bir şekilde hissettim: Burnu, dudakları.

Yere oturuyorum.

Acaba şu surat hâlâ orada mı?

Işık gelene kadar bekle!

Kımıldama!

Bulutların ardında kalan ayın üzerinde adam piposunu tüttürüyor.

Hafiften bir yağmur çiseliyor.

Haydi tükür üstüme, aydaki adam!

Sondan Bir Önceki Gün

Nihayet hava aydınlanıyor, sabah oldu.

Önümde kimse yok, ne bir surat ne de başka bir şey.

Gizlice yeniden kampa dönüyorum. Çavuş, ağzı açık, sırt üstü yatıyor. Yağmur, çadırın duvarlarına vuruyor. Yorgun olduğumu ancak şimdi fark ediyorum.

Uyku... Uyumak istiyorum.

Uyandığımda, alay çoktan gitmişti.

Alay döner dönmez Z'ye, kutuyu açanın N değil de ben olduğunu söyleyeceğim.

Bugün, sondan bir önceki gün.

Yarın çadırlarımızı toplayıp şehre dönüyoruz.

Bardaktan boşanırcasına yağmur yağıyor, yalnızca ara sıra kesiliyor. Vadileri kalın bir sis tabakası kaplamıştı. Demek dağları bir daha görmeyecektik.

Öğle üzeri alay geri dönüyor, fakat bir kişi eksik.

N aralarında değil.

"Çocuk yolunu kaybetmiş olmalı," diyor Çavuş, "ve bir şekilde bizi bulacaktır."

Z'nin günlüğünde geçen mağaraları düşünüyor, ve tedirgin oluyorum.

Korku mu bu?

Fakat onunla konuşmanın zamanı geldi çattı!

Z çadırında oturuyor ve yazıyor. Çocuk yalnız. Geldiğimi gördüğünde, günlüğünü hızla kapıyor ve güvensizlikle bana bakıyor.

"Ah, demek yine günlük yazıyoruz," diyorum ve gülümsemeye çalışıyorum. Oğlan susuyor ve sadece suratıma bakıyor.

O anda çocuğun ellerinin sıyrık içinde olduğunu görüyorum.

Sıyrıkları incelediğimi fark ediyor, korkuyla bir parça sıçrıyor ve ellerini ceplerine sokuyor.

"Üşüyor musun," diye soruyorum ve gözümü üstünden ayırmıyorum.

Çocuk hâlâ susuyor, yalnızca evet anlamında başını sallıyor ve yüzünde alaycı bir gülümseme bir an belirip kayboluyor.

"Dinle," diye ağır ağır lafa başlıyorum, "N'nin kutunu kırıp açtığını düşünüyorsun..."

"Bunu sadece düşünmüyorum," diye sert bir şekilde sözümü kesiyor bir anda, "aksine bunu onun yaptığını biliyorum."

"Bunu nereden bilebilirsin ki?"

"Bana bunu kendisi söyledi."

Çocuğa bakakalıyorum. Kendisi mi söyledi? Fakat bu imkânsız, o hiçbir şey yapmadı ki!

Z, inceleyen gözlerle bana bakıyor, ama sadece bir an için. Ardından devam ediyor: "N, kutuyu kendisinin açtığını bana bugün itiraf etti. Bir telle açmış, ama sonra kutuyu tekrar kilitleyememiş, çünkü kilidi bozmuş."

"Sonra?"

"Ve benden kendisini bağışlamamı istedi ve ben de onu bağışladım."

"Bağışladın mı?"

"Evet."

Çocuk kayıtsız bir şekilde yere bakıyor. Artık bir şey anlamıyorum ve bir anda aklıma geliyor: "Kutuma kim dokunacak olursa, ölür!"

N'nin şu anda nerede olduğunu biliyor musun," diye soruyorum bir anda.

Sakinliğini koruyor.

"Nereden bileyim? Kesin yolunu kaybetmiştir. Ben de bir kere yolumu kaybetmiştim. Yerinden kalkıyor ve bu hareketi, sanki artık konuşmak istemiyormuş gibi bir izlenim bırakıyor. O anda ceketinin de yırtılmış olduğunu fark ediyorum.

Yalan söylediğini ona söylesem mi? N'nin hiçbir şekilde böyle bir itirafta bulunmuş olamayacağını, çünkü günlüğü okuyanın başkası değil de ben olduğunu...

Fakat Z neden yalan söylüyor?

Hayır, hiçbir şekilde bunun üzerine düşünmemeliyim!

İyi ama bunu ona neden hemen söylemedim ki, dün o anda, N'yi dövdüğü sırada! Çünkü kendi öğrencilerimin önünde, kutuyu bir tel yardımıyla gizlice açtığımı, bunu her ne kadar iyi bir niyetle yapmış olsam da itiraf etmeye utandım. Ama bu anlaşılır bir şey, anlaşılır! İyi de o zaman bu sabah neden uyuyakaldım? Doğru ya, gece boyunca ormanda oturmuş ve kahrolası çenemi açmamıştım! Ve şimdi, artık çenemi açsam da, hemen hiçbir işe yaramazdı bu. Artık çok geç.

Doğru, ben de suçluyum.

N'nin ayağının takıldığı o taş, içine düştüğü o çukur, üzerinden aşağı uçtuğu o kaya biraz da benim aslında. Fakat neden bu sabah kimse beni uyandırmadı ki?

Suçum olmadığı halde cezalandırılmama müsaade etmek istememiş ve kendimi savunacağım yerde uyumuştum. Oysa özgür bir iradeyle açık kalmış bir hesabın üzerine kalın bir çizgi çekmek istiyordum, ne ki hesap çoktan ödenmişti.

Hepimizi kurtarmak istiyordum, oysa biz çoktan boğulmuştuk.

Ebedi suç denizinde.

Sonuç olarak kilidin bozulması kimin suçu? Bir daha kilitlenememesi?

Açık ya da kilitli, ne olursa olsun bunu ona söylemek zorundaydım!

Suçun dar yolları birleşiyor, birbirine dolanıyor, kesişiyor. Bir labirent. Görüntüyü çarpıtan aynalarıyla bir şaşkınlıklar bahçesi.

Panayır, panayır!

Buyurun bayanlar ve baylar, içeri girin!

Şimdi-burada varolmuş olmanızın ceza ve kefaretini ödeyin! Ama korkmayın, artık çok geç!

Öğleden sonra hepimiz N'yi bulmak için kamptan ayrıldık.

Bütün bölgeyi aradık, "N!" ve yine "N!" diye bağırdık, ama bir karşılık alamadık. Ben de bir karşılık beklemiyordum zaten.

Geri döndüğümüzde hava kararmaya başlamıştı. Sırılsıklam ve donmuş haldeydik. Arama sonuçsuz kalmıştı.

"Böyle yağmaya devam ederse," diye sövdü Çavuş, "o zaman daha sırada Büyük Tufan* var demektir!"

O anda yeniden aklıma geliyor: "Yağmurlar dinip de tufanın suları çekildiğinde Tanrı şöyle dedi: 'Bundan böyle insanlar yüzünden yeryüzünü cezalandırmayacağım.'"

Ve kendime bir kez daha soruyorum: Tanrı sözünü tuttu mu?

Yağmur giderek şiddetleniyor.

---

* İlk günah teması metinde, *Eski Ahit*'ten alınan bir dizi motifle daha baştan itibaren görünür hale gelir: İlk olarak "yağmur, büyük Tufan, Tanrı'nın cezalandırması, sular üzerinden" motif zinciri aracılığıyla ve ikinci olarak "Âdem ile Havva" ve yine "cennetten kovulma" motifleriyle. İlk günah sorusu romanda şu şekilde sorulur: Cinayet olayında -kişisel günah olarak- insanının ilk günahı olarak. (y.n.)

"N'nin kaybolduğunu," diyor Çavuş, "jandarmaya haber vermeliyiz."

"Yarın."

"Sizi anlamıyorum, Öğretmen Bey, böyle sakin olmanızı gerçekten anlamıyorum."

"Düşünüyorum da, N yolunu kaybetmiş olmalı, sonuçta insan kolaylıkla yolunu kaybedebiliyor, ve belki de şu anda çiftliğin birinde geceliyordur."

"O bölgede hiç çiftlik yoktur, yalnızca mağaralar..." Kulak kesiliyorum. Bu kelime yine bir yumruk gibi iniyor mideme.

"Umalım ki," diye sözlerine devam ediyor Çavuş, "hiçbir yerini kırmamış ve mağaranın birinde oturuyor olsun."

Evet, bunu umalım.

Birden Çavuş'a sordum: "Beni bu sabah neden uyandırmadınız?"

"Uyandırmadık mı?" Çavuş gülüyor. "Sizi aralıksız uyandırmayı denedim, fakat siz öylece uyumaya devam ettiniz, sanki şeytan sizi alıp götürmüş gibi, ölü gibi!"

Doğru. Tanrı dünyadaki en korkunç şey.

Son Gün

Kamp hayatımızın son gününde Tanrı çıkageldi.

Onu zaten bekliyordum.

Tanrı geldiğinde, Çavuş ve oğlanlar çadırları söküyorlardı.

Onun belirişi korkunçtu. Çavuş kötüleşti ve oturmak zorunda kaldı. Oğlanlar dehşet içinde sağda solda duruyorlardı, yarı felçli gibi.

Ancak yavaş yavaş yeniden hareketlendiler, üstelik giderek daha telaşlı bir halde.

Yalnızca Z neredeyse hiç hareket etmiyordu.

Gözlerini yere dikmiş, bir aşağı bir yukarı yürüyordu. Fakat sadece birkaç metre. Sürekli bir ileri bir geri.

Derken herkes bağrışmaya başladı, ya da bana öyle geldi.

Yalnızca Z sessiz kaldı.

Ne olmuştu?

İki orman işçisi belirmişti kampta; testere ve baltası olan sırt çantalı iki oduncu. Bir oğlan çocuğu bulduklarını bildirdiler. Ellerinde bir öğrenci kimliği vardı.

Bu N'ydi.

Mağaraların yakınında bir çukurun içinde yatıyordu, ormanın ağaçsız bölgesinin yakınında. Kafasında açık bir yarayla. Kafasına bir taş isabet etmiş ya da herhangi bir kör nesneyle bir darbe almış olmalıydı.

Her halükârda gitmişti. Ölmüştü.

"Birisi onu bir darbeyle öldürmüş," dedi orman işçileri.

Orman işçileriyle köye indim. Jandarmaya. Çok hızlı yürüdük. Tanrı geride kalmıştı.

Jandarmalar en yakın şehirdeki savcıyla telefonlaştı ve ben, müdürüme bir telgraf çektim. Cinayet masası görevlileri göründü ve olay yerine doğru yola koyuldular.

N, orada çukurda yatıyordu.

Yüz üstü yatıyordu.

Fotoğrafları çekiliyordu şimdi.

Baylar çevreyi araştırıyorlardı. Kılı kırk yararcasına. Cinayet aleti ve herhangi bir iz arıyorlardı.

N'nin, şu anda içinde yattığı çukurda değil, aksine çukurdan yaklaşık yirmi metre ötede öldürülmüş olduğunu anladılar. Kimse onu bulamasın diye çocuğun nasıl sürüklenmiş olduğunun izleri açıkça görülüyordu.

Bunun dışında, cinayet aletini de buldular. Üzerinde kan lekeleri olan sivri bir taş. Bir kurşun kalem de buldular, ve bir de pusula.

Doktorun teşhisine göre taş, N'nin başına büyük bir şiddetle çok yakın bir mesafeden isabet etmiş olmalıydı.

Hem de sinsice, arkadan.

Acaba N kaçış halinde miydi?

Çünkü cinayet, şiddetli bir kavganın akabinde işlenmiş olmalıydı, zira çocuğun ceketi yırtılmıştı. Ve elleri sıyrık içindeydi. Cinayet masası görevlileri kampa adım atar atmaz ben Z'ye baktım. Biraz uzakta oturuyordu. Onun da ceketi yırtılmış, diye geçti aklımdan, ayrıca elleri de sıyrık içinde.

Ama bundan söz etmekten sakınacağım! Gerçi benim ceketimde yırtık ve ellerimde sıyrık yok, fakat yine de bu cinayette benim de suçum var!

Baylar bizi sorguya çektiler. Hiçbirimiz cinayetin nasıl işlendiği konusunda bir şey bilmiyorduk. Ben de bilmiyordum. Z de bilmiyordu.

Savcı bana "Şüphelendiğiniz kimse yok mu?" diye sorduğunda... İşte o anda yine Tanrı'yı gördüm. Z'nin kaldığı çadırdan çıktı, ve günlüğü elinde tutuyordu.

Şimdi R ile konuşuyor ve gözünü Z'den ayırmıyordu.

Küçük R onu görmüyor gibiydi, yalnızca sesini işitiyordu.

Çocuğun gözleri, sanki ansızın karşısında hiç tanımadığı yeni bir dünya belirmiş gibi giderek büyüyordu.

O anda yeniden savcıyı duyuyorum: "Evet, sizi dinliyorum, konuşsanıza! Şüphelendiğiniz kimse var mı?"

"Yok."

"Savcı Bey," diye bağırıyor R bir anda ve ileri atılıyor, "Z ile N sürekli kavga ediyorlardı! N onun günlüğünü okuduğu için Z'nin can düşmanıydı. Herkesin bildiği gibi Z bir günlük tutuyordu, günlük mavi renkli teneke bir kutuda duruyor!"

Herkes Z'ye bakıyor.

Z, başı öne eğik şekilde duruyor. Yüzünü görmek mümkün değil. Acaba yüzü kırmızı mı beyaz mı? Ağır adımlarla öne çıkıyor. Savcının önünde duruyor.

Ortalık sessizleşiyor.

"Evet," diyor alçak sesle, "Ben yaptım."

Ağlıyor.

Tanrı'ya bir bakış atıyorum.

Tanrı gülüyor.

Neden?

Ve kendime bu soruyu sormamla birlikte, onu artık görmüyorum. Tanrı yine gitti.

Muhabir

Dava yarın başlıyor.

Bir kafenin terasında oturuyor ve gazeteleri okuyorum. Akşam havası serin, mevsim artık sonbahar.

Gazeteler günlerdir, yaklaşmakta olan sansasyonu haber yapıyorlar. Birkaçı "Cinayet Davası Z", diğerleri "Cinayet Davası N" başlığı altında vermiş haberi. Uzman görüşleri, olay yerinin krokisini gösteren çizimler yayınlıyor, gençlerin merkezde olduğu eski kriminal vakaları deşiyor, genel olarak gençlik üzerine konuşuyor, kehanetlerde bulunuyor ve yüz tanesinden hareketle binlercesi üzerine genelleme yapıyor, fakat yine de her seferinde lafı öldürülen N ile onun katili Z'ye getiriyorlar bir şekilde. Bugün bir gazete muhabiri yanıma geldi ve benimle röportaj yaptı. Röportaj akşam baskısına yetişmeliymiş. Gazeteyi arıyorum. Fotoğrafımı bile çekmişlerdi.

Evet, bu benim resmim! Hmm, az kalsın kendimi tanıyamıyordum. Doğrusu çok hoş görünüyor. Ve fotoğrafımın altında şöyle yazıyor: "Öğretmen ne diyor?"

Sahi, ne diyorum?

"Muhabirlerimizden biri bugün öğleden önce, geçtiğimiz ilkbaharda gençler arasında şu elim trajedinin yaşandığı

kampın baş sorumlusu olan öğretmeni şehir lisesinde ziyaret etti. Öğretmen, bir şeyi hâlâ anlayamadığını söyledi. Z daima uyanık bir öğrenci olmuş ve öğretmen, bozuk ya da canice dürtüler şöyle dursun çocuğun karakterinde asla herhangi bir anormallik sezmemiş. Çalışanımızın öğretmene yöneltiği, 'Sizce bu cinayetin kökleri gençliğin kuşku götürmez çiğleşmesinde mi yatmaktadır?' şeklindeki olumsuz sonuçlar doğurabilecek sorusunu, öğretmen kesinlikle reddetmiştir. Öğretmene göre bugünkü gençlik hiçbir şekilde çiğleşmemiştir, söz konusu gençlik daha ziyade genel iyileşme* politikaları sayesinde görev bilinci ziyadesiyle yerinde, canını feda etmeye her an hazır ve kesinlikle koyu milliyetçi bir gençliktir. Öğretmen bu cinayeti esef verici münferit bir vaka, en korkunç liberal zamanların** münferit bir tekerrürü olarak niteledi. Şimdi ders zili çalıyor, teneffüs sona erdi, ve öğretmen yanımızdan ayrılıyor. Gencecik, öğrenmeye açık ruhları değerli yurttaşlar olarak eğitmek üzere sınıfa adım atıyor. Çok şükür ki Z vakası yalnızca istisnai bir olay, soysuz bireyciliğin istisnaen nüks etmesi!"

Benim röportajımın ardından Çavuş'la yapılan röportaj geliyor. Onun fotoğrafı da gazetede yer alıyor, herhalde ancak otuz yıl önce böyle görünmüştür. Gösteriş budalası.

Bakalım, o ne diyor?

Muhabirimiz kampın askerî eğitim sorumlusunu da ziyaret etti. Askerî eğitim sorumlusu, kısaca Bay M.A., çalışanımızı olağan dışı bir nezaketle karşıladı, ancak ihtiyarın dimdik ve sağlam duruşundan hâlâ gözü pek bir savaşçı olduğu anlaşılabiliyor. Çavuş'a göre söz konusu fiil disiplin

* Genel vaziyetin iyileşmesi için kullanılan bir Nasyonal-Sosyalist jargon. (y.n.)

** Weimar Cumhuriyeti'ndeki başkanlık sistemi kastedilmektedir. (y.n.)

eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Çavuş, öldürülen çocuğun cesedinin buluşundan bahsederken cesedin ilk bulunduğu andaki halini detaylı olarak anlatıyor. Dünya savaşını başından sonuna kadar yaşamış olan Çavuş, böylesine korkunç bir yarayı daha önce hiç görmemiş. 'Ben eski bir asker olarak barıştan yanayım,' diye bitiriyor aydınlatıcı konuşmasını.

Muhabirimiz, Çocuk İhmali ve İstismarıyla Savaşanlar Birliği Başkanı Bayan K'yı da ziyaret etti. Başkan olayla ilgili olarak en derin üzüntülerini bildiriyor. Pek kıymetli Bayan K, günlerdir uyku uyuyamayıp korkunç görüntülerle dolu kâbusların ızdırabı altında ezildiğini ifade ediyor. Ona göre, bu sosyal sefalete bakarsak, yetkili mercilerin daha iyi ıslah evleri inşa etmesinin zamanının çoktan geldiği anlaşılıyor."

Sayfaları çeviriyorum. Ah, bu da kim? Doğru, Fırıncı N bu, merhumun babası! Ve adamın karısının fotoğrafı da konmuş gazeteye, S kızı Bayan Elisabeth N.

"Sorunuzu," diyor muhabire fırıncı, "seve seve yanıtlamak isterim. Doğruluktan şaşmayan mahkeme, zavallı Ottocuğumuzun gerçekte kamp sorumlularının affedilemez ihmalinin kurbanı olup olmadığı elbet ortaya çıkaracaktır, bununla münhasıran öğretmeni kasteder ve Bay M.A.'yı tenzih ederim. *Justitia fundamentum regnorum.** Öğretmen kadrolarının adamakıllı bir elemeden geçirilmesi zaruridir, zira ortalık hâlâ gizli devlet düşmanı kaynamaktadır. Philippi'de tekrar görüşeceğiz!"

Ve fırıncının karısı şöyle diyor: "Ottocuk benim güneşimdi. Şimdi eşimle baş başa kaldık. Fakat biz, yani Ottocuk ve

* Lat.: Justitia fundamentum regnorum. (Alm.: Die Gerechtigkeit ist die Grundlage der Staaten: Adalet mülkün temelidir.) Avusturya İmparatoru I. Franz'ın (1768-1835) kullandığı Latince seçim sloganı. "Adalet mülkün temelidir" ifadesi bugün daha doğru bir çeviriyle "Adalet devletin(-lerin) temelidir" şeklinde kullanılmaktadır. (y.n.)

ben hâlâ ruhani bir iletişim içindeyiz. Bir ispritizma cemiyeti* üyesiyim."

Okumaya devam ediyorum.

Başka bir gazetede şöyle yazıyor: "Katilin annesi üç odalı bir evde oturuyor. Kadın yaklaşık on yıl önce vefat eden üniversite profesörü Z'nin dul kalan eşi. Profesör Z saygın bir fizyologdu. Profesör'ün, ampütasyona bağlı sinir tepkimeleri üzerine araştırmaları uzman çevreler dışında da heyecan uyandırmıştır. Yaklaşık yirmi yıl kadar önce Profesör, bir süre boyunca canlı bedenler üzerinde yapılan deney veya deney amaçlı ameliyat** karşıtı derneğin baş hedefi olmuştur. Profesör'ün karısı herhangi bir açıklamada bulunmayı maalesef ki reddetmiştir. Kadın yalnızca şunları söylüyor: 'Baylar, acaba nelere göğüs germek zorunda olduğumu düşünemiyor musunuz?' Bayan Z, siyahlar içinde orta boylu bir kadın." Ve bir başka gazeteden sanığın avukatının kim olduğunu öğrendim. Bu avukat benimle de şimdiye kadar üç kez görüştü, adam davaya dört elle sarılmışa benziyor. Neyi riske ettiğini çok iyi bilen genç bir avukat.

Tüm muhabirler gözlerini ona dikmiş.

Kendisiyle uzun bir röportaj yapılmış.

"Bu sansasyonel cinayet davasında, baylar," diye başlıyor avukat röportaja, "savunma makamı müşkül bir konumdadır. Zira katilini yalnızca devletin savcısına değil, aynı zamanda savunmakla mükellef olduğu davalıya da yöneltmek mecburiyetindedir."

"Niçin?"

"Davalı, baylar, ölen şahsa karşı işlenen cinayette suçlu

---

* Horváth'a göre özellikle mistizm, okkultizm, ispritizma orta sınıfın eğlenceleri arasındaydı. (y.n.)

** Alm.: Vivisektion. İç organların işlevini araştırmak amacıyla genellikle narkozla uyutulan hayvanlara yapılan cerrahi müdahale. (y.n.)

olduğunu kabul etmektedir. Bunun bir kasıtsız adam öldürme vakası olup bir cinayet olmadığını dikkate almanızı özellikle rica ediyorum. Fakat genç sanığın itirafına rağmen, katilin bu çocuk olduğuna hiçbir şekilde inanmamaktayım. Bana kalırsa çocuk birisini koruyor."

"Bu cinayeti bir başkasının işlediğini iddia etmek istemiyorsunuzdur herhalde, sayın Doktor?"*

"Kesinlikle baylar, hatta bunu sonuna kadar iddia etmek niyetindeyim! Bunu bana, tanımlanması güç bir duygunun, âdeta bir suç bilimi uzmanının avlanma içgüdüsünün söylediğini bir yana bırakırsak, iddiamı destekleyecek belli bazı nedenler de mevcuttur. Cinayeti işleyen Z değildi! Cinayetin nedenlerini bir düşünün! Çocuk, kendisine ait günlüğü okuduğu için sınıf arkadaşını öldürüyor. İyi ama günlükte ne yazılıydı? Elbette genel olarak çocuğun şu sefil kızla olan ilişkisi. Çocuk kızı koruyor ve bunu ulu orta beyan ediyor: 'Günlüğüme kim dokunacak olursa, ölür!' Şüphesiz, şüphesiz! Her şey Z'nin aleyhine, fakat buna rağmen her şey de değil. Çocuğun, neredeyse kahramanca bir tavırla suçunu itiraf etmesi bir yana, olayın nasıl gerçekleştiği konusunda hiç konuşmaması sizce de dikkat çekici değil mi? Cinayetin işlenişiyle ilgili tek kelime yok! Bunu bize neden anlatmıyor? Artık hatırlamadığını söylüyor. Yanlış! Bunu hatırlaması zaten mümkün değil, çünkü çocuk, zavallı sınıf arkadaşının nasıl, nerede ve ne zaman öldürüldüğünü gerçekten de bilmiyor. Yalnızca cinayetin bir taşla işlendiğini biliyor, o kadar. Çocuğa taşlar gösteriliyor, ama çocuk artık hatırlamadığını söylüyor. Baylar, çocuk bir başkasının işlediği cinayeti üstüne almaktadır!"

---

* Avukat, akademik unvanına göre, metin içinde kimi yerlerde "Doktor" olarak da anılmaktadır. (ç.n.)

"Ama yırtık ceket ve ellerdeki sıyrıklar?"

"Şüphesiz, çocuk N ile bir kayanın üzerinde karşılaştı ve ikisi arasında bir boğuşma yaşandı, sonuçta Z bunu bize en ince ayrıntılarına kadar anlatıyor. Fakat sonra onu gizli gizli takip ettiğini ve bir taşla arkasından... Hayır, hayır! N'yi bir başkası öldürdü, ya da daha doğrusu: Kendi cinsiyetinden olmayan bir başkası!"

"Şu kızı mı kastediyorsunuz?"

"Kesinlikle onu kastediyorum! Kız, Z'yi kontrol ediyordu ve bunu yapmaya da devam ediyor. Çocuk onun kölesi olmuş. Baylar, daha psikiyatrlarla da konuşacağız!"

"Şahit olarak kız da mahkemeye çağırıldı mı?"

"Elbette! Cinayetten hemen sonra bir mağaranın içinde tutuklandı ve çoktan yargılanıp çetesiyle birlikte hüküm giydi. Eva'yı görüp dinleyeceğiz, belki de hemen yarın."

"Dava sizce ne kadar sürecektir?"

"İki üç gün diye tahmin ediyorum. Gerçi çok fazla şahit davet edilmedi; ama, dediğim gibi, sanıkla epey mücadele etmek zorunda kalacağım. Dişe diş! Sonuç alıncaya kadar mücadeleyi bırakmayacağım! Çocuk, hırsızlığa yardım ve yataklık etmekten yargılanacak. Hepsi bu!"

Evet, hepsi buydu.

Kimse Tanrı'dan söz etmiyor.

Cinayet Davası Z ya da N

Adliye Sarayı'nın önünde üç yüz insan vardı. Hepsi de içeri girmek istiyordu, fakat kapılar kapalıydı, çünkü giriş kartları daha haftalar öncesinden dağıtılmıştı. Genellikle akrabalara iltimas gösterilmişti bu konuda, fakat şimdi sıkı bir kontrol vardı.

Koridorlarda yürümek handiyse mümkün değildi.

Herkes Z'yi görmek istiyordu.

Özellikle kadın dünyası.

İhmal edilmiş şık kadınlar, hamile kalmaları imkânsız* felaketlere şehvet duyuyorlardı.

Başkalarının felaketiyle yatağa giriyor ve yapmacık bir merhametle kendi kendilerini tatmin ediyorlardı.

Basın tribünü tıklım tıklımdı.

Şahit olarak çağırılanların bazıları şunlardı: N'nin ailesi, Z'nin annesi, Uzman Çavuş, Z ve N ile aynı çadırı paylaşan R, maktulün cesedini bulan iki orman işçisi, Sorgu Yargıcı, jandarmalar vesaire vesaire.

Ve de elbette ben.

Ve de elbette Eva.

---

* "Onlar için herhangi bir sonuç doğurmayacak felaketler" anlamında. (y.n.)

Fakat o henüz salonda değildi. Daha öncesinde sorgu yargıcının karşısına çıkması gerekiyordu.

Savcı ve avukat dosyaları karıştırıyorlar.

Eva, şu anda tek kişilik bir hücrede oturuyor ve sırasının gelmesini bekliyordur.

Sanık görünüyor. Bir polis memuru ona eşlik ediyor.

Z her zamanki gibi. Yalnızca rengi daha bir solmuş ve sık sık gözlerini kırpıştırıyor. Işık onu rahatsız ediyor. Saçının ayırım çizgisi hâlâ aynı.

Çocuk sanık sandalyesine, sanki bu bir okul sırasına oturur gibi oturuyor.

Herkes ona bakıyor.

Çocuk kısa bir süre için arkasına bakıyor ve annesini fark ediyor.

Gözünü annesinden ayırmıyor. Acaba içinden neler geçiyor?

Görünüşe göre hiçbir şey.

Annesi çocuğa neredeyse hiç bakmıyor.

Ya da sadece öyle görünüyor.

Kadın kesif tüllerle sarınmış çünkü. Siyah siyah üstüne, yüzü görünmüyor.

Uzman Çavuş beni selamlıyor ve kendisiyle yapılan röportajını okuyup okumadığımı soruyor. "Evet," diyorum ve fırıncı N sesime kulak kabartıyor kin dolu bir yüz ifadesiyle. Muhtemelen vura vura öldürebilirdi beni.

Bayat bir ekmekle.

Tül

Çocuk Mahkemesi Başkanı salona adım atınca herkes ayağa kalkıyor. Başkan oturuyor ve duruşmayı başlatıyor.

Sevimli bir büyükbaba.

İddianame okunuyor.

Z, kasıtsız adam öldürme suçuyla değil, aksine tasarlayarak adam öldürmeyle suçlanıyor, üstelik kalleşçe adam öldürmekten.

Büyükbaba, "Ah, şu çocuklar," der gibi kafasını sallıyor.

Sonra sanığa dönüyor.

Z ayağa kalkıyor.

Çocuk, kimlik bilgilerini sayıyor, hiç mahcup görünmüyor.

Şimdi, irticalen hayatını anlatacak. Annesine çekingen bir bakış atıyor ve mahcuplaşıyor.

Sonra, "Tıpkı bütün çocuklarda olduğu gibiydi," diye söze başlıyor alçak bir sesle. Diğer anne ve babalar gibi kendisininkiler de öyle pek katı değillermiş. Babası, onun doğumundan kısa bir süre sonra ölmüş.

Z, evin tek çocuğu.

Annesi mendilini gözüne götürüyor, fakat tülün üzerinden.

Oğlu ise o anda, küçükken hayalini kurduğu mesleği anlatıyordu. Evet, çocuk büyük bir mucit olmak istiyormuş.

Ama yalnızca ufak tefek şeyler icat etmek istiyormuş, yeni bir tür fermuar gibi örneğin.

"Çok makul," anlamında kafasını salladı Başkan. "Ama ya bir şey keşfedemeyecek olsaydın?"

"Öyleyse pilot olurdum. Posta uçağı pilotu. Deniz aşırı ülkelere uçmayı tercih ederdim."

"Zencilere mi?" diye düşünüyorum elimde olmadan.

Z, böyle böyle bir zamanlar ki geleceğinden söz ederken, zaman git gide yaklaşıyor. Yakında o gün gelecek, sevgili Tanrı'nın ortaya çıkacağı o gün. Z, kamptaki hayatı; tüfek atışlarını, uygun adım yürüyüşleri, bayrağın göndere çekilişini, Çavuş'u ve beni anlatıyor. Sonra alışılmışın dışında bir cümle kuruyor: "Öğretmenimizin görüşleri çoğu zaman bana pek olgunlaşmamış gibi geliyordu."

Başkan şaşırıyor.

"Neden?"

"Çünkü öğretmenimiz durmadan dünya üzerindeki hayatın nasıl olması gerektiğinden dem vuruyordu, ama asla gerçekte nasıl olduğundan söz etmiyordu."

Başkan hayretle Z'ye bakıyor. Acaba Radyo'nun egemen olduğu bir alana girilmiş olduğunu mu sezdi? Gerçekliğin vahşeti karşısında diz çökülürken, ahlaka duyulan özlemin hurda demirlerin arasına atıldığı bir alana? Evet, Başkan bunu sezmişe benziyor, zira yeryüzünü terk edebilmek için uygun fırsatı kolluyor.

Derken Z'ye soruyor: "Tanrı'ya inanıyor musun?"

"Evet," diyor Z düşünmeksizin.

"Peki, beşinci emrin ne olduğunu biliyor musun?"

"Evet."

"Yaptığından pişman mısın?"

"Evet," diyor Z, "çok pişmanım."

Fakat bu pişmanlık itirafı kulağa gerçekçi gelmiyor.

Başkan burnunu temizliyordu.

Sorgu, cinayet gününe yöneldi.

Herkesin zaten bildiği ayrıntılar bir sakız gibi tekrar tekrar çiğnendi.

"Yürüyüş için çok erken saatte yola çıktık," dedi Z yüzüncü kez, "ve kısa bir süre sonra çalılıkların arasından avcı hattında hedef olarak belirlenen, düşman askerleri tarafından tutulan bir dağ silsilesine doğru yaklaşmaya başladık. Mağaraların yakınında tesadüfen N'ye rastladım. Olay bir kayanın üzerinde gerçekleşti. N'ye karşı büyük öfke duyuyordum, çünkü o benim kutumu açmıştı. Gerçi o bunu inkâr etti."

"Dur!" diye çocuğun sözünü kesiyor Başkan. "Öğretmeninin sorgu yargıcına verdiği ifadeye göre sen ona, N'nin kutuyu açtığını itiraf ettiğini söylemişsin."

"Bunu öylesine söyledim."

"Neden?"

"Böylece N'nin öldüğü ortaya çıkacak olursa, kimse benden şüphelenmeyecekti."

"Demek öyle... Devam et!"

"Derken N ve ben boğuşmaya başladık, ve N beni kayanın üzerinden aşağı fırlattı. O anda kan beynime sıçradı, ayağa fırladım ve ona bir taş attım."

"Kayanın üzerinde mi oluyor bunlar?"

"Hayır."

"Ya nerede?"

"Bunu hatırlamıyorum."

Z gülümsüyor.

Ondan öğrenilecek bir şey yok.

Çocuk artık hiçbir şey hatırlamıyor.

"Peki, aklında kalanlar ne?"

"Kampa geri döndüm ve N ile boğuştuğumu günlüğüme yazdım."

"Evet, günlüğün içindeki son yazı bu, fakat o cümleyi bitirmeden bırakmışsın."

"Çünkü sayın öğretmenim beni rahatsız etti."

"Öğretmen senden ne istiyordu?"

"Bunu bilmiyorum."

"Neyse, bunu bize kendisi anlatacaktır."

Mahkeme masasının üzerinde günlük, bir kurşun kalem ve pusula duruyor. Ve bir taş.

Başkan, taşı tanıyıp tanımadığını Z'ye soruyor tekrar.

Z, evet anlamında başını sallıyor.

"Peki, kurşun kalem ve pusula kime ait?"

"Benim değiller."

"Bunlar talihsiz N'ye ait," diyor Başkan ve yeniden dosyalarına bakıyor. "Fakat hayır! Yalnızca kurşun kalem N'ye ait! Pusulanın sana ait olduğunu neden söylemiyorsun ki?"

Z kızarıyor.

"Bunu unutmuşum," diyerek özür diliyor alçak sesle.

O anda avukat kalkıyor ayağa: "Sayın Başkan, belki de pusula gerçekten de ona ait değildir."

"Ne demek istiyorsunuz?"

"Demek istediğim, bu uğursuz pusulanın ne N'ye ne de belki de Z'ye ait olduğudur, aksine belki de üçüncü bir şahsa aittir pusula. Sanığa, fiilin gerçekleştiği sırada yanlarında üçüncü bir şahsın olup olmadığının sorulmasını talep ediyorum."

Avukat yeniden oturdu, ve Z ona anlık, düşmanca bir bakış attı.

"Yanımızda herhangi bir üçüncü şahıs yoktu," diyor Z kesin bir şekilde.

Avukat o anda yerinden fırlıyor: "Şayet fiilin ne zaman, nerede ve nasıl işlendiğini hiçbir şekilde hatırlayamıyorsa, nasıl olur da yanlarında üçüncü bir şahsın olmadığını bu kadar kesin hatırlar?"

Ama artık savcı da karışıyor söze. "Görünüşe göre sayın avukat, cinayeti sanığın değil, aksine büyük bilinmezin işlediğini söylemeye çalışıyor," diyor ironik bir tarzda.

"Bir hırsız çetesi organize etmiş olan, ahlaki açıdan çöküntüye uğramış sefil bir kızı," diyerek savcının sözünü kesiyor avukat, "büyük bir bilinmez olarak tanımlamaya ne kadar hakkımız var bilemiyorum."

"Bunu yapan kız değildi," diyerek avukatın konuşmasını bölüyor savcı, "Tanrı biliyor ya kız ziyadesiyle uzun ve etraflı bir sorguya çekildi, sonuçta daha sorgu yargıcını da şahit olarak dinleyeceğiz. Sanığın suçunu düpedüz itiraf etmiş olmasından hiç söz etmiyorum bile. Hatta sanık, suçunu öyle çabuk kabul etmiştir ki, bu da, bir açıdan sanığın lehine bir durumdur. Savunmanın, cinayeti sanki kız işlemiş de, Z yalnızca kızın suçunu örtmeye çalışıyormuş gibi kurgulama çabası, desteksiz kuruntulara hizmet etmektedir!"

"Sabredin!" diyerek gülümsüyor avukat ve Z'ye dönüyor: "Kız, yerden bir taş aldı ve bana fırlattı' ve ayrıca, 'şayet taş bana isabet etseydi şu anda ölmüş olurdum' diye yazmıyor mu günlüğünde?"

Z, avukata sakin sakin bakıyor. Sonra alaycı bir jest yapıyor.

"Ben çok abarttım, attığı taş küçücüktü."

Derken Z aniden patlıyor.

"Beni artık savunmayınız, sayın Doktor, yaptığım şey için cezalandırılmak istiyorum!"

"Ya annen?" diye çocuğa bağırıyor avukat.

"Annenin nasıl acılar çektiğini düşünmüyor musun hiç? Ne yaptığını gerçekten bilmiyorsun!"

Z öylece duruyor ve başını öne eğiyor.

Sonra annesine bakıyor. İnceler gibi.

Herkes kadına bakıyor, ama tüllerden dolayı hiçbir şey göremiyorlar.

Evde

Tanıkların dinlenmesinden önce Başkan duruşmaya ara veriyor. Öğle olmuş. Salon yavaş yavaş boşalıyor, sanık götürülüyor. Savcı ve avukat, her biri kendi zaferinden emin birbirlerine bakıyor.

Adliye Sarayı'nın önündeki parkta geziniyorum.

Bulutlu bir gün, ıslak ve soğuk.

Yapraklar dökülüyor. Evet, yine sonbahar geldi. Bir köşeden sapıyor ve neredeyse duracak kadar yavaşlıyorum.

Fakat hemen yürümeye devam ediyorum.

Bankta Z'nin annesi oturuyor.

Kadın hiç kımıldamıyor.

Orta boylu bir kadın, diye aklımdan geçiyor.

Gayri ihtiyari, kadını selamlıyorum. Ancak kadın karşılık vermiyor.

Muhtemelen beni görmedi bile.

Muhtemelen aklı bambaşka bir yerde... Tanrı'ya inanmadığım o zamanlar geçti. Bugün ona inanıyorum. Ama onu sevmiyorum. Onun kampta küçük R ile konuşması ve bakışlarını Z'nin üzerinden ayırmayışı gözümün önünden gitmiyor. Keskin ve sinsi bakışları olmalı. Soğuk, çok soğuk. Hayır, Tanrı iyi değil.

Z'nin annesinin burada böyle biçare oturmasına neden göz yumuyor? Kadıncağız ne yaptı ki? Oğlunun işlediği suçta kadının günahı ne? Madem oğlunu lanetliyor, o zaman kadını neden cezalandırıyor?

Hayır, Tanrı adil değil.

Bir sigara yakmak istiyorum.

Ne aptalım, sigaramı evde unutmuşum!

Parktan ayrılıyor ve sigara satan bir dükkân arıyorum.

Ara sokakların birinde bir tane buluyorum.

Küçük bir dükkân bu ve oldukça yaşlı bir çifte ait. İhtiyar adamın paketi açması, ardından ihtiyar kadının paketin içinden on tane sigara sayıp çıkarması epey zaman alıyor. Birbirlerine engel oluyorlar, fakat yine de birbirlerine karşı güler yüzlüler. İhtiyar kadın para üstünü eksik veriyor ve ben gülümseyerek onu uyarıyorum. Kadın pek ürküyor. "Tanrı esirgesin," diyor, ve ben, eğer Tanrı seni esirgiyorsa, o halde güvendesin demektir, diye düşünüyorum.

Kadının bozukluğu yok ve karşıdaki kasaba para bozdurmaya gidiyor.

İhtiyar adamla dükkânda kalıyor ve bir sigara yakıyorum.

Adam bana adliyeden olup olmadığımı soruyor, müşterilerinin çoğu adliye çalışanı beylermiş çünkü. Ve işte o da cinayet davasından söz açıyor. Olay inanılmaz ilginçmiş, çünkü bu olayda Tanrı'nın eli olduğu açıkça görülebiliyormuş.

Kulak kesiliyorum.

"Tanrı'nın eli mi?"

"Evet," diyor adam, "zira bu vakada, olaya karışan herkes suçlu görünüyor. Şahitler de, Uzman Çavuş, öğretmen... Ve ebeveynler de..."

"Ebeveynler mi?"

"Evet, çünkü yalnızca gençlik değil, ebeveynler de Tanrı'yla ilgilenmiyor artık. O hiç yokmuş gibi davranıyorlar."

Sokağa bakıyorum.

İhtiyar kadın kasap dükkânını terk ediyor ve sağa, fırıncıya gidiyor. Demek kasap da bozamadı parayı.

Sokakta kimse yok, derken bir anda kafamdan bir türlü atamadığım tuhaf bir düşünceye kapılıyorum: Kasabın parayı bozamamasının bir anlamı olmalı, diye düşünüyorum. Burada beklemek zorunda olmamın bir anlamı olmalı.

Yüksek, gri binalara bakıyor ve şöyle diyorum: "Tanrı'nın nerede oturduğunu bir bilseydi insan."

"Tanrı her yerde, unutulmadığı her yerde oturur," diyen sesini işitiyorum ihtiyarın. "Tanrı burada, bizde de oturur, zira biz asla kavga etmeyiz."

Soluğumu tutuyorum.

Bu da neydi?

Bu duyduğum hâlâ ihtiyarın sesi miydi?

Hayır, bu ses ona ait değildi. Başka bir sesti bu.

Az önce benimle kim konuştu?

Arkama dönmüyorum.

Ve yine o sesi duyuyorum:

"Tanık olarak konuşur ve adımı anarsan, o zaman kutuyu açanın sen olduğunu gizleme."

Olmaz! O vakit hırsızı yakalattırmadığım için ceza alırım!

"Zaten ceza alman gerekiyor!"

Ama işimi de kaybederim, ekmeğimi...

"Ortaya yeni bir adaletsizlik çıkmaması için işini kaybetmek zorundasın."

Ya annemle babam ne olacak? Sonuçta onları maddi olarak desteklemem gerekiyor!

"Sana çocukluğunu göstermemi ister misin?"

Çocukluğum mu?

Annem bağırıp çağırıyor, babam küfürler ediyor. Sürekli kavga ediyorlar. Hayır, bu evde oturmuyorsun sen. Buranın yalnızca yanından geçiyorsun, ve gelişin huzur getirmiyor. Ağlamak istiyorum.

"Söyle," dediğini işitiyorum sesin, "kutuyu açanın sen olduğunu söyle. Bana bu iyiliği yap ve beni tekrar üzme."

Pusula

Duruşma devam ediyor.

Sıra şahitlerde.

Orman işçileri, jandarmalar, Sorgu Yargıcı, Uzman Çavuş sıralarını çoktan savdılar. Fırıncı N ve eşi Elisabeth de bildiklerini anlatmışlardı. Hiçbiri bir şey bilmiyordu.

Zencilerle ilgili görüşümü belirtmeden geçmeye gönlü bir türlü razı olmadı fırıncının. Adam benim bu şüpheli düşüncelerime karşı sert suçlamalarda bulundu, bu arada Başkan, adama alaycı bir bakış attıysa da onun sözünü kesmeyi göze alamadı.

Şimdi, Z'nin annesi çağrılıyor.

Kadın doğruluyor ve öne çıkıyor.

Başkan, şahitlik etmeme hakkının bulunduğunu açıklıyor kadına, fakat kadın Başkan'ın sözünü kesiyor, şahitlik etmek istiyormuş.

Kadın konuşuyor, ancak yüzündeki tülü kaldırmıyor.

Kulak tırmalayıcı bir sesi var.

Z, sakin, ancak çabuk öfkelenen bir çocuk, diye anlatıyor kadın, ve bu öfkesini babasından almış. Çocuk hiç hasta olmamış, yalnızca bildiğimiz zararsız hastalıkları geçirmiş. Ailede akıl hastalığından muzdarip kimse olmamış, ne anne ne de baba tarafında.

Kadın, ansızın kendi sözünü kesiyor ve soruyor: "Sayın Başkan, oğluma bir soru sorabilir miyim?"

"Buyurun!"

Kadın, mahkeme masasına yaklaşıyor, pusulayı eline alıyor ve oğluna dönüyor.

"Senin ne zamandan beri bir pusulan var," diye soruyor ve bu, alaycı bir soru gibi geliyor kulağa. "Senin bir pusulan hiç olmadı, hatta sen kampa gitmeden önce seninle tartışmıştık, herkesin bir tane var, yalnızca benim yok ve pusulasız yolumu kaybedeceğim demiştin. Söyle bakalım, bu pusulayı nereden buldun?"

Z, annesine dik dik bakıyor.

Kadın, bir zafer edasıyla Başkan'a dönüyor: "Bu onun pusulası değil ve cinayeti bu pusulayı kaybeden kişi işledi!"

Salon mırıldanıyor ve Başkan, Z'ye soruyor: "Annenin ne dediğini duyuyor musun?"

"Evet," diyor Z yavaşça. "Annem yalan söylüyor."

Avukat hızla ayağa fırlıyor: "Bir üniversiteden, sanığın akli dengesinin yerinde olup olmadığını belgeleyen bir bilirkişi raporu alınmasını talep ediyorum!"

Başkan, mahkemenin bu talebi daha sonra değerlendirmeye alacağını söylüyor.

Annesi gözünü Z'ye dikiyor: "Demek ben yalan söylüyorum, öyle mi?"

"Evet."

"Yalan söylemiyorum!" diye kükrüyor kadın bir anda. "Hayır, ben hayatımda hiç yalan söylemedim, ama sen, sen hep yalan söyledin, hep! Ben hakikati, yalnızca hakikati söylüyorum, sense sadece şu rezil sürtüğü korumak istiyorsun, ahlaki çöküntüye uğramış şu aşüfteyi!"

"Sürtük değil o!"

"Kapa çeneni!" diye cırtlak bir sesle bağırıyor kadın ve giderek histerikleşiyor. Sen zaten her zaman böyle sefil kaltakları düşünürsün, ama zavallı anneni hiç düşünmezsin!"

"Kız senden daha değerli!"

"Sessizlik!" diye bağırıyor Başkan ve Z'yi tanığa hakaretten iki gün hapse mahkûm ediyor. "Çok ayıp," diyerek Z'yi azarlıyor Başkan, "insan kendi annesine böyle davranır mı! Ama bu hareketinle çok şeyi açık ettin!"

Z, artık sakinliğini kaybediyor.

Babasından aldığı öfke bir anda patlak veriyor.

"Bu kadın anne falan değil!" diye haykırıyor çocuk. "Asla benimle ilgilenmez, varsa yoksa hizmetçileri! Kendimi bildim bileli, mutfakta kızlara küfrederkenki o iğrenç sesini işitirim!"

"O hep kızların tarafını tutardı, sayın Başkan! Tıpkı kocam gibi!" Kadın kısa bir süre gülüyor.

"Anne gülme," diyerek bağırıyor çocuk annesine. "Thekla'yı hatırlıyor musun?"

"Hangi Thekla'ymış bu?"

"Kız on beş yaşındaydı, ve sen bulduğun her fırsatta ona eziyet ederdin! Gece on bire kadar ütü yapmak ve sabah beşte çoktan uyanmış olmak zorundaydı, ayrıca da zıkkımlanacak tek lokma ekmek vermiyordun ona. Hatırlıyor musun?"

"Evet, hırsızlık yapmıştı o!"

"Kaçabilmek için! Ben o zamanlar altı yaşındaydım ve babamın eve gelip de zavallı kızın yakalandığını ve ıslah evine konulacağını söylediğini daha dün gibi hatırlıyorum! Ve böyle olmasının suçlusu sendin, yalnızca sen!"

"Ben mi?"

"Babam da öyle düşünüyordu!"

"Babam da babam! Baban çok şey söyledi!"

"Fakat babam asla yalan söylemedi! O zamanlar korkunç bir şekilde kavga etmiştiniz ve babam dışarıda uyumuştu, hatırlıyor musun? Ve işte Eva da şu Thekla gibi bir kız... Tıpatıp aynısı! Hayır anne, seni artık sevmiyorum!"

Salonda çıt çıkmıyor.

Sonra Başkan şöyle diyor: "Teşekkür ederim, Bayan Profesör!"

Kutu

Şimdi sıra bende.

Saat daha şimdiden beşe çeyrek var.

Bana şahit olarak yemin ettiriliyor.

Yalnızca doğruyu söyleyeceğime ve hiçbir şey saklamayacağıma dair Tanrı huzurunda yemin ederim.

Aynen, hiçbir şey saklamayacağıma.

Ben yemin ederken salon huzursuzlaşıyor.

Ne oluyor?

Bir an için arkamı dönüyorum ve Eva'yı görüyorum.

Tam o anda bir hapishane memuresinin eşliğinde tanık sandalyesine oturuyor.

Bir ara onun gözlerini görmek istiyordum, diye geçiyor aklımdan. Söylemem gereken her şeyi bitirir bitirmez bakacağım onlara.

Şu anda bunu yapamıyorum.

Ona sırtımı dönmek zorundayım, çünkü önümde çarmıha gerilmiş İsa heykelciği var.

Tanrı'nın oğlu.

Gizlice Z'ye bakıyorum.

Çocuk gülüyor.

Acaba kız da gülüyor mudur şu anda, arkamda(n)?

Başkan'ın sorusunu yanıtlıyorum. O da zencilere şöyle bir değiniyor tekrardan. Evet, Başkan'la birbirimizi anlıyoruz. Hem N'den hem de Z'den iyi şekilde bahsediyorum. Cinayet işlendiği sırada yanlarında değildim. Başkan beni yerime göndermek istiyor, o anda adamın lafını kesiyorum: "Yalnızca bir detay daha, sayın Başkan!"

"Buyurun!"

"Z'nin günlüğünün içinde saklı olduğu şu kutuyu kıran N değildir."

"N değil mi? Kim o zaman?"

"Ben. Kutuyu bir tel yardımıyla açan kişi bendim."

Bu sözlerin etkisi büyük oldu.

Başkan kurşun kalemini elinden düşürdü, avukat hızla ayağa fırladı, Z ağzı açık beni dikizliyor, annesi ise çığlık atıyordu, Fırıncının suratı bembeyaz oldu, ve elini göğsüne götürdü.

Ya Eva?

Bunu bilmiyorum.

Arkamda, telaş dolu genel bir huzursuzluk hissediyorum yalnızca.

Mırıltılar, fısıltılar geliyor kulağa.

Savcı hipnotize olmuş bir şekilde doğruluyor ve yavaşça parmağıyla beni işaret ediyor. "Siz mi?" diye soruyor kolu bana doğru gerilmiş şekilde.

"Evet," diyorum ve sakinliğime şaşıyorum. Kendimi inanılmaz derecede hafiflemiş hissediyorum.

Ve böylece her şeyi anlatıyorum.

Kutuyu neden açtığımı ve bunu yaptığımı Z'ye neden derhal itiraf etmediğimi. Çünkü bundan utandığımı, fakat korkaklığın da bunda etkili olduğunu.

Her şeyi anlatıyorum.

Günlüğü neden okuduğumu ve neden yetkilileri bundan haberdar etmediğimi, çünkü açık kalmış bir hesabın üzerine bir çizgi çekmek istediğimi. Kalın bir çizgi. Başka bir hesaba. Evet, büyük aptallık! Savcının not almaya başladığını fark ediyorum, ama bu beni rahatsız etmiyor.

Her şeyi, her şeyi!

Yalnızca anlatmaya devam et!

Âdem ile Havva'yı da. Ayrıca karanlık bulutları ve aydaki adamı!

Konuşmam bittiğinde, savcı ayağa kalkıyor.

"Bu ilginç itirafının sonuçları hususunda, sayın sanığın herhangi bir hayale kapılmaması gerektiğinin altını çizerim. Savcılık, resmî makamları yanıltma ve hırsızlığa yardım ve yataklık suçlarından dava açma hakkını saklı tutmaktadır."

"Buyurun," diyerek hafifçe eğiliyorum, "hiçbir şey saklamayacağıma dair yemin ettim."

Fırıncı kükrüyor: "Oğlumun akıbetinin sorumlusu bu adamdır, yalnızca bu adam!" Adam kalp spazmı geçiriyor ve salondan çıkarılmak zorunda kalıyor. Karısı tehditkâr bir şekilde kolunu kaldırıyor: "Korkun," diye haykırıyor bana doğru, "Tanrı'dan korkun!"

Hayır, ben artık Tanrı'dan korkmuyorum.

Çevremdeki genel tiksintiyi hissediyorum. Yalnızca iki göz tiksinmiyor benden.

Sakin sakin bana bakıyorlar.

Memleketimin ormanlarındaki karanlık göller gibi durgun iki göz.

Eva, yoksa sen sonbahar mısın?

Eva'ya yemin ettirilmiyor.

"Bunun ne olduğunu biliyor musun," diye soruyor Başkan ve pusulayı havaya kaldırıyor.

"Evet," diyor kız, "yön gösterir bu alet."

"Bu pusulanın kime ait olduğunu biliyor musun?"

"Benim değil, ama kimin olduğunu tahmin edebilirim."

"Sakın üçkâğıt yapayım deme!"

"Yalan söylemiyorum. Tıpkı öğretmen gibi artık ben de hakikati söylemek istiyorum."

Benim gibi mi?

Savcı alaycı bir tarzda gülümsüyor.

Avukat, gözünü kızdan ayırmıyor.

"Başla o zaman!" diyor Başkan.

Ve Eva başlıyor:

"Bizim mağaranın yakınında Z'ye rastladığımda, N bize doğru yaklaşıyordu."

"Demek yanlarındaydın?"

"Evet."

"Peki, bunu neden ancak şimdi söylüyorsun? Neden bütün sorgu boyunca Z'nin N'yi öldürdüğü sırada orada olmadığını söyledin?"

"Çünkü N'yi öldüren Z değildi."

"Z değil mi? Kim o zaman?"

Ortalık muazzam şekilde geriliyor. Salondaki herkes öne doğru eğiliyor. Kızın üzerine eğiliyorlar, ama kız ufalmıyor.

Z'nin rengi atıyor.

Ve Eva anlatıyor: "Z ve N korkunç bir şekilde boğuşuyorlardı, N daha kuvvetli olduğundan Z'yi kayaların üstünden aşağı attı. O an Z'nin öldüğünü sandım ve çok sinirlendim, ve düşündüm ki, N günlüğü okudu ve benimle ilgili her şeyi biliyor. Yerden bir taş aldım, masada duran şu taşı, ve N'nin arkasından yürüdüm. Taşla onun kafasına vurmak istiyordum, evet, bunu yapmak istiyordum, fakat birden çalılıkların içinden başka bir çocuk fırladı, taşı elimden aldı ve N'nin peşinden koştu. Ona yetiştiğini ve onunla konuştuğunu gördüm. Ormanın ağaç olmayan, açıklık bir yerindeydiler. Taşı hâlâ elinde tutuyordu çocuk. Bir yere gizlendim, çünkü o ikisinin geri geleceğinden korkuyordum. Ama gelmediler, başka bir yöne gittiler, N iki adım önden yürüyordu. Yabancı çocuk bir anda taşı havaya kaldırdı ve arkasından N'nin başına vurdu. N yere yığıldı ve hareket etmedi. Yabancı çocuk N'nin üzerine eğildi ve onu gözlemledi, ardından N'yi oradan sürükleyerek götürdü. Bir çukurun içine. Yabancı, onu gözetlediğimi bilmiyordu. Sonra kayanın oraya geri döndüm, Z hâlâ oradaydı. Düşmeden dolayı yaralanmamıştı, yalnızca ceketi yırtılmış ve elleri sıyrılmıştı."

Dili ilk çözülen, avukat oluyor:

"Z'ye karşı açılan davanın düşmesini talep ediyorum."

Başkan, "Bir dakika, sayın Doktor," diyerek avukatın sözünü kesiyor ve afallamış bir şekilde hâlâ kıza bakan Z'ye dönüyor.

"Kızın söyledikleri doğru mu?"

"Evet," anlamında sessizce başını sallıyor Z.

"Yabancı bir oğlanın N'yi öldürdüğünü sen de gördün mü?"

"Hayır, bunu görmedim."

"Hah işte!" diyerek rahat bir nefes alıyor savcı ve memnun bir şekilde geriye yaslanıyor.

"O sadece taşı yerden aldığını ve N'nin arkasından yürüdüğümü gördü," dedi Eva.

"O halde N'yi öldüren sendin," diye bir tespitte bulunuyor avukat.

Ama kız sakinliğini koruyor.

Kız gülümsüyor hatta.

"Bu meseleye tekrar döneceğiz," diyor Başkan.

"Şu anda sadece, eğer suçsuzsanız bunu şimdiye kadar neden gizlediğinizi duymak istiyorum. Evet?"

İkisi de susuyor.

"Z, suçu üzerine aldı, çünkü N'yi benim öldürdüğümü sandı. Bu işi başkasının yapmış olduğuna inandıramadım onu."

"Ama biz sana inanmalıyız, öyle mi?"

Şimdi, kız bir daha gülümsüyor.

"Bunu bilmiyorum, ama gerçek böyle..."

"Demek Z'nin suçsuz olarak mahkûm edilmesini gönül rahatlığıyla izleyecektin, öyle mi?"

"Hayır, öyle değil, sonuçta yeteri kadar ağladım, ama ıslah evine girmekten öyle korkuyordum ki... Ve sonra, sonra şimdi söyledim işte katilin o olmadığını."

"Neden anca şimdi?"

"Çünkü sayın öğretmen de hakikati söyledi."

"Alışılmadık bir durum!" diyerek sırıtıyor savcı.

"Peki, sayın öğretmen hakikati söylememiş olsaydı?" diye soruyor Başkan.

"O zaman ben de susardım."

"Sanırım," diyor avukat alaycı bir tarzda, "sen Z'yi seviyorsun. Ne var ki gerçek sevgi değil bu."

Gülüşmeler oluyor.

Eva, hayretle avukata bakıyor.

"Hayır," diyor alçak bir sesle, "onu sevmiyorum."

Z ayağa fırlıyor.

"Onu hiç sevmedim zaten," diyor kız biraz daha sesli ve başını öne eğiyor.

Z, yavaşça yerine oturuyor ve sağ elini inceliyor.

Çocuk, onun için hüküm giymeyi göze almıştı, ama kız onu hiç sevmemişti.

Yalnızca öylesine bir şeydi.

Acaba Z şu anda ne düşünüyor?

Bir zamanlarki geleceğini mi?

Mucidi, posta uçağı pilotunu?

Yalnızca öylesine bir şeydi her şey.

Yakında Eva'dan nefret edecek.

Balık

"Şimdi," diyerek Eva'yı sorgulamaya devam ediyor Başkan. "Demek şu masada duran taşla takip ettin N'yi?"

"Evet."

"Ve onu öldürmek istiyordun?"

"Ama bunu yapmadım!"

"Peki, ne yaptın?"

"Demin anlattım ya, yabancı bir oğlan geldi, beni yere itti ve taşı alıp N'nin arkasından koştu."

"Bu çocuk nasıl görünüyordu peki?"

"Bunu bilmiyorum, her şey çok hızlı gelişti."

"Ah, yine şu büyük bilinmez!" diyerek alay ediyor savcı.

"Onu yeniden görsen tanır mısın?" diyerek kızı sıkıştırmaya devam ediyor Başkan.

"Belki. Oğlanın açık renkli, yuvarlak gözleri olduğunu hatırlıyorum sadece. Bir balığınkiler gibi."

Bu kelime inanılmaz ağır bir darbe gibi iniyor beynime.

Oturduğum yerden sıçrıyor ve bağırıyorum: "Balık mı?"

"Ne oluyorsunuz?" diye soruyor Başkan ve şaşırıyor.

Herkes hayret içinde.

Sahi, bana ne oluyor?

Yanıp sönen bir kuru kafa canlanıyor zihnimde.

"Soğuk zamanlar geliyor," dediğini duyuyorum Julius Caesar'ın, "balıkların dönemi. Bu dönemde insanların ruhları âdeta bir "balığın yüzü gibi donuklaşacak."

Açık renkli, yuvarlak iki göz bana bakıyor. Fersiz, parıltısız.

T bu.

Açık çukurun başında duruyor.

Kampta da duruyor ve sessiz sessiz gülüyor, soğukkanlı bir alaycılıkla.

Kutuyu benim açtığımı biliyor muydu acaba?

O da günlüğü okumuş muydu?

Beni gizlice gözetliyor muydu?

Z'yi gizlice izlemiş miydi, ve sonra da N'yi?

Gülümsüyor, tuhaf bir şekilde gözünü ayırmadan.

Kımıldamıyorum.

Ve Başkan tekrar soruyor: "Ne oluyorsunuz?"

Katilin T olduğunu düşündüğümü söylesem mi?

Saçma!

T'nin bunu yapması için ortada hiçbir neden yok.

Ve şöyle diyorum: "Bağışlayın sayın Başkan, biraz gerginim de."

"Anlaşılır bir durum!" diyerek sırıtıyor savcı.

Salonu terk ediyorum.

Z'nin beraatına karar verip kıza hüküm giydireceklerini biliyorum. Ama her şeyin olması gerektiği gibi olacağını da biliyorum.

Yarın ya da öbür gün hakkımda soruşturma açılacak. Resmî makamları yanıltmak ile hırsızlığa yardım ve yataklıktan.

Görevden uzaklaştırma cezası alacağım.

Ekmeğimi kaybediyorum.

Ama bu bana acı vermiyor.

Ne zıkkımlanacağım?

Tuhaf, kaygılarım yok.
Julius Caesar'a rastlamış olduğum bar geliyor aklıma.
O bar pahalı değil.
Ama sarhoş olmuyorum.
Eve gidiyor ve uzanıyorum.
Artık odamdan korkmuyorum.
O artık benim evimde de mi oturuyor?

Oltaya Takılmıyor

Doğru tahmin etmişim, gazetelerin sabah baskıları kararı çoktan vermiş!

Z, yalnızca resmî makamları yanıltmak ve hırsızlığa yardım ve yataklıktan, hafifletici sebepler göz önünde bulundurularak kısa bir süre için hapis cezasına çarptırılmış, gelgelelim kıza karşı savcılık kalleşçe cinayet işlemek suçundan dava açmış.

Yeni duruşmaya üç ay içinde başlanacaktı.

Ahlaki çöküntüye uğramış mahlûk suçsuz olduğuna dair ısrarlı yeminler ettiyse de, diye yazıyor gazetenin adliye muhabiri, belli ki kızın feryatlarına inanan kimse çıkmadı. Bir kere yalan söyleyen, malum olduğu üzere ikinci kere de yalan söyler! Duruşmanın sonunda kız hapishane memuresinin elinden kurutulup oğlana doğru atıldığında ve onu hiç sevmemiş olduğu için Z'den af dilediğinde, sanık Z dahi kızla barışmaya yanaşmadı.

Demek kızdan nefret etmeye başlamış bile!

Kız şu anda yapayalnız.

Acaba hâlâ feryat ediyor mu?

Feryat etme, ben sana inanıyorum.

Sadece bekle, balığı yakalayacağım.

Ama nasıl?

T'yle konuşmak zorundayım, hem de mümkün olduğunca çabuk!

Daha sabah postasıyla Eğitim Müfettişliği'nden bir yazı aldım: Hakkımdaki soruşturma devam ettiği sürece liseye adım atmam yasakmış.

Biliyorum, oraya bir daha adımımı asla atamayacağım, çünkü hüküm giyeceğim kesinlikle. Hem de hiçbir hafifletici neden olmadan.

Ama şu anda bu beni ilgilendirmiyor!

Zira ben balığı yakalamak zorundayım, ki böylece kızın feryadını bir daha işitmeyeyim.

Ev sahibem kahvaltıyı getirirken bana çekingen davranıyor. Tanık olarak verdiğim ifadeyi gazeteden okumuş, herkes hakkımda konuşuyor. Muhabirlerden biri şöyle yazmış: "Hırsız Yamağı Öğretmen!" Ve hatta biri, akıl hastası bir katil olduğumu söylemiş.

Kimse benim tarafımı tutmuyor.

Fırıncı N için iyi zamanlar, eğer dün gece şeytan alıp onu götürmediyse! Öğle üzeri, artık adım atmam yasak olan lisenin yakınlarında duruyor ve ders bitiş zilini bekliyorum.

Öğrenciler nihayet binayı terk ediyor.

Birkaç meslektaş da...

Onlar beni göremiyor.

İşte şimdi de T geliyor.

Çocuk yalnız, sağa sapıyor.

Ağır ağır ona karşı yürüyorum.

Beni fark ediyor ve bir an için duralıyor.

Ardından selam verip gülümsüyor.

"Sana rastlamam iyi oldu," diyerek onunla konuşmaya başlıyorum, "çünkü seninle konuşmam gereken şeyler var."

"Buyurun," diyerek kibarca eğiliyor.

"Fakat burada yolda çok fazla gürültü var, gel bir pastaneye gidelim, sana dondurma ısmarlayım!"

"Oh, teşekkürler!"

Pastaneye oturuyoruz.

Balık, çilekli ve limonlu dondurma sipariş ediyor.

Şimdi dondurmayı kaşıklıyor.

Zıkkımlanırken bile gülümsediğini fark ediyorum.

Ve ansızın şu cümleyle şaşırtıyorum onu: "Seninle cinayet davası üzerine konuşmam gerekiyor."

Sakin sakin dondurmasını kaşıklamaya devam ediyor.

"Tadı güzel mi?"

"Evet."

Susuyoruz.

"Söyle bakalım," diyerek yeniden söze başlıyorum, "N'yi kızın öldürdüğüne inanıyor musun?"

"Evet."

"Demek, bunu o yabancı oğlanın yaptığını düşünmüyorsun?"

"Hayır. Kız, sadece paçasını kurtarmak için uydurdu bunu."

Yine susuyoruz.

Birden dondurmasını kaşıklamayı bırakıyor ve işkillenmiş bir şekilde bana bakıyor: "Benden tam olarak ne istiyorsunuz, sayın öğretmenim?"

"Düşündüm de," diyorum yavaşça ve onun yuvarlak gözlerine bakıyorum, "Belki de sen şu yabancı oğlanın kim olduğunu tahmin edebilirsin."

"Neden?"

Göze alıyor ve yalan söylüyorum: "Çünkü senin başkalarını gözetlediğini biliyorum."

"Evet," diyor sakin bir şekilde, "değişik şeyler gözlemledim."

Şimdi yeniden gülümsüyor.

Kutuyu benim açtığımı biliyor muydu acaba?

Ve soruyorum: "Günlüğü okudun mu?"

Gözlerini bana dikiyor: "Hayır. Ama sizi, sayın öğretmenim, kamptan gizlice ayrılırken ve Z ile kızı izlerken gözetledim."

Üşüdüğümü hissediyorum.

Beni gözetliyor.

"O gün benim yüzüme dokundunuz, ben sizin tam arkanızda duruyordum. Çok korkmuştunuz, ama ben korkmam, sayın öğretmenim."

Sakin bir şekilde dondurmasını kaşıklamaya devam ediyor.

Ve birden, çocuğun benim şaşkınlığımdan haz etmediği çekiyor dikkatimi. Yalnızca ara sıra, sanki suratımdan bir şeyler anlamaya çalışır gibi gizli bir bakış atıyor bana.

Tuhaf, bir avcıyı düşünüyorum.

Soğukkanlılıkla nişan alan ve ancak hedefi tutturması kesinse ateş eden bir avcıyı.

Bunu yaparken haz duymayan avcıyı.

İyi ama o zaman bu avcı neden avlanıyor ki?

Neden, neden?

"N ile iyi anlaşır mıydınız bari?"

"Evet, çok iyi anlaşırdık.

Şimdi ona şunu sormayı ne çok isterdim: O halde onu neden öldürdün? Neden, neden?

"Bana öyle sorular soruyorsunuz ki, sayın öğretmenim," diyor birden, "sanki N'yi ben öldürmüşüm, sanki şu yabancı oğlan benmişim gibi, fakat siz de biliyorsunuz ki, şayet gerçekten böyle biri varsa, onun nasıl göründüğünü kimse bilmiyor. Sonuçta kız bile, çocuğun balık gözleri olduğunu biliyor yalnızca..."

"Ya seninkiler?" diye düşünüyorum.

"... oysa benim gözlerim balık gözü değil, aksine benim gözlerim açık renkli geyik gözlerine benzer, annem de böyle

söyler hep, aslına bakarsanız herkes. Neden gülümsüyorsunuz, sayın öğretmenim? Benimkilerden ziyade sizinkiler balık gözlerine benziyor."

"Benim mi?"

"Okuldaki lakabınızı bilmiyor musunuz, sayın öğretmenim? Lakabınızı hiç duymadınız mı? Size 'Balık' derler."

Oğlan gülümseyerek başını sallıyor.

"Evet, sayın öğretmenim, çünkü sizin hiç hareket etmeyen bir yüzünüz var. Sizin ne düşündüğünüzü ve karşınızdaki kişiyle gerçekten ilgilenip ilgilenmediğinizi asla bilemiyor insan. Biz hep, 'Öğretmen yalnızca gözlemler,' deriz, örneğin sokakta biri ezilecek olsa bile, sırf tam olarak bilmek için gözlemler sadece, ve bu sırada hiçbir şey hissetmez, ezilen kişi geberse bile..."

Oğlan bir sırrını ele vermiş gibi birden duralıyor, ve bana korkak bir bakış atıyor, ama yalnızca saniyenin onda biri kadar bir süre için.

Neden?

Anladım, demek oltamın iğnesi ağzına çoktan girmişti, fakat yeniden düşündün.

Tam ısırmak istiyordun ki misinayı fark ettin.

Şimdi tekrardan derin sulara yüzüyorsun.

Daha oltaya takılmadın ama kendini ele verdin.

Bekle de gör, seni yakalayacağım!

Çocuk doğruluyor: "Artık eve gitmek zorundayım, yemek bekliyor, hem geç kalacak olursam evde patırtı çıkar." Dondurma için teşekkür ediyor ve gidiyor.

Onun ardından bakıyor ve kızın feryadını duyuyorum.

Bayraklar

Ertesi gün uyandığımda, birçok rüya görmüş olduğumu hatırlıyordum. Sadece ne gördüğümü bilmiyordum artık.

Bir kutlama günüydü. Baş Pleb'in doğum günü* kutlanıyordu. Şehir bayrak ve pankartlarla kaplıydı.

Kayıp uçağı arayan kızlar, bütün zencilerin ölümünü isteyen oğlanlar ve pankartların üzerinde yazılı olan yalanlara inanan aileler uygun adım sokaklardan geçiyorlardı. Ayrıca, bu yalanlara inanmayanlar da onlarla beraber yürüyordu. Ahmakların komutası altındaki karaktersiz bölükler. Uygun adım yürüyorlar.

Bir kahramanın mezarı üstünde cıvıldayan bir kuştan, gazdan boğulan bir askerden, evde kalan pisliği zıkkımlanan kara kızlardan, ve aslında gerçekte var olmayan bir düşmandan söz eden marşlar söylüyorlar. Yalancı ve eblehler, Baş Plep'in doğduğu günü bu şekilde methediyorlar.

Ve ben böyle böyle düşünürken, benim penceremden de

* Burada kast edilen 20 Nisan, yani 1933 yılında ilk kez Almanya çapında ulusal bir bayram olarak kutlanan gün, Adolf Hitler'in doğum günüdür. Horváth'ın kız arkadaşı Wera Liessem, yazarın Hitler'den daima "Baş Plep" olarak söz ettiğini bildirmiştir. (y.n.)

bir bayrakçığın dalgalandığını* bir parça rahatlamayla fark ediyorum.

Bayrağı hiç vakit kaybetmeden daha dün geceden asmıştım.

Canilerle ve çılgınlarla muhatap olan kişi, canice ve çılgınca davranmak zorundadır, aksi halde yok olup gider. Geriye kemikleri bile kalmaz.

Bu kişi yuvasını bayraklandırmak zorundadır, her ne kadar artık bir yuvası yoksa da.

Artık kişilik değil, yalnızca itaat var sayılıyorsa hakikat gider ve yalan gelir.

Bütün günahların anası olan yalan.

Bayraklar dışarı!

Ekmek, ölümden yeğdir!**

Neler geçiyor aklından böyle, diye kendime sorduğum sırada bu şekilde düşünüyordum. Açığa alındığını unuttun mu yoksa? Yalancı şahitlik yapmayıp kutuyu açanın sen olduğunu söylemiştin ya hani. Sadece bayrağını dışarı as, Baş Plep'e biat et, pisliğin önünde diz çök ve söyleyebildiğin kadar yalan söyle: Hiçbir şey değişmez! Ekmeğini çoktan kaybettin sen!

Yüce bir Efendi'yle konuşmuş olduğunu unutma!

Hâlâ aynı evde yaşıyorsun, ama artık bir üst katta.

Bir başka dairede, bir başka seviyede. Odanın ufalmış olduğunu fark etmiyor musun ki? Mobilyalar, dolap ve ayna... Aynada kendini hâlâ görebilirsin, o hâlâ yeterince büyük.

---

* Goebbels, 19.04.1937'de tüm radyo yayıncılarının aktardığı bir konuşmasında halktan, Hitler'in 20 Nisan'daki doğum günü vesileyse bütün ev ve dairelerini bayraklarla süslemelerini istemiştir. Kelime seçimi açısından söz konusu cümle Hitler Gençliği'nin şarkısının ilk satırına dayanmaktadır: "[...] bayrağımız bizi ileri dalgalandırıyor!" (y.n.)

** "Birinin ölümü, diğerinin ekmeğidir." şeklindeki Alman atasözünden türetilmiş bir ifade. (y.n.)

Şüphesiz, şüphesiz! Sen de kravatının düzgün durmasını isteyen bir insansın sadece. Fakat pencereden dışarı bir bak!

Her şey artık ne kadar da uzak! Büyük hükümdarlar nasıl da bir anda minnacık oldular ve zengin plepler nasıl da sefilleştiler. Ne kadar gülünç!

Bayrakların rengi yıkanmaktan nasıl da atmış!

Pankartları hâlâ okuyabiliyor musun?

Hayır.

Radyoyu hâlâ duyuyor musun?

Güç bela.

Üstelik, radyonun sesini bastırabilmesi için kızın hiç de öyle feryat etmesi gerekmezdi.

Artık feryat ettiği de yok zaten.

Sessiz sessiz ağlıyor yalnızca.

Yine de, bütün sesleri bastırıyor.

Beşlerden Biri

Ev sahibem banyo kapısında göründüğünde dişimi fırçalıyordum.

"Dışarıda sizinle konuşmak isteyen bir öğrenci var."

"Bir saniye!"

Ev sahibem gidiyor, ve ben sabahlığımı giyiyorum.

Bir öğrenci mi? Ne istiyor?

Elimde olmadan T'yi düşünüyorum. Sabahlığı Noel'de hediye almıştım. Ailemden. Şöyle derlerdi hep: "İnsanın sabahlığı olmadan olur mu hiç?"

Sabahlığım iki renkli: Yeşil ve mor.

Bizimkiler renkten hiç anlamıyor.

Kapı çalıyor.

"Giriniz!"

Öğrenci içeri adım atıyor ve hafifçe eğiliyor.

Onu hemen tanıyamıyorum, doğru ya, B'lerden biri bu! Sınıfımda beş B vardı, ama bu B içlerinde dikkatimi en az çekendi. Ne istiyor ki? Nasıl oluyor da dışarıda diğerleriyle yürümüyor?

"Sayın öğretmen," diyerek söze başlıyor, "söyleyeceğim şeyin önemli olup olmadığı üzerine uzun uzadıya düşündüm. Sanırım, bunu söylemek zorundayım."

"Neyi?"

"Şu pusula meselesi bana bir türlü rahat vermedi."

"Pusula mı?"

"Evet, çünkü gazetede merhum N'nin yanında kime ait olduğunu kimsenin bilmediği bir pusula bulunduğunu okudum."

"Ne olmuş?"

"Pusulayı kimin kaybettiğini biliyorum."

"Kim?"

"T."

T mi? Ürperiyorum.

Yine bu tarafa mı yüzüyorsun yoksa?

Başın karanlık sulardan yüzeye mi çıkıyor? Ağı görüyor musun?

Yüzüyor, yüzüyor.

"Pusulanın T'ye ait olduğunu nereden biliyorsun," diye soruyorum B'ye ve bunu umursamıyormuş gibi görünmeye çabalıyorum.

"Çünkü T her yerde onu arıyordu, çünkü biz onunla aynı çadırda kalıyorduk."

"T'nin bu cinayetle herhangi bir ilişkisi olduğunu söylemek istemiyorsundur herhalde?"

Çocuk susuyor ve bir köşeye bakıyor.

Evet, bunu söylemek istiyor.

"Bunu T'den bekler misin?"

Kocaman gözlerle bana bakıyor, neredeyse hayrete düşmüş şekilde.

"Ben herkesten her şeyi beklerim," diyor.

"Ama bir cinayet beklemezsin herhalde?"

"Neden olmasın?"

Çocuk gülümsüyor. Hayır, alaycı bir tarzda değil. Daha çok, üzgün gibi.

"Fakat T neden N'yi öldürsün ki, neden? Bunu yapması için ortada hiçbir neden yok!"

"T daima N'nin çok aptal olduğunu söylerdi."

"İyi ama bu da onu öldürmesi için bir neden değil ki."

"Değil, doğru. Ama biliyor musunuz, sayın öğretmenim, T'de her şeyi bilip öğrenmeye yönelik şiddetli bir arzu var, her zaman her şeyin gerçekte nasıl olduğunu tam olarak bilmek istiyor, ayrıca bir defasında bana bir insanın nasıl öldüğünü görmeyi çok istediğini söylemişti."

"Ne?"

"Evet, ölümün nasıl gerçekleştiğini görmek istiyordu. Bir çocuğun dünyaya gelişini izlemek istediğinin de hayalini kurardı sürekli."

Pencereye gidiyorum, şu anda hiçbir şey söyleyemiyorum. Dışarıda hâlâ yürüyüş yapıyorlar, anneler, babalar ve çocukları.

Ve birden B'nin neden burada, odamda olduğu geliyor aklıma yine.

"Sen neden onlarla birlikte yürümüyorsun," diye soruyorum. "Sonuçta bu senin görevin!"

Çocuk sırıtıyor. "Hasta raporu aldım."

Bakışlarımız karşılaşıyor. Birbirimizi anlıyor muyuz yoksa?

"Seni ele vermem," diyorum.

"Bunu biliyorum," diyor çocuk.

Ne biliyorsun ki, diye düşünüyorum.

"Artık uygun adım yürümek istemiyorum ve sürekli birilerinden emirler almaya da katlanamıyorum, sırf iki yaş daha büyük diye bir tanesi kalkıp seni azarlayabiliyor orada! Ve sonra şu saçma sapan nutuklar yok mu, hep aynı terane, bir dolu saçmalık!"

Elimde olmadan gülümsüyorum.

"Umarım, böyle düşünen tek kişi sensindir sınıfta!"

"Oh, hayır! Çoktan dört kişi olduk bile!"

Dört kişi mi? Çoktan mı?

Peki ne zamandan beri?

"Kampa gitmeden önceki ilkbaharda zenciler üzerine neler söylediğinizi hatırlıyor musunuz? Hani o zamanlar sizi artık istemediğimize dair bir dilekçe yazıp hepimiz imzalamıştık. Ben o imzayı baskı altında atmıştım, zira zenciler konusunda siz çok haklıydınız. Ve sonra zaman içinde yine böyle düşünen üç kişi daha buldum."

"Diğer üç kişi kim peki?"

"Bunu söyleyemem. Yönetmeliğimiz bunu yasaklıyor."

"Yönetmelik mi?"

"Evet, çünkü biz bir kulüp kurduk. Şimdi kulübe iki yeni üye daha eklendi, ama bunlar öğrenci değil. Biri fırıncı çırağı ve öteki ise garson."

"Bir kulüp ha?"

"Haftada bir toplanıyor ve yasak kitapları okuyoruz."

"Aha!"

Nasıl demişti Julius Caesar?

Gizlice her şeyi okuyorlar, ama yalnızca alay edebilmek için.

Alay bunların tek ideali, soğuk zamanlar geliyor.

Ve B'ye soruyorum:

"Ve sonra kulübünüzde baş başa verip her şeyle alay ediyorsunuz, öyle mi?"

"Ne münasebet! Yönetmeliğimizin üçüncü maddesi uyarınca kulübümüz içerisinde alay etmek kesinlikle yasaktır! Her zaman her şeyle yalnızca alay edenler var evet, misal T, ama biz öyle değiliz, biz bir araya gelir ve okuduğumuz her şey üzerine fikir alışverişinde bulunuruz."

"Sonra?"

"Ve sonra, dünya üzerindeki hayatın nasıl olması gerektiği üzerine konuşuruz işte."

Kulak kesiliyorum.

Nasıl bir yer olması gerektiği mi?

B'ye bakıyorum ve aklıma Z geliyor.

Başkan'a şöyle diyor Z: "Çünkü sayın öğretmen durmadan dünya üzerindeki hayatın nasıl olması gerektiğinden dem vuruyordu, ama asla gerçekte nasıl olduğundan söz etmiyordu."

Ve T'yi görüyorum.

Eva duruşmada ne demişti? "N yere yığıldı. Yabancı çocuk N'nin üzerine eğildi ve onu gözlemledi, ardından N'yi bir çukurun içine sürükledi."

Peki, az önce B ne demişti?

"T, her zaman her şeyin gerçekte nasıl olduğunu tam olarak bilmek istiyor."

Neden?

Sadece her şeyle alay edebilmek için mi?

Gerçekten, soğuk zamanlar geliyor.

"Size, sayın öğretmenim," diyen sesini duyuyorum B'nin yine, "insan her şeyi rahatça söyleyebiliyor. İşte bu nedenle, aklımdaki şüpheyle birlikte doğrudan size geldim; ne yapılması konusunda size danışmak için."

"Neden tam da bana danışmak istiyorsun?"

"Dünkü gazeteden kutuyla ilgili vermiş olduğunuz tanık ifadenizi okuduğumuzda, kulüpteki herkes, tanıdığımız yetişkinler arasında hakikati seven tek kişinin siz olduğunu söyledi."

Kulüp Olaya El Atıyor

Bugün B'yle yetkili sorgu yargıcına gidiyorum. Çünkü yargıcın bürosu dün resmî tatil nedeniyle kapalıydı.

B'nin, olay yerinde bulunan pusulanın kime ait olduğunu muhtemelen bildiğini anlatıyorum yargıca. Fakat yargıç nazikçe sözümü kesiyor ve pusula meselesinin çoktan açıklığa kavuştuğunu belirtiyor. Pusulanın, yakınlarında kamp yaptığımız köyün belediye başkanından çalınmış olduğu kesin olarak tespit edilmiş. Pusulayı muhtemelen kız kaybetmiş ve eğer o kaybetmemişse, o halde kızın liderliğini yaptığı çetenin üyesi olan bir çocuk pusulayı çaldıktan sonra onu, ileride olay yeri olarak anılacak yerden tesadüfen geçerken düşürmüş olmalıymış, sonuçta olay yeri hırsız çetesinin kaldığı mağaranın yakınlarında yer alıyormuş. Pusula artık davada bir rol oynamıyormuş.

Böylece bir kez daha vedalaşıyoruz, bu sırada hayal kırıklığı B'nin yüzünden okunuyor.

Demek pusula artık bir rol oynamıyor, diye düşünüyorum. Hmm, fakat bu pusula olmasaydı B bana asla gelmezdi.

Eskisinden farklı düşündüğümü fark ediyorum.

Her şeyin arasında bağlantı arıyorum.

Her şey bir rol oynuyor.

Kavranması zor bir yasa seziyorum içimde.*

Merdivenlerde avukata rastlıyoruz.

Neşe içinde selamlıyor beni.

"Ben de tam size bir teşekkür yazısı göndermek istiyordum," diyor avukat, "ancak sizin soğukkanlı ve korkusuz ifadeniz sayesinde bu trajediyi açıklığa kavuşturmaya kabil oldum zira!"

Avukat, Z'nin tutkulu aşkından tamamen kurtulduğundan, ayrıca kızın histeri krizleri geçirmeye başladığından ve şu anda hapishane hastanesinde yattığından da bahsetti kısaca. "Zavallı yaratık," diye hızla ekliyor ve yeni trajedileri açıklığa kavuşturmak için yanımızdan alelacele uzaklaşıyor.

Avukatın ardından bakıyorum.

Derken "Kız için üzgünüm," diyen sesini duyuyorum B'nin.

"Ben de..."

Merdivenleri iniyoruz.

"Ona yardım edilmeli," diyor B.

"Evet," diyor ve kızın gözlerini düşünüyorum.

Ve memleketimin ormanlarındaki durgun gölleri. Kız hastanede yatıyor.

Ve işte gümüş çerçeveli bulutlar, bir kez daha kızın üzerine doğru hareket ediyor.

Hakikati konuşmadan önce başıyla bana işaret etmemiş miydi?

Peki ya T ne demişti? Kız bir katil, yalanlarıyla kendi paçasını kurtarmak istiyor yalnızca.

T'den nefret ediyorum.

Ansızın duruyorum.

---

* Kant'ın *Kritik der praktischen Vernunft* adlı eserinde geçen ve mezar taşında da bulunan ifadeye gönderme: "Üzerinde düşündükçe iki şey, insan ruhunu hep yeni ve gittikçe artan bir hayranlık ve saygıyla dolduruyor: Üstümdeki yıldızlı gök ve içimdeki ahlak yasası." (y.n.)

"Öğrenciler arasında Balık diye bir lakabım olduğu doğru mu," diye soruyorum B'ye.

"Kesinlikle değil! Bunu yalnız T söylüyor. Sizin bambaşka bir lakabınız var!"

"Ne gibi?"

"Size 'Zenci' derler."

Çocuk gülüyor ve ben de ona eşlik ediyorum.

Merdivenlerden inmeye devam ediyoruz.

B, birdenbire tekrar ciddileşiyor.

"Öğretmenim," diyor çocuk, "pusula her ne kadar ona ait olmasa da, katilin T olduğuna siz de inanıyorsunuz, öyle değil mi?

Yeniden duruyorum.

Ne demeliyim?

Mümkün, belki ya da şartlara bağlı olarak mı?

Derken şöyle diyorum:

"Evet. Onun katil olduğuna ben de inanıyorum."

B'nin gözleri parlıyor.

"Katil o zaten," diye haykırıyor çocuk coşkuyla, "ve biz onu yakalayacağız!"

"Umarım!"

"Kulübün kıza yardım etmesi gerektiği kararını üyelere kabul ettirmeye çalışacağım. Sonuç itibariyle yönetmeliğin yedinci maddesi uyarınca kulüpte sadece kitap okumak için değil, aynı zamanda da bu kitaplara uygun yaşamak için bulunuyoruz."

Ve oğlana soruyorum: "Kulübünüzün temel düsturu ne peki?"

"Hakikat ve adalet için!"*

* "Hakikat ve adalet için!": Horváth'ın "İnsan Hakları Birliği"nin (kayıtlı dernek) temel prensibine göndermesi: "Hakikat ve Hak için." (y.n.)

Çocuk, bir an önce eyleme geçme isteğiyle yanıp tutuşuyor.

Kulüp, T'yi gece gündüz demeden adım adım takip edecek ve bana her gün rapor verecekmiş.

"Güzel," diyor ve elimde olmadan gülüyorum.

Benim çocukluğumda da Kızılderilicilik oynardık.

Ama artık balta girmemiş orman çocukluğumuzdakinden farklı.

Artık orman gerçekten de burada.

İki Mektup

Ertesi sabah ailemden öfke dolu bir mektup alıyorum. İşimi kaybettiğim için küplere binmişler. Tamamen lüzumsuz yere kutuyla ilgili meseleyi anlatırken acaba onları hiç mi düşünememişim, ayrıca bu meseleyi anlatmasaymışım olmaz mıymış?

Evet, sizi düşündüm. Sizi de.

Hele bir sakinleşin, açlıktan ölecek değiliz herhalde!

"Bütün gece uyumadık," diye yazıyor annem, "ve uzun uzun senin hakkında düşündük."

Demek öyle?

"Bunu hak etmek için ne yaptık," diye soruyor babam. Kendisi emekli bir ustabaşıdır ve şimdi, elimde olmadan Tanrı'yı düşünüyorum.

Her pazar kiliseye gidiyor olmalarına rağmen, sanırım hâlâ Tanrı onların evinde oturmuyor.

Masaya oturuyor ve ebeveynlerime yazıyorum.

"Sevgili ailem! Hiç endişelenmeyin, Tanrı elbet yardım edecektir."

Duralıyorum. Neden?

Bizimkiler Tanrı'ya inanmadığımı biliyor, ve şimdi şöyle düşünecekler: Şuna bak, durumu kötüleşince Tanrı'dan söz eder oldu!

Ama, kimse böyle düşünmemeli!

Hayır, utanıyorum!

Yırtıyorum mektubu.

Evet, gururumu hâlâ kaybetmedim!

Ve tüm gün boyunca aileme mektup yazmak isteyip duruyorum.

Fakat bunu yapmıyorum.

Tekrar tekrar başlıyor, fakat Tanrı kelimesini yazmaya elim bir türlü varmıyor.

Akşam oluyor, ve ben bir anda dairemden yine korkmaya başlıyorum.

Dairem öyle boş ki.

Dışarı çıkıyorum.

Sinemaya mı?

Hayır.

Pahalı olmayan şu bara gidiyorum.

Orada Julius Caesar'a rastlıyorum, burası onun değişmez mekânı.

Beni gördüğüne gerçekten seviniyor.

"Şu kutuyla ilgili meseleyi anlatmanız dürüst bir davranıştı, son derece dürüst! Ben olsam anlatmazdım! Önünüzde saygıyla eğiliyorum!"

İçiyor ve duruşmadan söz ediyoruz.

Balığı anlatıyorum.

Caesar beni dikkatle dinliyor.

"Tabii ki de katil şu balık," diyor. Ve ardından gülümsüyor: "Onu yakalama hususunda size yardımcı olabilirsem, bunu seve seve yapmaya hazırım, zira benim de bağlantılarım var."

Evet, bağlantıları olduğu kesin.

Konuşmamız sık sık bölünüyor. Julius Caesar'ın saygıyla selamlandığını görüyorum, birçokları ona gelip akıl danışıyor, çünkü Caesar kültürlü ve bilge bir adam.

Bunların hepsi yabani ot.

*Ave Caesar, morituri te salutant!**

Ve ansızın içimde ahlaksızlığa karşı özlem uyanıyor. Kuru kafa şeklinde yanıp sönen bir kravat iğnesine sahip olmayı ne çok isterdim!

"Mektubunuza dikkat edin," diye sesleniyor bana Caesar. "Cebinizden düştü düşecek!"

Doğru ya, mektup!

Caesar o anda genç bir kadına Adab-ı Umumiye Kanunu'nun yeni maddelerini** açıklıyor.

Ben Eva'yı düşünüyorum.

Acaba Eva bu genç kadının yaşına geldiğinde nasıl görünecek.

Ona kim yardım edebilir?

Başka bir masaya oturuyor ve aileme yazıyorum.

"Hiç endişelenmeyin, Tanrı elbet yardım edecektir!" Ve bu kez mektubu yırtmıyorum.

Yoksa sadece içki içtiğim için mi yazıyorum bunu?

Her neyse!

---

* Romalı yazar Sueton'un (70-140) *De vita Caesarum* (Sezarların Yaşamı) adlı imparator biyografilerinden alıntı. Buna göre gladyatörler Sezar Claudius'a (M.Ö. 10-54) şu sözleri haykırmışlardır: "Ave, Imperator [genellikle Caesar olarak alıntılanır], morituri te salutant!" (Sana selam olsun, Sezar! Ölüme yazgılı olanlar seni selamlıyor!) (y.n.)

** Hitler, *Kavgam* (*Mein Kampf*, 1925) kitabında fuhuşu "insanlığın yüz karası" olarak tanımlamıştı. Kitaba göre fuhuş, "ahlaki konferanslar, dindar niyetler vs." yoluyla bertaraf edilemez. Bu, ancak "fuhuşu ortaya çıkaran koşulların tümünün ortadan kaldırılmasıyla" mümkündür. Hitler'in bu niyetine uygun olarak 1933'te (cinsel hastalıklar, genelevler ve eşcinsel toplantılarla mücadele) kapsamında bir dizi genelge ve "görsel ve yazılı alanda ahlaksızlıkla mücadale" kapsamında bir kararname çıkarıldı. "Fuhuşla ilgili paragraflar" denilen yasak ve kuralların dozu, 1935 yılında gerçekleştirilen ceza hukuku reformu sonrasında bir kat daha artırılmıştır. (y.n.)

Sonbahar

Ev sahibem ertesi gün bana bir zarf uzatıyor, garson bir çocuk getirmiş zarfı.

Mavi bir zarf, zarfı yırtıyor ve elimde olmadan gülümsüyorum.

İçindeki yazının başlığı şöyle:

"Kulübün İlk Raporu."

Ve altında şöyle yazıyor:

"Dikkate değer hiçbir şey kaydedilmedi."

Ah benim uslu, erdemli kulübüm ah! Hakikat ve adalet için mücadele ediyor, fakat dikkate değer hiçbir şey kaydetmiyorsun!

Benim gözüme de hiçbir şey çarpmıyor.

Eva'nın hüküm giymemesi için acaba ne yapmalı?

Sürekli onu düşünüyorum.

Yoksa bu kızı seviyor muyum?

Bunu bilmiyorum.

Ona yardım etmek istediğimi biliyorum sadece.

Birçok kadınım oldu, zira ben bir aziz değilim, zaten kadınlar da azize değil.

Fakat şu anda çok farklı seviyorum.

Yoksa artık genç değil miyim?

Yaşlılık mı bu?

Saçma! Mevsim daha yaz.

Ve her gün mavi bir zarf alıyorum: Kulübün ikinci, üçüncü, dördüncü raporu.

Dikkate değer hiçbir şey kaydedilmiyor.

Ve günler geçiyor.

Elmalar çoktan olgunlaştı ve artık geceleri sis çöküyor.

Besi hayvanları yuvaya dönüyor, otlaklar kel...

Evet, mevsim hâlâ yaz, ama şimdiden kar bekleniyor.

Kıza yardım etmek istiyorum, ki böylece üşümesin.

Ona bir palto, iç çamaşırı ve bir çift ayakkabı almak istiyorum.

Benim önümde soyunması gerekmez.

Acaba kar yağar mı, ben yalnızca onu bilmek istiyorum.

Henüz her şey yeşil.

Ama Eva benim yanımda kalmak zorunda değil.

İyi olsun yeter.

Ziyaret

Bugün öğleden önce biri ziyaretime geldi. Onu hemen tanıyamadım, bir zamanlar kendisiyle insanlığın idealleri üzerine sohbet etmiş olduğum papazdı bu.

Papaz içeri adım attı, sivil giyimliydi, koyu gri pantolon ve mavi bir ceket. Şaşakalıyorum. Yoksa görev yerinden mi kaçmıştı?

"Sivil giyimli olmama," diyerek gülümsüyor Papaz, "şaşıyorsunuz, ama ben genellikle böyle giyinirim, zira şu anda özel bir görevdeyim. Uzun lafın kısası: Cezam doldu, fakat biraz da sizden konuşalım bakalım! Gazetelerden, mahkemede verdiğiniz cesur ifadeyi okudum, size çok daha önce gelmek isterdim, fakat ilkin adresinizi bulmam gerekti. Ayrıca, çok değişmişsiniz, neden bilmiyorum ama eskiye nazaran bir şeyler farklılaşmış. Ah evet, çok daha neşeli görünüyorsunuz!"

"Daha neşeli mi?"

"Evet. Kutu ile ilgili gerçeği söylediğiniz için siz de mutlu olmalısınız, her ne kadar dünyanın yarısı size kara çalıyor olsa da. Sık sık sizi düşündüm, o zamanlar Tanrı'ya inanmadığınızı bana söylemiş olmanıza rağmen ya da daha doğrusu söylemiş olduğunuz için. Zaman içinde Tanrı'yla ilgili biraz farklı düşünmeye başlamış olmalısınız."

Benden ne istiyor, diye düşünüyor ve onu kuşkuyla süzüyorum.

"Size önemli bir şey iletmem gerekiyordu, fakat öncelikle şu iki soruya cevap verin lütfen. Şimdi ilk soru: "Savcılık size karşı açmış olduğu davayı durdursa dahi bir daha asla bu ülkede yer alan herhangi bir okulda ders veremeyeceğinizin farkındasınız, değil mi?"

"Evet, o ifadeyi vermeden önce de bunun farkındaydım zaten."

"Buna sevindim! Ve şimdi ikinci soru: Bundan böyle geçiminizi neyle sağlamayı düşünüyorsunuz? Kereste fabrikası hisseleriniz olmadığını varsaymakla yanılmadığımı düşünüyorum, zira o zamanlar bana ev işçilerini, pencerelerde oturan çocukları savunmuştunuz hararetle, hatırlıyor musunuz?"

Doğru ya, pencerelerdeki çocuklar! Onları tamamen unutmuşum!

Ve artık çalışmayan fabrikayı...

Bütün bunlar artık ne kadar da uzak anılar!

Sanki başka bir hayattan...

Ve şöyle diyorum: "Hiçbir şeyim yok. Ayrıca aileme de destek olmak zorundayım."

Papaz kocaman gözlerle bana bakıyor ve kısa bir bekleyişten sonra şöyle diyor: "Size bir iş teklif edebilirdim."

"Ne? Bir iş mi?"

"Evet, ama başka bir ülkede."

"Nerede?"

"Afrika'da."

"Zencilerin yanında mı?" Bana "zenci" dedikleri geliyor aklıma, ve elimde olmadan gülüyorum.

Papaz ciddiyetini koruyor.

"Bunu neden böyle komik buluyorsunuz ki? Zenciler de bildiğimiz insandır!"

Kime anlatıyorsunuz bunu, diye sormak istiyorum ona. Fakat böyle bir şey yapmıyor, aksine Papaz'ın teklifini dinliyorum: Öğretmen olabilirmişim, üstelik misyoner bir okulda.

"Bir cemiyete girmem gerekiyor mu?"

"Buna gerek yok."

Şöyle düşünüyorum: Artık Tanrı'ya inanmıyorum, fakat beyazların zencileri mutlu ettiğine inanmıyorum, çünkü beyazlar Tanrı'yı kirli bir ticaretin aracı olarak götürüyor onlara.*

Ve bunu ona söylüyorum.

Papaz, sakinliğini hiç bozmuyor.

"Misyonunuzu kirli ticaret yapabilmek için kötüye kullanıp kullanmamak size kalmış."

Kulak kesiliyorum.

Misyon mu?

"Her insanın bir misyonu vardır," diyor Papaz.

Doğru!

Benim bir balık yakalamam gerekiyor.

Ve Papaz'a Afrika'ya gideceğimi, ama bunu ancak kızı kurtardıktan sonra yapacağımı söylüyorum.

Papaz beni dikkatle dinliyor.

Ardından şöyle diyor:

"Şayet cinayeti şu yabancı çocuğun yaptığını bildiğinize inanıyorsanız, o halde bunu çocuğun annesine söylemelisiniz. Kadın her şeyi öğrenmek zorunda. Derhal ona gidin."

---

* Avrupalılar Afrika'daki kolonilerine kendileri için çalışırlarsa Tanrı'ya ulaşacaklarını söylüyordu. (y.n.)

Son Durak

T'nin annesine gidiyorum.

Adresi lisenin hademesinden aldım. Adam bana çok mesafeli davrandı. Öyle ya, sonuçta okul binasına girmem yasak edilmişti.

O binaya bir daha adımımı atmayacağım, ben Afrika'ya gidiyorum.

Şimdi, tramvayda oturuyorum.

Son durağa kadar gitmem gerekiyor.

Güzel evler yavaş yavaş son buluyor ve ardından çirkin evler başlıyor. Yoksul sokaklardan geçiyor ve seçkin villa semtine ulaşıyoruz.

"Son durak!" diye bağırıyor kondüktör. "Herkes insin!"

Ben tramvayın tek yolcusuyum.

Hava burada, benim oturduğum yerdekinden belirgin şekilde daha iyi.

Acaba no. 23 nerede?

Bahçeler bakımlı. Burada süsleme olarak kullanılan cüce heykelciklerden yok.

Hareketsiz ceylan ve küçük mantar heykelciği de yok.

Nihayet no. 23'ü buluyorum. Bahçe kapısı çok yüksek ve ev neredeyse görülmüyor, çünkü evin önünde kocaman ağaçlık bir alan var.

Zili çalıyor ve bekliyorum.

Kapıcı görünüyor, ihtiyar bir adam. Adam parmaklıklı kapıyı açmıyor.

"Ne istemiştiniz?"

"Bayan T ile görüşmek istiyorum."

"Hangi konuda?"

"Oğlunun öğretmeniyim."

"Derhal!"

Adam parmaklıklı kapıyı açıyor.

Büyük bahçenin içinden geçiyoruz.

Kara bir çamın ardındaki evi fark diyorum.

Handiyse bir saray.

Bir uşak bizi hazır bekliyor ve kapıcı beni ona teslim ediyor: "Bu bay, hanımefendiyle görüşmek istiyor, kendileri küçük beyin öğretmeni."

Uşak hafifçe eğiliyor.

"Maalesef ki bu pek mümkün değil," diyor uşak kibarca, "çünkü hanımefendilerinin misafirleri var."

"Fakat onunla çok önemli bir konuda acilen görüşmem gerekiyor!"

"İsminizi yarın için randevu defterine yazdıramaz mısınız?"

"Hayır. Konu hanımefendinin oğluyla ilgili."

Uşak gülümsüyor ve belli belirsiz alaycı bir jest yapıyor.

"Hanımefendilerinin oğlu için de zamanları olmaz genellikle. Küçük bey de randevu almak zorundadır çoğunlukla."

"Dinleyin," diyor ve kızarak bakıyorum, "geldiğimi derhal bildirin, yoksa sorumluluğu üzerinize alırsınız!"

Adam bir an için şaşkınlıkla gözlerini bana dikiyor, ardından yeniden hafifçe eğiliyor: "Pekâlâ, bir deneyelim. Takip edin lütfen! Önden gittiğim için bağışlayın."

Eve adım atıyorum.

Işıl ışıl bir odanın içinden geçiyor ve merdivenlerden yukarı, birinci kata çıkıyoruz.

Bir bayan merdivenlerden iniyor, uşak kadını selamlıyor ve kadın ona gülümsüyor. Bana da.

Fakat ben bu kadını bir yerden tanıyorum? Ama nereden?

Merdivenleri çıkmaya devam ediyoruz.

"Gördüğünüz bayan, film aktrisi X'ti," diyor uşak fısıltıyla.

Ah, doğru ya!

Onu daha geçenlerde görmüştüm. Fabrika müdürüyle evlenen fabrika işçisi rolünde.

Bu kadın, Baş Pleb'in dostu.* Şiir ve Hakikat!**

"Bu kadın tanrısal bir sanatçıdır," şeklinde bir tespit yapıyor uşak, ve derken birinci kata ulaşıyoruz.

Kapılardan biri açık, ve içeriden kadın kahkahaları duyuluyor. Üçüncü odada oturuyor olmalılar, diye düşünüyorum. Çay içiyorlar.

Uşak sol tarafta yer alan küçük bir odaya götürüyor beni ve oturmamı rica ediyor, ilk fırsatta elinden gelen her şeyi deneyecekmiş.

Sonra kapıyı kapatıyor, yalnız kalıyor ve bekliyorum. Henüz öğle sonrasının erken saatlerindeyiz, ama günler kısalıyor.

Duvarlarda antika gravürler asılı. *Jüpiter ile İo****, *Amor*

---

* Horváth muhtemelen Hitler'le bir aşk ilişkisi yaşadığı söylenen oyuncu ve rejisör Leni Riefenstahl'a gönderme yapmaktadır. (y.n.)

** J. W. Goethe'nin (1749 – 1832) *Yaşamımdan: Şiir ve Hakikat* (Aus Meinem Leben: Dichtung und Wahrheit, 1811 – 1830) adlı otobiyografisinin alt başlığına gönderme. (y.n.)

*** Farklı sanatçılar tarafından sık sık yeniden üretilen Jüpiter ile sevgilisi İo'nun tasvirleri, İtalyan ressam Andrea Schiavone (1500-1563) ve Hollandalı ressam Lambert Sustris'e (1515/20-1584) ait olanlardı. (y.n.)

ile Psyche, Marie Antoinette***.

İçinde bulunduğum salonun rengi pembe ve her yanı yaldıza boğulmuş.

Bir sandalyede oturuyor ve masanın etrafında duran sandalyelere bakıyorum.

Kaç yaşındasınız?

Çok yakında iki yüz yaşında olacağız.

Üzerinize kimler kimler oturdu?

Şöyle söyleyen insanlar: Yarın Marie Antoinette'ye çaya gidiyoruz.***

Şöyle söyleyen insanlar: Yarın Marie Antoinette'nin idamına gidiyoruz.****

Eva şimdi nerede?

Umarım hâlâ hastanededir, orada en azından bir yatağı vardır.

Umarım hâlâ hastadır.

Pencereye yaklaşıyor ve dışarı bakıyorum.

Karaçam giderek daha da kararıyor, zira hava çoktan kararmaya başladı.

---

* Amor ile Psyche: En ünlü tasvirler, İtalyan ressam Jacopo Zucchi (1541-1589) ve Fransız ressam Jean-Baptiste Greuze'ye (1725-1805) ait olanlardı. (y.n.)

** Marie Antoinette: Horváth muhtemelen, Kral XVI. Ludwig'in (1754-1791) karısı Marie Antoinette'ye (1755-1793) karşı dönemin taşlamalarında kapak resmi ya da metin resimlemesi olarak kullanılmış ve erotik obje koleksiyoncularının arzu nesnesine dönüşmüş "bakır üzerine oyma erotik resim"lere gönderme yapmaktadır. Burada söz konusu olan Kraliçe'nin genellikle âşıklarından biriyle görüldüğü müstehcen tasvirlerdir. (y.n.)

*** Marie Antoinette'e çaya gidiyoruz: Dönemin "Chronique scandaleuse"lerinde (Skandal Günceleri), Marie Antoinette'in verdiği çay davetlerinin sıklıkla seks partilerine dönüştüğü bildirilir. (y.n.)

**** Marie Antoinette'in idamına gidiyoruz: Marie Antoinette'nin çaya davet ettiği misafirlerden birçoğu Antoinette'in 16.10.1793'teki idamına meraklı izleyiciler olarak katılmış olmalıdır. (y.n.)

Bekliyorum.

Nihayet kapı yavaşça açılıyor.

Arkama dönüyorum, öyle ya, T'nin annesi geliyor.

Acaba nasıl görünüyor?

Şaşırıyorum.

Önümde duran T'nin annesi değil, aksine T.

T'nin kendisi.

Çocuk beni kibarca selamlıyor ve şöyle diyor:

"Annem burada olduğunuzu öğrendiğinde, beni çağırttı, sayın öğretmenim. Ne yazık ki kendisinin vakti yok."

"Öyle mi? Peki ne zaman vakti olur?"

Çocuk yorgun bir şekilde omuzlarını silkiyor: "Bunu bilmiyorum. Aslına bakarsanız annemin hiç zamanı olmaz."

Balığı inceliyorum.

Annesinin zamanı yok. Ne işi var ki? Kadın yalnızca kendisini düşünüyor.

Ve elimde olmadan Papaz'ı düşünüyorum ve insanlığın ideallerini.

Zenginlerin her zaman galip geldiği doğru mu?

Şarap suya dönüşmeyecek mi?*

Ve T'ye şöyle diyorum: "Eğer annen sürekli meşgulse, o zaman belki babanla konuşabilirim."

"Babam mı? İyi ama o hiç evde olmaz ki! Babam hep dışarıdadır, onu neredeyse hiç görmem. Bir holding yönetiyor sonuçta."

Bir holding mi?

Artık çalışmayan bir kereste fabrikası görüyorum.

Çocuklar pencerelerde oturuyor ve kuklaları boyuyorlar.

Elektrikten tasarruf ediyorlar, çünkü elektrikleri yok.

---

* İsa'nın ilk mucizesi olarak sayılan "suyun şaraba dönüşmesi"ne gönderme. (y.n.)

Ve Tanrı bütün sokaklardan geçiyor.

Kereste fabrikasını ve çocukları görüyor.

Ve Tanrı geliyor.

Dışarıda, yüksek bahçe kapısının önünde duruyor.

İhtiyar kapıcı onu içeri almıyor.

"Ne istemiştiniz?"

"T'nin ebeveynleriyle görüşmek istiyorum."

"Hangi konuda?"

"Hangi konuda olduğunu onlar zaten biliyor."

Evet, biliyorlar, ama onlar Tanrı'yı beklemiyor.

Birden "Ailemden tam olarak ne istiyorsunuz," diyen T'nin sesini işitiyorum.

Ona bakıyorum.

Şimdi gülümseyecek, diye düşünüyorum.

Ama T artık gülümsemiyor. Yalnızca bakıyor.

Yakalanacağını seziyor mu?

Birden gözleri parlıyor.

Korkunun parıltısı.

Ve şöyle diyorum: "Ebeveynlerinle senin hakkında konuşmak istiyordum, fakat ne yazık ki zamanları yok."

"Benim hakkımda mı?"

T sırıtıyor.

Yüzünde bomboş bir ifadeyle.

Her şeyi bilme meraklısı karşımda duruyor, tıpkı bir aptal gibi.

Şimdi bir şeye kulak kesilmişe benziyor.

Çocuğun etrafında ne uçuyor öyle?

Ne duyuyor çocuk?

Aptallığın kanat seslerini mi? Hızla oradan uzaklaşıyorum.

Yem

Evde yine mavi bir zarf duruyor. İşte yine Kulüp! Yine hiçbir şey kaydetmemiş olmalılar. Zarfı açıp okuyorum:

"Kulübün sekizinci raporu. T, dün öğleden sonra Kristal sinemasındaydı. Sinemadan çıktığında, muhtemelen sinemada tanışmış olduğu şık giyimli bir kadın vardı yanında. Ardından kadınla birlikte Y Sokağı no. 67'ye gitti. Yarım saat sonra kadınla birlikte tekrar evin girişinde göründü ve kadınla vedalaştı. Çocuk eve gitti. Kadın çocuğun ardından baktı, yüzünü ekşitti ve meydan okuyan bir tarzda arkasından tükürdü. Bu kadının bir hanımefendi olmaması mümkündür. Kadın iri ve sarışındı, koyu yeşil bir paltosu ve kırmızı bir şapkası vardı. Bunların dışında hiçbir şey kaydedilmedi."

Elimde olmadan sırıtıyorum.

Demek T çapkınlık yapıyor; fakat bu beni ilgilendirmez.

Kadın yüzünü neden ekşitti acaba?

Tabii ki bu kadın bir hanımefendi değildi, iyi ama neden T'nin arkasından meydan okuyan bir tarzda tükürdü?

Oraya gidecek ve bunu ona soracağım.

Artık her izi takip etmek istiyorum çünkü, hatta en küçük ve en abuk sabuk olanlarını bile...

Balık zokayı yutmazsa, belli ki o zaman onu bir ağ ile

yakalamak gerekecek; aralarından yüzüp kaçamaması için ağ gözü açıklığı küçücük olan bir ağ ile.

Y Sokağı no. 67'ye gidip kapıcı kadına sarışın hanımefendiyi soruyorum.

Kadın hemen lafımı kesiyor: "Bayan Nelly no. 17'de kalıyor."

Bu evde uslu orta sınıfın küçük insanları kalıyor. Ve bir Bayan Nelly.

On yedi numaralı kapıyı çalıyorum.

Bir sarışın açıyor kapıyı ve şöyle diyor: "Selam. İçeri gelsene!"

Kadını tanımıyorum.

Koyu yeşil palto antrede asılı, küçük bir masanın üstünde de kırmızı şapka duruyor. Bu o.

Yalnızca bilgi almak için gelmiş olmama kızacak şimdi. Sorularıma cevap verdiği takdirde ona ücretini ödeyeceğimin sözünü veriyorum. Kadın kızmıyor, aksine evhamlanıyor. Hayır, ben polis falan değilim, diyerek onu sakinleştirmeyi deniyorum, sonuçta ben dün oğlanın arkasından neden tükürmüş olduğunu öğrenmek istiyorum yalnızca.

"Önce para," diye karşılık veriyor kadın.

Ona parayı veriyorum.

Kadın, kanepeye rahatça yerleşiyor ve bana bir sigara ikram ediyor.

Sigara içiyoruz.

"Bunun hakkında konuşmayı sevmem," diyor kadın.

Kadın hâlâ susuyor.

Bir anda başlıyor: "Neden tükürmüş olduğumu hemen anlatayım: Çok basit, çünkü oğlan tek kelimeyle iğrençti! Gerçekten!"

Kadın silkiniyor.

"Neden?"

"Düşünsenize, çocuk o anda güldü!"

"Güldü mü?"

"Tüylerim ürperdi ve sonra o kadar öfkelendim ki oğlana bir tokat patlattım! Çocuk o anda aynanın önüne koştu ve şöyle dedi: Kızarmadı ki! Durmadan gözlemledi, sadece gözlemledi! Bana kalsa bu herife asla dokunmazdım, fakat maalesef ki bu şerefe bir daha nail olmak zorundayım."

"Bir daha mı? Sizi buna kim zorluyor?"

"Beni kimse bir şeye zorlayamaz, hayır, Nelly'yi kimse zorlayamaz! Ama, o iğrenç yaratıkla yeniden yatarak özgür irademle birisine bir iyilik yapıyorum. Hatta çocuğa âşık mışım gibi yapmak zorundayım."

"Birine bir iyilik mi yapıyorsunuz?"

"Evet, çünkü benim de bu kişiye büyük bir minnet borcum var."

"Kim bu?"

"Hayır, bunu söyleyemem! Nelly bunu söylemez! Bilinmeyen biri."

"İyi ama bu bilinmeyen biri ne istiyor ki?"

Kadın kocaman gözlerle bana bakıyor ve yavaşça şöyle diyor:

"Bir balık yakalamak istiyor."

Ayağa fırlıyor ve haykırıyorum: "Ne? Bir balık mı?"

Kadın çok korkuyor.

"Ne oluyorsunuz," diye soruyor kadın ve hızla sigarasını söndürüyor. "Hayır hayır, Nelly artık tek kelime etmeyecek! Bana öyle geliyor ki siz bir delisiniz! Gidelim, gidelim! *Adieu*!*"

Gidiyorum ve kafam karmakarışık bir şekilde neredeyse sendeleyerek yürüyorum.

Neler oluyor?

Bu bilinmeyen kişi de kim?

---

* Fr. Elveda. (y.n.)

Ağın İçinde

Eve geldiğimde ev sahibem beni endişeli bir şekilde karşılıyor. "İçeride yabancı biri var," diyor kadın, "yarım saattir sizi bekliyor ve korkuyorum, çünkü adam tekin birine benzemiyor. Salonda oturuyor."

Yabancı biri mi?

Salona adım atıyorum.

Akşam oluyordu, bu nedenle adam karanlıkta oturuyordu.

Işığı yakıyorum.

Ah, Julius Caesar!

"Nihayet!" diyor Caesar ve kuru kafasını yakıp söndürüyor.

"Şimdi kulaklarınızı iyi açın, sevgili meslektaşım!"

"Balık elimde."

"Ne?"

"Evet. Yemin etrafında yüzmeye başladı bile, giderek yakınlaşıyor. Bu gece zokayı yutacak! Gelin, çabucak oraya gitmeliyiz, tuzak çoktan oraya gitti, tam zamanıdır!"

"Ne gibi bir tuzak?"

"Daha sonra size her şeyi anlatacağım!"

Hızla çıkıyoruz.

"Nereye?"

"Lilie'ye!"

"Nereye?"

"Bunu çocuğuma nasıl anlatırım? Lilie, konsomasyon yapılan edepsiz bir mekân!"

Caesar çok hızlı yürüyor ve yağmur başlıyor.

"Yağmur iyidir," diyor Caesar, "balıklar yağmurlu havada yemi daha kolay ısırırlar."

Gülüyor.

"Dinleyin," diye sesleniyorum ona, "ne yapmaya çalışıyorsunuz?"

"Oturur oturmaz her şeyi anlatırım! Gelin, ıslanacağız!"

"Fakat nasıl olur da balığı yakalamayı düşünür ve bana hiçbir şey söylemezsiniz?"

"Size sürpriz yapmak istedim, beni bu zevkten mahrum bırakmayın!"

Birden duruyor, hem de çok şiddetli yağmura ve acelesi olmasına rağmen.

Tuhaf bir şekilde bana bakıyor ve ardından yavaşça şöyle diyor:

"Balığı," diyor ve bana sanki her kelimeyi tek tek vurguluyormuş gibi geliyor, "neden yakaladığımı soruyorsunuz. Bana bundan siz bahsettiniz, birkaç gün önce; hatırlıyor musunuz? Ardından siz kalkıp başka bir masaya oturdunuz, ve işte o anda kız yüzünden ne kadar üzgün olduğunuzu fark ettim, tam o vakit size yardım etmek zorunda olduğumu hissettim. Orada, masada oturduğunuz anı hatırlıyor musunuz? Sanırım bir mektup yazıyordunuz."

Bir mektup mu yazıyordum?

Evet, doğru! Aileme yazıyordum mektubu!

Yaşadığım tereddüdü aşmayı başardığımda: "Tanrı elbet yardım edecektir..."

Sendeliyorum.

"Ne oluyorsunuz? Betiniz benziniz attı," diyen Caesar'ın sesini duyuyorum.

"Yok bir şey, yok bir şey!"

"Sert bir içki yudumlamanızın zamanı geldi!"

Belki de!

Yağınur yağıyor ve suyun miktarı giderek artıyor.

Ürperiyorum.

Küçücük bir an için ağı görüyorum.

N

Etraf öyle karanlık ki Lilie'yi bulmak kolay olmuyor. İçerisi de pek aydınlık sayılmaz.

Fakat daha sıcak ve en azından yağmur yağmıyor.

"Hanımefendiler çoktan geldiler," diyerek karşılıyor bizi lokalin sahibesi ve üçüncü locayı işaret ediyor.

"Bravo," diyor Caesar ve bana dönüyor: "Bu arada hanımefendiler benim yemlerim. Yağmur solucanları misali."

Üçüncü locada Bayan Nelly şişman bir garson kadınla oturuyor.

Ekşi ekşi gülümsüyor sadece.

Caesar afallayıp kalıyor.

"Balık nerede," diye soruyor Caesar telaşla.

"Çocuk ortalarda görünmedi," diyor şişman kadın. Sesi kulağa öyle tekdüze ve hüzünlü geliyor ki.

"Beni ekti," diyor Nelly ve tatlı bir şekilde gülümsüyor.

"Sinemanın önünde iki saat bekledi," diyor şişman kadın biçare şekilde.

"İki buçuk," diye düzeltiyor Nelly ve birden gülümsemeyi kesiyor. "O iğrenç herifin gelmemesine seviniyorum."

"Hay aksi," diyor Caesar ve hanımefendilere beni tanıtıyor: "Eski bir meslektaş."

Şişman kadın beni süzüyor, Nelly ise yukarılarda bir yerlere bakıp sutyenini düzeltiyor.

Oturuyoruz.

İçki içimi yakıp ısıtıyor.

Mekânda bizden başka kimse yok.

Lokalin sahibesi gözlüğünü takıp gazeteyi okuyor.

Kadın barın üzerine eğiliyor ve sanki kulaklarını tıkıyor.

Hiçbir şey bilmiyor ve bilmek de istemiyor.

Bu iki hanımefendi niçin yağmur solucanı oluyorlar ki?

"Burada neler dönüyor," diye soruyorum Caesar'a.

Caesar bana doğru iyice eğiliyor: "Aslına bakarsanız başta sizi bu olaya hiç bulaştırmak istemiyordum, muhterem meslektaşım, zira bu iş ahlaksızca bir iştir ve öyle de kalacaktır ve de sizin böyle bir işle hiçbir şekilde alakanız olmamalıydı, fakat sonra düşündüm ki bir şahidimiz daha olursa bunun hiçbir zararı olmaz. Çünkü biz üçümüz, bu iki hanımefendi ve ben olayı yeniden canlandırmak istiyorduk."

"Yeniden canlandırmak mı?"

"Âdeta."

"İyi ama neden?"

"Balığın cinayeti tekrarlamasını istiyorduk."

"Tekrarlamasını mı?"

"Evet. Hem de dâhice olduğu tecrübeyle sabit bir plana göre. Öyle ki bütün hadiseyi bir yatakta yeniden canlandırmak niyetindeydim."

"Bir yatakta mı?"

"İyi dinleyin, sevgili meslektaşım," diyor ve kuru kafasını yakıp söndürüyor, "Bayan Nelly'nin sinemanın önünde beklemesi gerekiyordu, ne de olsa Nelly'i sevdiğini söylüyor oğlan."

Caesar gülüyor.

Ama Bayan Nelly Caesar'a eşlik etmiyor. Suratını ekşitip tükürüyor.

"Orta yerde sağa sola tükürme," diyerek sırıtıyor şişman kadın.

"Kamusal alanda tükürmek hükümetçe yasaklandı!"

"Ben o hükümetin ta..." diye başlıyor Nelly.

"Rica ederim politikayı bırakın," diyerek kadının sözünü kesiyor Caesar ve yeniden bana dönüyor: "Bizim balık, burada, bu locada sarhoş edilecekti, öyle ki böylece onu elimizle bile yakalamamız mümkün olacaktı. Ardından bu iki hanımefendi çocukla birlikte duvar kâğıdıyla gizlenmiş şuradaki kapıdan geçip üst kattaki odaya gideceklerdi. Ve olay buradan itibaren plana göre ve mantık olarak şöyle gelişecekti:

Balık derin uykuya dalacaktı.

Nelly yere yatacak ve yanınızda duran benim toparlak yavrucuğum Nelly'i bir çarşafla boydan boya örtecekti, sanki yerde yatan şey bir cesetmiş gibi.

Ardından benim sevgili toparlağım uykudaki balığın üzerine atılacak ve kulakları tırmalayan bir çığlık koparacaktı: 'Ne yaptın lan, ne yaptın?'

Derken ben odaya dalacak ve haykıracaktım: 'Polis!' Ve ardından çocuğa, sarhoş kafayla tıpkı zamanında o çocuğu öldürdüğü gibi Nelly'i de öldürdüğünü doğrudan söyleyecektim. Ortalığı velveleye verecektik, hatta ben çocuğa birkaç tokat patlatacaktım. Böyle bir durumda sevgili meslektaşım, iddiaya girerim çocuk kendisini ele verirdi! Ve ağzından yalnızca tek bir kelime çıksaydı bile, ben onu karaya çekerdim, ben yapardım!"

Gülümsemekten kendimi alamıyorum.

Caesar, handiyse kızmış şekilde bana bakıyor.

"Haklısınız," diyor Caesar, "insan düşünür, Tanrı yönlendirir*, bizler balık oltaya gelmiyor diye kızarken, belki de balık ağa çoktan takılmış çırpınıyordur."

Ürperiyorum.

Ağa mı takılmış?

"Gülümseyin biraz," dediğini işitiyorum Caesar'ın, "siz durmadan şu suçsuz kızdan bahsediyorsunuz, fakat ben ölen çocuğu da düşünüyorum!"

Kulak kesiliyorum.

Ölen çocuğu mu?

Doğru ya, bizim N... Onu tamamen unutmuşum.

Herkesi ama herkesi düşündüm. Hatta olumlu duygularla olmasa da N'nin ailesini bile düşünüyorum bazen. Fakat asla N'yi düşünmüyorum, asla, o artık hiç gelmiyor aklıma.

Evet, şu N!

Şu öldürülmüş olan. Bir taşla.

Hani artık olmayan.

---

* Süleyman'ın Özdeyişleri (Tevrat, 16: 9): "Kişi yüreğinde gideceği yolu tasarlar, ama adımlarını Rab yönlendirir." (y.n.)

Hayalet

Lilie'den ayrılıyorum.

Hızla eve gidiyorum, ama artık burada olmayan N'yle ilgili düşünceler yakamı bırakmıyor.

Odama, yatağıma kadar bana eşlik ediyor.

Uyumak zorundayım! Uyumak istiyorum!

Ne var ki uykuya dalamıyorum.

Durmadan N'yi duyuyorum: "Tamamen unuttunuz, öğretmenim, cinayette sizin de suçunuz olduğunu unuttunuz. Kutuyu kim açmıştı, ben mi yoksa siz mi? O zamanlar size yalvarmadım mı: Bana yardım edin, öğretmenim, çünkü bunu ben yapmadım. Fakat siz bir hesabın üzerine kalın bir çizgi çekmek istiyordunuz, kalın bir çizgi... Biliyorum, biliyorum, artık her şey geçti!"

Evet, her şey geçti.

Saatler geçiyor, ama yaralar kalıyor.

Dakikalar gittikçe hızlanıyor.

Yanımdan geçip gidiyorlar.

Birazdan saat çalacak.

"Öğretmenim," diyen N'yi duyuyorum yeniden, "geçtiğimiz kış verdiğiniz bir tarih dersini hatırlayın. Ortaçağı işliyorduk ve siz o derste bize; celladın, birazdan ona büyük

bir acı vermek zorunda kalacağı için daima idamdan önce suçludan af dilediğini, çünkü bir suçun yalnızca başka bir suçla silinebileceğini söylemiştiniz."

Yalnızca suçla mı?

Derken şöyle düşünüyorum: Ben bir cellat mıyım?

T'den af mı dilemeliyim?

Ve bu düşünceleri kafamdan bir türlü atamıyorum.

Doğruluyorum.

"Nereye?"

"En iyisi gitmek, doğruca uzaklara..."

"Dur!"

N önümde duruyor.

Onun içinden geçip gidemiyorum.

Artık onu duymak istemiyorum!

Gözleri yoktur, yine de gözlerini üzerimden ayırmıyor.

Işığı yakıyorum ve abajuru seyrediyorum.

Üzeri toz dolu.

Durmadan T'yi düşünmek zorunda kalıyorum.

Yemin çevresinde yüzüyor, ya da?

N ansızın soruyor:

"Neden yalnızca kendinizi düşünüyorsunuz?"

"Kendimi mi?"

"Durmadan yalnızca balığı düşünüyorsunuz. Ama balık, öğretmenim, ve siz, artık ikiniz bir ve aynı şeysiniz."

"Bir ve aynı şey mi?"

"Onu yakalamak istiyorsunuz, değil mi?"

"Evet, kesinlikle... İyi ama neden ben ve o bir ve aynı şey oluyoruz?"

"Celladı unutuyorsunuz, öğretmenim, katilden af dileyen celladı. Bir suçun başka bir suçla silindiği gizem dolu o anda, cellat ile katil tek bir varlıkta bütünleşir, katil âdeta

celladının içinde yeniden doğar, beni anlıyor musunuz, sevgili öğretmenim?"

Evet, yavaş yavaş anlamaya başlıyorum.

Hayır, artık hiçbir şey bilmek istemiyorum!

Korkuyor muyum?

"Onu hâlâ yakalayabilecek durumdasınız ve yeniden yüzmesine müsaade ediyorsunuz," dediğini duyuyorum N'nin. "Hatta şimdiden onun için üzülüyorsunuz."

Doğru, annesinin bana ayıracak zamanı yok.

"Fakat benim annemi de düşünmelisiniz, öğretmenim, ve her şeyden önce de beni! Her ne kadar şu anda balığı benim yüzümden değil de, aksine yalnızca o kız, artık düşünmediğiniz o kız yüzünden yakalamak istiyor olsanız da..."

Kulak kesiliyorum.

N haklı, artık kızı düşünmüyorum.

Hatta saatlerdir.

Nasıl görünüyordu acaba?

Giderek daha soğuk oluyor.

Kızı handiyse tanımıyorum.

Kesin, kesin, onu daha önce bir kez gördüm, fakat ay ışığı altındaydı ve bulutlar yeryüzünü karanlığa boğmuştu. Peki saçları nasıldı? Kumral mı yoksa sarı mı?

Tuhaf, bunu bilmiyorum.

Üşüyorum.

Her şey yüzerek uzaklaşıyor.

Peki ya mahkemede?

Hakikati söylemeden önce başıyla bana bir işaret gönderdiğini biliyorum yalnızca, hani o anda ona destek olmak zorunda olduğumu hissetmiştim.

N, kulak kabartıyor.

Başıyla size işaret mi gönderdi?

"Evet."

Ve kızın gözlerini düşünmekten kendimi alamıyorum.

"Fakat, sevgili öğretmenim, kızın hiç de öyle güzel gözleri yoktur! Aksine küçük, kurnaz ve fildır fildır dönen gözleri var, durmadan sağa sola bakan gözler, tam hırsız gözleri!"

"Hırsız gözleri mi?"

"Evet."

Derken bir anda tuhaf bir şekilde resmîleşiyor.

"Gözler, öğretmenim, baktığınız o gözler, kızın gözleri değildi. Bunlar başka gözlerdi."

"Başka mı?"

"Evet."

Geyik

Gecenin ortasında kapı zilini duyuyorum.

Kapıyı çalan da kim?

Yoksa yanıldım mı?

Hayır, şimdi yeniden çalıyor!

Yataktan fırlıyor, sabahlığımı giyiniyor ve odadan hızla çıkıyorum. Ev sahibem çoktan oraya gelmiş, uykulu gözler ve darmadağınık saçlarıyla kapının önünde bekliyor.

"Bu gelen de kim," diye soruyor endişeyle.

"Kim o?" diye sesleniyorum.

"Polis!"

"Ulu Meryem!" diye haykırıyor ev sahibem ve büyük bir korkuya kapılıyor. "Ne yaptınız, Öğretmen Bey?"

"Ben mi? Hiçbir şey!"

Polis içeri adım atıyor. İki komiser. Beni soruyorlar.

Buyurun, aradığınız kişi benim.

"Yalnızca bilgi almak istiyoruz. Hemen üzerinizi giyinin. Bizimle gelmelisiniz!"

"Nereye?"

"Sonra!"

Çabucak üzerimi değişiyorum. Ne oldu acaba?

Derken arabada oturuyorum. Komiserler hâlâ susuyor.

Nereye gidiyoruz?

Güzel evler giderek son buluyor ve ardından çirkin olanlar başlıyor. Yoksul sokaklardan geçiyor ve seçkin villa semtine ulaşıyoruz.

Korkmaya başlıyorum.

"Baylar," diyorum, "Tanrı aşkına ne oldu söyleyin?"

"Sonra!"

Burası tramvayın son durağı, biz devam ediyoruz.

Evet, yolculuğun nereye olduğunu artık biliyorum.

Yüksek bahçe kapısı açık, kapıdan arabayla giriyoruz, geldiğimizi evdekilere kimse haber vermiyor.

Salonda bir sürü insan var.

Kapıcıyı tanıyorum ve beni pembe odaya götüren uşağı da.

Bir masada yüksek rütbeli bir polis memuru oturuyor.

Ve bir zabıt kâtibi.

Hepsi inceleyen ve düşmanca gözlerle bana bakıyor.

Ben ne suç işledim ki?

"Yaklaşın," diyerek karşılıyor beni memur.

Yaklaşıyorum.

Benden ne istiyorlar?

"Size birkaç soru yöneltmemiz gerekiyor. Dün öğleden sonra hanımefendiyle görüşmek istemişsiniz..." Memur sağ tarafı işaret ediyor.

Oraya bakıyorum.

Orada bir kadın oturuyor. Üstünde gösterişli bir gece elbisesi var. Zarif ve bakımlı... Ah, T'nin annesi bu!

Kadın kin dolu gözlerini bana dikmiş.

Neden?

"Şimdi cevap verin bakalım," dediğini duyuyorum memurun.

"Evet," diyorum, "hanımefendiyle görüşmek istedim, fakat yazık ki onun bana ayıracak zamanı yoktu."

"Ona ne anlatmak istiyordunuz peki?"

Duralıyorum, ama bunun bir anlamı yok!

Hayır, artık yalan söylemek istemiyorum!

Sonuçta ağı gördüm.

"Hanımefendiye," diye başlıyorum yavaşça, "oğlundan şüphelendiğimi söylemek istiyordum sadece..."

Devam edemiyorum, kadın hızla doğruluyor.

"Yalan!" diye cıyaklıyor kadın. "Hepsi yalan! Tek suçlu o, sadece o! Bu adam oğlumu ölüme sürükledi! O, yalnızca o!"

Sendeliyorum.

Ölüme mi?

"Neler oluyor?" diye haykırıyorum.

"Sakin olun!" diye azarlıyor beni memur.

Ve o anda balığın ağın içine yüzmüş olduğunu öğreniyorum. Balık çoktan karaya çekilmişti ve artık çırpınmıyordu. Her şey bitti.

Çocuğun annesi bir saat önce eve geldiğinde tuvalet aynasının önünde bir kâğıt bulmuş. "Öğretmen beni ölüme sürükledi." yazıyormuş kâğıdın üzerinde.

Kadın T'nin odasına çıkmış, T ortalıktan kaybolmuş. Kadın evi ayağa kaldırmış. Her yerin altını üstüne getirmiş, fakat bir şey bulamamışlar. Evin önündeki koca bahçeyi taramış, "T!" ve durmadan "T!" diye bağırmışlar. Cevap yok.

Nihayet bulunmuş çocuk. Bir çukurun yakınında.

Orada kendisini asmış.

Kadın bana bakıyor.

Ağlamıyor.

Ağlayamaz, diye geçiyor aklımdan.

Memur bana kâğıdı gösteriyor.

Yırtılmış bir kâğıt parçası.

İmzasız.

Belki de çocuk daha fazla yazmıştı, diye geliyor aklıma birden.

Çocuğun annesine bakıyorum.

"Hepsi bu mu," diye soruyorum memura.

Kadın bakışlarını kaçırıyor.

"Evet, hepsi bu," diyor memur. "Evet, sizi dinliyorum!"

Çocuğun annesi güzel bir kadın. Kıyafetinin sırt dekoltesi göğüs dekoltesinden daha derin. İnsanın zıkkımlanacak tek lokma ekmeği olmamasının ne anlama geldiğini bu kadın muhakkak ki hiç deneyimlemedi.

Ayakkabıları şık, çorapları öyle ince ki, sanki hiç giyinmemiş gibi, fakat bacakları kalın. Mendili küçük.

Ne kokuyor böyle? Kesin pahalı bir parfüm. Ama mesele kişinin hangi parfümü kullandığı değil.

Adam holding sahibi olmasaydı, kadın o zaman yalnızca kendisi gibi kokardı.

Kadın şimdi bana bakıyor, neredeyse alaycı bir şekilde.

Açık renkli, yuvarlak iki göz.

Vaktiyle pastanede otururken T ne demişti?

"İyi ama öğretmenim, benim gözlerim balık gözü değil ki, aksine geyik gözleri... Annem de öyle söyler hep."

Annesinin gözlerinin de aynı olduğunu söylememiş miydi T?

Bunu artık hatırlayamıyorum.

Gözlerimi kadına dikiyorum.

Bekle sen, seni geyik!

Yakında kar yağacak, ve sen insanlara yaklaşacaksın.

Ama o zaman ben seni geri kovalayacağım!

Gerisin geri ormanın içine, metrelerce yükseklikteki karlarla kaplı yere.

Yoğun don yüzünden mahsur kalacağın yere.

Buzların içinde açlıktan öleceğin yere.

Şimdi bana bak, artık konuşuyorum!

Ve N'yi öldüren yabancı oğlandan bahsediyor, ayrıca T'nin bir insanın dünyaya nasıl gelip dünyadan nasıl gittiğini izlemek istediğini anlatıyorum. Doğumu ve ölümü, ayrıca arada kalan her şeyi tam olarak bilmek istiyordu. Bütün sırların derinine inip onları anlamak istiyordu, ama sadece bunların üzerinde yükselmek için, alaycılığıyla yükselmek. Ürperme nedir bilmezdi, çünkü onun korkusu yalnızca ödleklikti. Ve onun gerçeklik sevgisi yalnızca hakikate karşı duyduğu öfke ve nefretten ibaretti.

Ve ben böyle konuşurken, kendimi inanılmaz hafif hissediyorum, artık T diye biri yok ne de olsa.

Bir tane daha az!

Seviniyor muyum acaba?

Evet! Evet, seviniyorum!

Zira onda insanın kendi payı da olsa kötülüğün ortaya çıkması, kötü birinin yok edilmiş olması fevkalade ve olağanüstü güzel bir duygu!

Ve her şeyi anlatıyorum.

"Baylar," dedim, "artık çalışmayan bir kereste fabrikası var, ayrıca pencerelerde oturan ve kuklaları boyayan çocuklar."

"Bunun bizimle ne alakası var," diye soruyor memur.

Kadın pencereden dışarı bakıyor.

Dışarıda gece var.

Kulak kabartmışa benziyor.

Ne duyuyor?

Ayak sesleri mi?

Sonuçta bahçe kapısı açık.

"Hesabın üzerine bir çizgi çekmeyi istemenin bir anlamı yok," diyorum ve birden kendi kelimelerimi işitiyorum.

Şimdi, kadın yine gözlerini bana dikmiş bakıyor.

Ve kendimi duyuyorum: "Oğlunuzu ölüme sürüklemiş olmam mümkündür."

Duralıyorum.

Kadın neden gülümsüyor?

Hâlâ gülümsüyor.

Kadın deli mi?

Gülmeye başlıyor. Giderek daha sesli!

Nöbet geçiriyor.

Bağırıp çağırıyor ve inliyor.

Yalnızca "Tanrı" kelimesini duyuyorum.

Sonra cırlıyor: "Bunun bir anlamı yok!"

Onu sakinleştirmeye çalışıyorlar.

Kadın kollarını sağa sola savuruyor.

Uşak kadını sıkıca tutuyor.

"Çalışıyor, çalışıyor," diye feryat ediyor kadın.

Çalışan ne?

Kereste fabrikası mı?

Penceredeki çocukları mı görüyor acaba?

Vaktinizin olup olmadığını hiç umursamayan o Efendi mi göründe size yoksa, çünkü o, küçük ya da büyük bütün sokaklardan geçer.

Kadın hâlâ kollarını savuruyor.

O anda elinden bir parça kâğıt düşürüyor. Sanki biri eline vurmuş gibi.

Memur kâğıdı yerden alıyor.

Buruşturulmuş bir kâğıt bu.

Üzerinde "Öğretmen beni ölüme sürükledi." yazan kâğıdın yırtılmış olan parçası.

Ve T buraya ölüme sürüklenmesinin nedenini yazmış: "Çünkü öğretmen, N'yi öldürenin ben olduğumu biliyor. Bir taşla..."

Salona büyük bir sessizlik çöktü.

Kadın yıkılmış görünüyordu.

Oturdu ve kıpırdamadı.

Kadın birden yeniden gülümsüyor ve başıyla bana bir işaret yapıyor.

Bu da neydi?

Hayır, bu Eva değildi.

Bunlar onun gözleri değildi.

Memleketimin ormanlarındaki karanlık göller gibi durgun olan o gözler.

Ve ışıksız bir çocukluk gibi üzgün.

Demek Tanrı içimize böyle bakıyor, diye düşünüyorum ansızın elimde olmadan.

Bir ara onun keskin ve sinsi gözleri olduğunu düşünmüştüm.

Hayır, hayır!

Zira Tanrı hakikattir.*

"Söyle, kutuyu açanın sen olduğunu söyle," diyen sesi işitiyorum yeniden. "Bu iyiliği bana yap ve beni üzme."

---

* *Yuhanna* 14: 6: "İsa, 'Yol, gerçek ve yaşam benim,' dedi. 'Benim aracılığım olmadan Baba'ya kimse gelemez.'" (y.n.)

Kadın şimdi memurun önüne geliyor ve konuşmaya başlıyor, sessiz, fakat kesin: "Bu utancı yaşamak istemiyordum," diyor kadın, "Öğretmen az önce pencerede oturan çocuklardan söz ettiğinde, şöyle düşündüm: Gerçekten de bunun bir anlamı yok."

Sular Üzerinden*

Yarın Afrika'ya gidiyorum.

Masamın üstünde çiçekler duruyor. İyi yürekli ev sahibemin veda hediyesi.

Ebeveynlerim iş bulduğum için mutlu, fakat o kadar uzağa, deniz aşırı bir memlekete gittiğim için üzgün olduklarını yazdılar.

Ve önümde bir mektup daha var. Mavi bir zarf.

"Zencilere selam olsun. Kulüp."

Dün Eva'yı ziyaret ettim.

Balık yakalandığı için mutlu. Papaz, Eva hapisten çıktığında onunla ilgileneceğine dair bana söz verdi.

Evet, Eva'nın hırsız gözleri var.

Savcılık hakkımda açılan davayı durdurdu, ve Z çoktan beraat etti. Valizimi hazırlıyorum.

Julius Caesar kuru kafasını bana hediye etti. Onu asla kaybetmemeliymişim!

Her şeyi valize koy, hiçbir şeyi unutma!

Hiçbir şey bırakma arkanda!

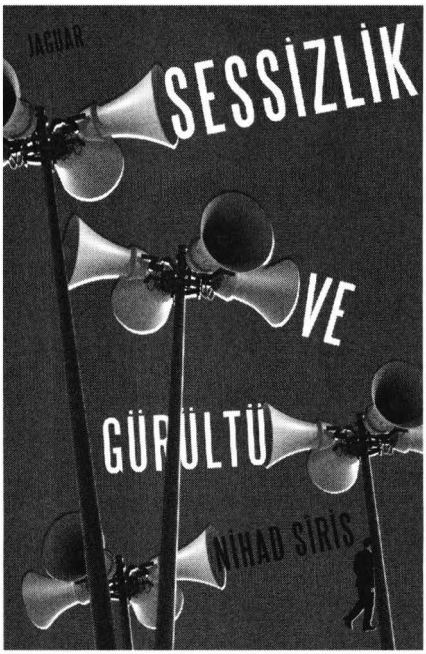
Zenci, zencilerine gidiyor.

---

* *Eski Ahit*'in ilk cümlesi olan "Başlangıçta Tanrı göğü ve yeri yarattı" ifadesinden sonra gelen cümlelere gönderme: "Dünya ıssız ve boştu, şiddetle çağlayan akıntının üzeri karanlıkla kaplıydı, ve Tanrı'nın ruhu suların üzerinden süzülüyordu." (y.n.)

“Mutlu azınlığa!”

Yazar Fethi Şiyn, ülkenin mutlak hâkimi olan *Lider*'in iktidara gelişinin yirminci yıl kutlamalarının yapıldığı sıcak bir güne açar gözlerini. Tıpkı diğer sabahlarda olduğu gibi, propaganda şarkılarının gümbürtüsü, sloganların kükreyişine karışmıştır. Düşündüklerini baskı nedeniyle yazamayan ama istenildiği gibi yazmaya da yanaşmayan ve sessiz kalan Şiyn, ülkenin doğal gerçekliği haline gelmiş bunaltıcı karmaşadan bir parça uzaklaşabilme umuduyla kendisini sokağa atar. Ne var ki polis tarafından dövülen bir öğrenciyi kurtarmaya çalıştığında "uzun bir gün"ün başlangıcında olduğundan habersizdir.

Şiyn, "bilinmeyen" bir Arap ülkesindeki zamanın ruhunu ve baskının şiddetini gösteren acı olaylara tanık olur. Lider için yanıp tutuştuğunu sandığı halkın ona fısıldayarak anlattıklarını dinler. İktidarın propaganda faaliyetlerinin işleyişini ve onu kendi sessizliğinden çıkarma planlarını öğrenir. Sadece bir gün içinde, bir devrin sinsi zalimliğinin ne denli korkutucu boyutlara ulaşabileceğini görür ve gösterir.

Modern Arap edebiyatının aykırı yazarı Suriyeli Nihad Sîris'in, distopya ile gerçekliğin kesiştiği incecik bir çizgide zarafetle yürüyen romanı *Sessizlik ve Gürültü*'yü Rahmi Er, Arapça aslından çevirdi.

Hayatın her zerresine ince ince sızmış faşizm, genç bir öğretmeni vatana veya vicdanına ihanet etmeye zorlar. Devrin hâkim değerlerini ayakları altına alıp hakikate doğru attığı her adımda, güncelliğini hiç yitirmeyen sorular sorar genç öğretmen: Karanlık zamanlarda sormak ve cevaplamak için cesaret gerektiren sorular.

Uzun bir süre boyunca hak ettiği değeri göremese de, Almancanın yirminci yüzyıldaki en önemli yazarlarından biri olduğu hiç unutulmayan Ödön von Horváth, çocukların bile masumiyetlerini kaybettikleri bir çağı anlatıyor *Tanrısız Gençlik*'te.

Tanrısız Gençlik, Oktay Değirmenci'nin Almanca aslından çevirisi ve göndermelerle örülü bir romanın büyüklüğünü biraz daha anlaşılır kılan açıklamalarla...

"Horváth, Brecht'ten daha iyi."
Peter Handke

"Neslinin en yetenekli yazarı."
Stefan Zweig

"Mutlu azınlığa!"

Kapak Tasarım gray318
/jaguaryayinlari
/jaguarkitap
/jaguarkitap

18 00